

GAUSDAL KOMMUNE

-offensiv og spennende!

STRATEGIPLANEN

**KOMMUNEPLANENS HANDLINGSDEL
OG ØKONOMIPLAN 2017-2020**

BUDSJETT 2017

Kommunestyrets vedtak

Innhold

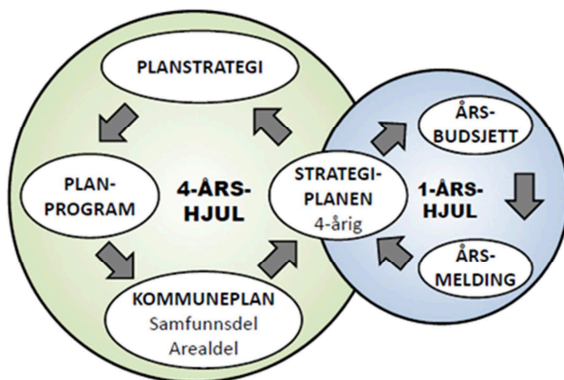
INNLEDNING	3
STYRINGSSYSTEMET	6
Samfunnet	7
Tjenestene	10
Medarbeiderne	11
OMSTILLING OG OMSTRUKTURERING	14
ØKONOMI	16
INVESTERINGER	24
PLANOMRÅDENE	27
01 ADMINISTRATIVE FELLESTJENESTER	27
02 NÆRING OG MILJØ	31
03 SKOLE	33
04 BARNEHAGE	37
05 KULTUR OG FRITID	39
06 TEKNISK DRIFT	42
07 BYGG/EIENDOM/AREAL	44
08 INTERKOMMUNALT SAMARBEID	46
09 BARN OG FAMILIE	48
10 SOSIALETJENESTER OG SYSSELSETTING (INKL NAV)	51
11 HELSE	53
12 OMSORG	56
13 GENERELLE UTGIFTER OG INNTEKTER	60
OBLIGATORISKE BUDSJETTSKJEMA	65
BUDSJETTSKJEMA 1A - DRIFTSREGNSKAPET	65
BUDSJETTSKJEMA 1B - DRIFTSREGNSKAPET	66
OBLIGATORISKE NOTER TIL DRIFTSBUDSJETTET 2015	66
BUDSJETTSKJEMA 2A - INVESTERINGSBUDSJETTET	68
BUDSJETTSKJEMA 2B - INVESTERINGSBUDSJETTET	69
BUDSJETTSKJEMA 3 - ØKONOMISK OVERSIKT DRIFT	71
BUDSJETTSKJEMA 4 - ØKONOMISK OVERSIKT INVESTERING	72
VEDLEGG 1 - PLANSTRATEGI 2016-2019 - PLANOVERSIKT FOR GJELDENE PLANER OG PLANBEHOV – VEDTATT I KOMMUNESTYRET 27. OKTOBER 2016	74
VEDLEGG 2 – GEBYR- OG PRISOVERSIKT	76

INNLEDNING

Rådmannen legger med dette fram sitt forslag til **strategiplan** med kommuneplanens handlingsdel og økonomiplan for 2017-2020, og årsbudsjett for 2017.

«Sammen får vi det til».

Dette er mottoet kommunestyret har valgt i kommuneplanens samfunnsdel. Se kommuneplanen på hjemmesiden: www.gausdal.kommune.no. Kommuneplanens samfunnsdel er det viktigste styringsdokumentet i kommunen. Planen utarbeides for en periode på 12 år. Det er her mål og strategier blir formulert for samfunns-, areal- og tjenesteutvikling. Den skal bidra til å gjøre gode framtidsrettede valg og til å plassere det daglige arbeidet i en større sammenheng, og revideres som regel hvert 4. år. Strategiplanen er kommuneplanens handlingsdel, og vedtas årlig.

Gjennom strategiplanen skal Gausdal kommunestyre vedta de resultatmål kommunen skal arbeide med inn mot neste fireårsperiode, de økonomiske rammene for drift og investeringer i 2017 og økonomiplanen for de tre påfølgende år.

Videre prosess:

Rådmannen legger fram sitt forslag	8. november
Politisk prosess:	
Strategi- og budsjettkonferanse for kommunestyret	8. november
Arbeid i partigruppene. Administrasjonen er tilgjengelig for deltakelse i gruppemøter mv.	Hele perioden
Formannskapet - budsjettarbeid	10. november
Formannskapetets budsjettbehandling og innstilling	22. november
Budsjettet er ute til offentlig ettersyn – minst 2 uker	Fra 23. november
Arbeidsmiljøutvalget	6. desember
Kommunestyrets behandling	15. desember

Forslaget tar utgangspunkt i følgende:

- Kommuneplanens samfunnsdel vedtatt av kommunestyret mai 2014.
- Strategiplan med økonomiplan 2016-2019
- Tertialrapport 1 og 2 i 2016
- Kommunal planstrategi, herunder utfordringsnotatet
- Kunnskapsgrunnlag folkehelse
- Politiske vedtak gjennom året
- Statlige styringssignaler, bl.a. gjennom statsbudsjettet
- Administrasjonens faglige vurderinger

Omstillingen fortsetter

Med strammere økonomiske rammer er det nødvendig å legge om tjenestetilbudet på mange områder de nærmeste årene, men Gausdal kommune skal fremdeles yte forsvarlige tjenester til sine innbyggere på alle områder. I forslag til økonomiplan for 2017 – 2020 vil rådmannen påpeke at ubalansen som har oppstått mellom kommunens utgifter og inntekter ikke synes mulig å balansere uten vesentlig effektivisering og omlegging av driften og vesentlig styrking av inntektssiden. De økonomiske utfordringene er betydelige, særlig i siste del av økonomiplanperioden. Det er derfor viktig å holde fast på stram økonomisk styring og rasjonell drift. Kommunen har gjennom år bygd opp igjen disposisjonsfondene for å kunne ha buffere. Dette bidrar til at kommunen kan bruke noe tid på å planlegge og å gjennomføre omstillingstiltak med nødvendig involvering av brukere og ansatte. I løpet planperioden vil fondene være tomme. I 2017 må tiltak planlegges og iverksettes for å få maksimal effekt i 2018 og utover.

Rådmannen har også foreslått en økning i eiendomsskatten; både gjennom å utnytte det potensialet som ligger i eksisterende takstgrunnlag, og gjennom økte inntekter de to siste årene av planperioden knyttet til retaksering av boligeiendommene i kommunen.

Planområdene er i prosessen fram mot rådmannens forslag til årsbudsjett for 2017 blitt utfordret på en rammereduksjon på 3 %, men for enkelte planområder er en slik reduksjon ikke realistisk å få gjennomført, og det er følgelig foreslått en lavere rammereduksjon for disse områdene. I økonomiplanperioden er det også lagt inn ytterligere reduserte rammer. En kommune yter komplekse og sammensatte tjenester. Det å bruke tid på omstillingsprosesser er nødvendig, ikke minst for å vurdere hvilke konsekvenser de ulike alternativene kan gi, vurdere kompensierende tiltak, og ikke minst for å forberede og involvere innbyggere, folkevalgte og ansatte.

Vi må se på:

- Om det er noe vi kan slutte med?
- Om det er vi kan gjøre annerledes?
- Hvilket nivå det skal være på lovpålagte oppgaver?
- Interkommunale løsninger for å effektivisere, redusere sårbarhet og sikre faglighet

Endringer skaper motstand. Å gjennomføre omstilling krever derfor mot, tydelighet og handlekraft – særlig i de folkevalgte organer og den administrative ledelse (rådmann og enhetsledere). Utfordringen ligger nå i evnen til å formidle begrunnelser og å sikre forståelse blant innbyggerne. Ved ytterligere nedjustering av driften skal vi uansett sikre at vi har forsvarlige tjenester til våre innbyggere. Omstillingen vil imidlertid merkes, både gjennom skatte- og avgiftsnivået og nivået på tjenesteytingen.

Gausdal kommune har hovedsakelig to innsatsfaktorer, nemlig ansatte og penger. Kommunens økonomiske budsjett er viktig, men minst like viktig for å få til nødvendige endringer og forbedringer er innsatsen til alle som driver den mangfoldige virksomheten som kommunen er. Et budsjett skal være helhetlig. Det innebærer at ulike hensyn og argumenter må veies opp mot hverandre, og opp mot overordnede prioriteringer, på tvers av alle planområder. Kommunen er avhengig av dyktige ledere, og det er derfor viktig for rådmannen at vi evner å videreutvikle dem. Gausdal kommune er videre helt avhengig av riktig kompetanse, og det er kritisk at kompetansen beholdes i organisasjonen. Rådmannen ser det som en kritisk suksessfaktor at vi har fortsatt stort fokus på et godt arbeidsmiljø og et høyt nærvær.

Bosetting og integrering

Gausdal kommunestyre har vedtatt at det i 2016 kan tas i mot 2 enslige mindreårige under 15 år under forutsetning av at en får rekruttert fosterfamilier. Gausdal kommune øker bosettingen av flyktninger til 15 i året for 2017 og 2018. Familiegjenforening kommer i tillegg. Gausdal kommune har vedtatt å ta i mot 5 enslige mindreårige i 2017. Nå når anmodningsbrevet fra IMDI har kommet, viser det at Gausdal kommune blir bedt om å ta i mot 15 flyktninger i 2017 og ingen enslige mindreårige. Vår

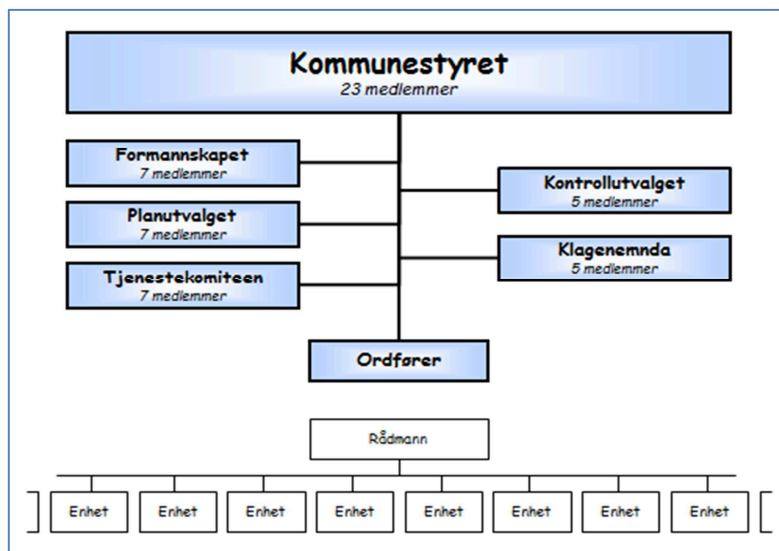
tilnærming til arbeidet må endres i henhold til dette. Usikkerhet når det gjelder antall flyktninger og en finansieringsordning som stadig er under omlegging, gjør at dette er et område som krever mye av kommunene, både når det gjelder planarbeid og økonomisk usikkerhet. Gausdal kommune satser likevel på å arbeide så godt med inkludering og mestring at vi håndterer de utfordringene. Vi må likevel ikke undervurdere det faktum at arbeidet krever kapasitet og kompetanse i mange deler av det kommunale tjenesteapparatet.

ORGANISERING

Politisk struktur:

I denne kommunestyreperioden har vi følgende politiske struktur:

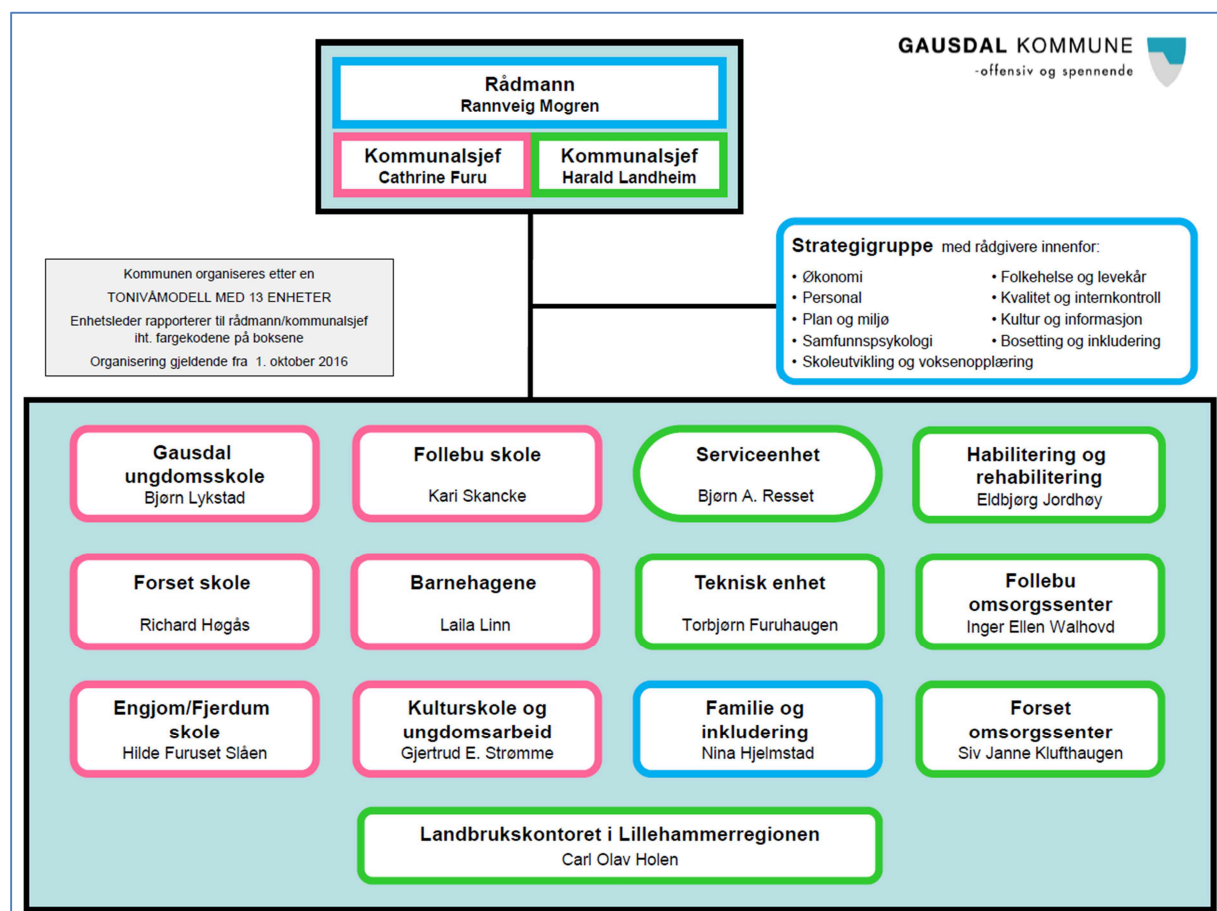
(Figur til høyre.)

Administrativ struktur:

Gausdal kommune er administrativt organisert i en 2-nivåmodell, med 2 formelle beslutningsnivå:

rådmannen og enhetslederne.
(Figur under.)

Rådmannen er øverste leder for kommunens administrasjon. Rådmannen har ansvar for at de tjenestene som ytes til befolkningen er i tråd med lov og forskrift, den vedtatte kvaliteten på tjenestene og innenfor de vedtatte økonomiske rammer. Det er rådmannens ansvar at sakene til folkevalgte organer er forsvarlig utredet, og rådmannen skal effektivt utføre politiske vedtak, samt legge til rette for at politikerne kan utøve sitt virke på best mulig måte. Enhetslederne i Gausdal kommune er gjennom delegasjon gitt myndighet innen økonomi, fag og personal og bidrar derfor til kommunens totale resultat.

Moderne kommunedrift stiller store krav til koordinering, styring, kompetanse og kapasitet, også på det administrative området, herunder lederoppgavene.

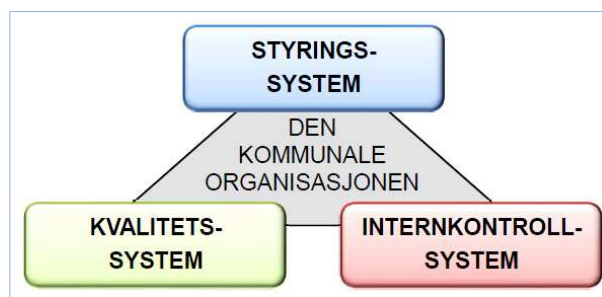
Det er mange lovpålagte oppgaver og standarder, krav til dokumentasjon, rapportering mv.

- i forhold til brukerne
- i forhold til de ansatte
- i forhold til internkontroll

Dyktige og resultatorienterte ledere og god kapasitet i administrasjonen for å serve de folkevalgte organene, ivareta saksbehandlings- og utredningsoppgavene, internkontrollkravene, plan- og utviklingsarbeidet og lederstøtten er avgjørende for styringsevnen i kommunen.

Det er en nær sammenheng mellom de forskjellige systemer og delsystemer som brukes for:

- styring
- kvalitetsutvikling
- internkontroll i kommunen

STYRINGSSYSTEMET

Gausdal kommune har siden 2003 brukt balansert resultatmåling som styringsverktøy. Det betyr at vi har fokus på og styrer på mer enn økonomi. Styringsverktøyet omhandler mål og resultatoppnåelse innen fire perspektiv:

- Samfunnet
- Tjenestene
- Medarbeiderne
- Økonomien

Ved å fastsette måltall innen fokusområdene og styre etter disse, oppnår kommunen en balansert måling av resultater.

Arbeidsfordelingen er slik:

De folkevalgte:

- Har visjonene og strategiene
- Fastsetter målene
- Gir rammene

De ansatte:

- Finner de rette tiltakene
- Gjennomfører dem
- Rapporterer på resultatene

Det er i **planområdenes** styringskort at mål for **tjenesteproduksjonen** blir satt. I tillegg er medarbeiderperspektivet gjennomgående. I styringskortene er målene formulert slik at det skal gå fram hva som ønskes oppnådd, heller enn at det fokuseres på hva som skal gjøres (tiltakene). Å finne rett presisjonsnivå på dette er utfordrende, og er grunnlag for stadig forbedring.

Resultatoppnåelsen rapporteres til kommunestyret i henholdsvis tertialrapportene og årsmeldingen.

Når strategiplanen er vedtatt i desember har kommunestyret vedtatt målene og gitt rammene, og rådmannen har fått sitt oppdrag. Deretter vil den enkelte resultatenehet sitt styringskort bli utarbeidet. Enhetenes styringskort er en del av den interne kontrakten mellom rådmannen og den enkelte enhet om tjenesteleveransene, jfr. kommunestyrets vedtatte netto budsjetttramme for året. Styringskortene til enhetene er en del av lederavtalene til enhetslederne.

Samfunnet

«Sammen får vi det til» - kommuneplanens samfunnsdel

Gausdal kommunestyre vedtok 22. mai 2014 kommuneplanens samfunnsdel. Denne er i plan- og bygningsloven definert som kommunens viktigste styringsdokument. Samfunnsdelen tar stilling til langsiktige utfordringer, mål og strategier (politikkutforming) for:

- Kommunen som samfunn
- Kommunen som organisasjon

Samfunnsdelen gir grunnlag for prioriteringer i arealdelen, for eksempel knyttet til arealbehov for ulike funksjoner, valg av infrastruktur, boligpolitikk og næringsarealer mv. I 2016 har arbeidet med arealdelen vært prioritert. Føringene er lagt i samfunnsdelen. Arealplanarbeidet er svært omfattende, med mange krav til konsekvensvurderinger og kartgrunnlaget, og arbeidet er forsinket. Forventet sluttbehandling er nå i 2017. Områdeplanlegging av Segalstad Bru er også et sentralt planarbeid.

Andre planer som skal følges opp gjennom innsats og tiltak er landbruksplanen, næringsplanen og kommunal planstrategi.

Interkommunal landbruksplan

Kommunene Lillehammer, Øyer og Gausdal har samarbeidet om denne planen som ble vedtatt i kommunestyrene i oktober 2014. Planen favner over mange områder og tema. Det er mye som kan tas tak i. For at kommunestyret skal få en påvirkning på hva som skal vektlegges mest de første årene, er det satt opp 3 tema som skal prioriteres i en treårsperiode:

- Rekruttering
- Synlighet (synliggjøre landbruket som en viktig næring for regionen)
- Økt produksjon

Regional næringsplan 2016-2026

Kommunene i Lillehammer-regionen utarbeidet i 2014 en regional næringsplan sammen. Nå er den rullert, med behandling i kommunestyrene i oktober 2016.

Tema som er omhandlet / satses på:

- Gründer- og vekstservice
- Næringsarealer
- Profilering av Lillehammer-regionen som bo-, studie- og arbeidsregion
- Kreative og kulturbaserte næringer med fokus på film, TV og inter aktive medier
- Reiseliv og opplevelser
- Idrettsbasert næringsliv
- IKT
- Foredlingsindustri
- Varehandel

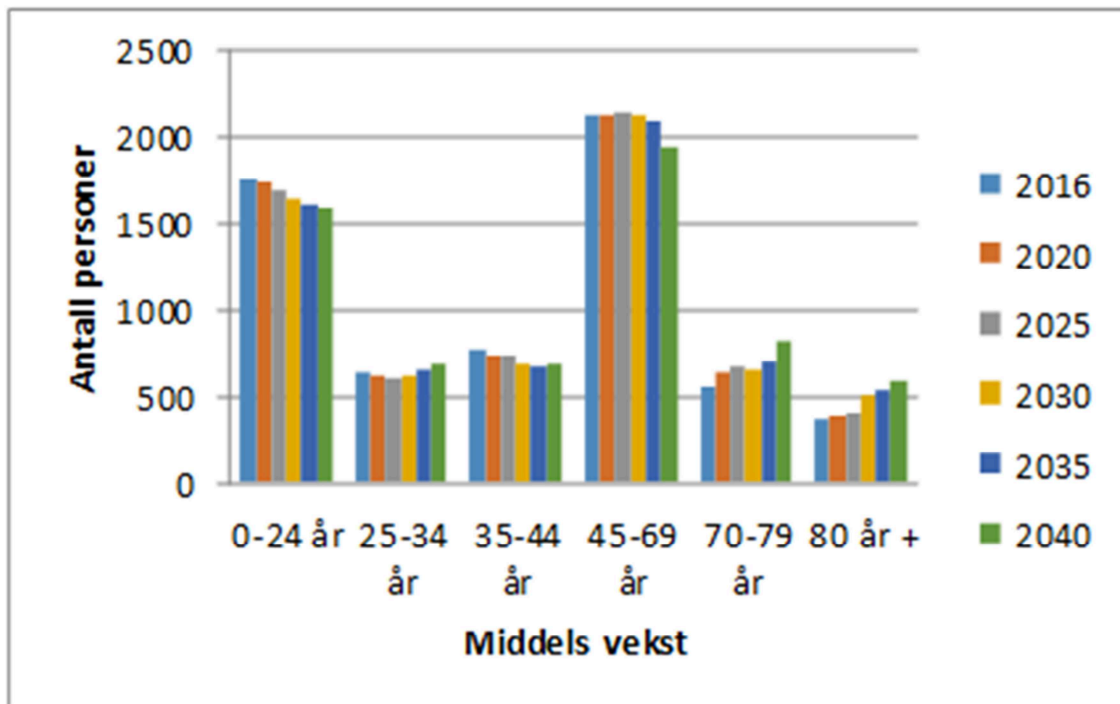
I rulleringen i 2016 har 2 nye områder blitt tatt inn:

- Bioøkonomi-industri
- En satsing på lokalmat

Befolkningsutvikling

Befolkningsframskrivinger kan tjene mange formål og kan fungere som et nyttig instrument for planlegging i kommunene.

Befolkningsframskriving, 2016 - 2040 Kilde: SSB 2016.

Gausdal kommune vil ut fra SSB sin framskriving få en forholdsvis stor økning i antall eldre over 80 år fram mot 2040, og også flere yngre eldre. Antall barn og unge vil gå noe ned dersom prognosen slår inn.

Høy levealder betyr at folk er ved god helse og at vi har gode velferdsordninger. Flere eldre betyr også at det blir flere som er syke, og som har behov for helse - og omsorgstjenester. Mange eldre har bedre helse med ressurser til å ivareta egne behov, og kan også være bidragsyttere overfor andre, som aktive innen frivillig sektor.

En utfordring for Gausdal og regionen blir å opprettholde et stabilt innbyggertall med en balansert alderssammensetning. Dette innebærer blant annet at vi må:

- Tilrettelegge for næringsutvikling som gir tilgang på lokale arbeidsplasser for unge som ønsker å etablere seg i Gausdal.
- Være en interessant og attraktiv kommune og region å bosette seg i. Bidra til at innbyggere med innvandrerbakgrunn ønsker å bli boende i kommunen, integreres med jobb og bolig, og bidrar til verdiskaping.
- Tilby et variert arbeidsmarked sammen med Lillehammer-regionen for de neste 20 årene.
- Med endret alderssammensetning i kommunen vil sykdomsbildet mest sannsynlig kunne bli mer preget av kroniske og sammensatte helseproblemer, -inkludert demens, enn hva tilfellet er i dag. Dette vil i særlig grad gjelde de aller eldste. Dette innebærer at kommunen må møte de eldre med tjenester som er helsefremmende og rehabiliterende. Tidlig innsats og forebygging blir sentralt.

Folkehelse, helsetilstand og påvirkningsfaktorer

Kommunens samfunnsrettede folkehelsearbeid skal ha oppmerksomhet på hvordan helsen fordeler seg i befolkningen og mot risikofaktorer for å kunne ta gode strategiske valg. Gjennom god planlegging og prioritering, samt tverrsektorielt arbeid, skal kommunens innsats være rettet mot å utvikle det som skaper og fremmer helse i befolkningen.

Noen av Gausdal kommunes viktigste folkehelseutfordringer handler om befolkningssammensetning, utdanningsnivået i kommunen og gjennomføring av videregående skole (jfr. utfordringsnotatet til kommunal planstrategi). En av de mest virksomme folkehelsesatsingene er å oppnå at unge mennesker mestrer livene sine og opplever at de har god psykisk og fysisk helse.

Kunnskapsgrunnlaget om helsetilstand og påvirkningsfaktorer er utarbeidet etter § 5 i Folkehelseloven, og ble behandlet i kommunestyret 1. september 2016. Dette dokumentet er det viktig at vi bruker når vi skal arbeide systematisk og kunnskapsbasert, - i planleggingen og i større enkeltsaker. Arbeidet med å utrede helsekonsekvenser tar utgangspunkt i en forståelse av at svært mange av de faktorene som påvirker folkehelsen ligger utenfor ansvarsområdet til helsesektoren. Dette kan for eksempel være bakenforliggende og strukturelle påvirkningsfaktorer som økonomi, arbeid og utdanning, eller mer tradisjonelle risikofaktorer som livsstils- og miljøfaktorer.

Kommunal planstrategi

Kravet til å utarbeide kommunal planstrategi er regulert i plan- og bygningsloven. Det er et verktøy for politisk prioritering av planoppgaver i kommunen. Kommunal planstrategi er også en viktig arena for å drøfte og avklare behov for interkommunal planlegging. Gjennom planlegging og samhandling med fylkeskommunen og regional stat ivaretar kommunen også viktige regionale og nasjonale behov og hensyn. Formannskap/kommuneplanutvalg la 16. august 2016 ut forslag til planstrategi til offentlig ettersyn med frist for merknader 22. september. Kommunal planstrategi for Gausdal 2016-2019 ble vedtatt i kommunestyret 27. oktober 2016 (jfr. vedlegg). I Gausdal kommune har vi en årlig oppdatering av planstrategien, i strategiplanen. I og med at planstrategien nettopp er vedtatt blir neste gjennomgang neste år, det vi si i arbeidet med strategiplanen for 2018-2021.

Temaplanene som kommunestyret har vedtatt oppstart på i 2017 er oppvekstplan, omsorgsplan og klima- og energiplan. Disse planene er viktige i utviklingen av både Gausdal kommune som samfunn og for tjenestene. I planarbeidet må vi legge vekt på involvering av innbyggerne.

Innen samfunnsperspektivet vil oppmerksomheten rettes inn mot:

- Stedsutvikling Segalstad Bru.
- Næringsutvikling i henhold til næringsplanen.
- Utvikling av boligområder (i arealplanleggingen)
- Kunnskapsbasert og systematisk folkehelsearbeid, herunder at helsekonsekvenser skal utredes når det er grunn til å tro at planen, prosjektet, saken eller tiltaket vil ha vesentlige konsekvenser for befolkningens helse eller helsens fordeling i befolkningen. Dette er en plikt som er forankret i lov.

Tjenestene

Innsatsområder vedtatt i kommuneplanens samfunnsdel er blant annet dette:

- Gausdal kommune har fokus på barn og unge. Alle skal ha mulighet til å ta vare på og fremme egen helse, trivsel og mestring. Vårt arbeid bygger på: Tilbud for alle og tiltak for de få.
- Innbyggerne får tjenester på rett omsorgsnivå: Pleie- og omsorgstjenestene må utvikles i takt med de behov brukerne til enhver tid har, ressurstilgangen og endringene i samfunnet.
- Vi videreutvikler kommunens helhetlige tjenestetilbud innen forebyggende og helsefremmende arbeid.
- Vi har fokus på tidlig innsats og den enkeltes mestringsevne og mulighet for å ivareta egen helse, trivsel og livskvalitet. Hverdagsrehabilitering er en naturlig og selvstendig del av all innsats og pleie.
- Vi legger til rette for at innbyggere som mottar helse- og omsorgstjenester ikke bare skal ha mulighet til å bo lengst mulig hjemme, men også være lengst mulig aktive i eget liv.
- Helse- og omsorgsplanlegging inn mot 2026.
- Vi utnytter tilgjengelig teknologi når det fremmer kvaliteten i tjenesten og brukernes muligheter til aktivitet og hverdagsmestring.

Gausdal kommune har et vedtatt overordnet mål for tjenestene:

”Vi yter riktige tjenester med høy kvalitet, med utgangspunkt i innbyggernes behov.”

Mål for tjenestene for 2017-2020 går fram av de enkelte planområdene. Kommunens tjenester har ulike utfordringer, men det er noen utfordringer som gjelder alle.

Omstilling

Lovpålagte tjenester kan ikke skjermes, siden loven sjelden gir anvisning på lovbestemt kvalitet og volum på tjenestene. Hvem som har rett til ytelser og hvor mye, avgjøres av den lokalt vedtatte standarden på tjenesten og de ansattes faglige skjønn som danner grunnlag for enkeltvedtak.

Helt sentralt blir arbeidet med å avstemme forventningene mellom folkevalgte, innbyggere, brukere og ansatte. Å redusere tjenestenivået er en krevende prosess. Det er ikke nok å ha fokus på effektiv utnyttelse av ressursene og et kontinuerlig forbedringsarbeid.

Tidlig innsats og forebygging

Vi har klart å vri ressursinnsatsen og fokus de siste årene. Det må fortsatt arbeides målrettet med forebyggende arbeid og tidlig innsats. Dette er forankret i kommuneplanens samfunnsdel. På kort sikt er det ressurskrevende, men på lengre sikt vil det være mer bærekraftig, også økonomisk.

Videreutvikling av interkommunalt samarbeid

Kommunene Gausdal, Lillehammer, Ringebu og Øyer har vært igjennom en omfattende kommunereformprosess med utredninger, innbyggerundersøkelser, kommunikasjon, involvering og arbeid med intensjonsplan. Prosessen er avsluttet i denne omgang, og Gausdal kommunestyre har vedtatt å satse på flere interkommunale løsninger som et alternativ til kommunesammenslutning. Vi er avhengig av at de andre kommunene i Lillehammer-regionen ønsker det samme, både politisk og administrativt. Å bygge opp, utvikle og videreutvikle interkommunalt samarbeid krever målrettet arbeid, god styring og ledelse.

Innen tjenesteperspektivet vil oppmerksomheten rettes inn mot:

- Gausdal kommunes innbyggere skal oppleve at kommunens tjenester er helhetlige og koordinerte, og har innbyggeren i sentrum.
- Arbeid med temaplaner for oppvekst og omsorg, jfr. kommunal planstrategi.
- Omstilling av tjenestetilbudet:
 - med involvering av innbyggerne og et innovasjonsperspektiv
 - med definisjon av kvalitetsstandarder og god internkontroll
 - med digitalisering som støtter opp under tjenesteutvikling, informasjon og service
- Videreutvikling av interkommunalt samarbeid, jfr. strategivalg etter kommunereformprosessen

Medarbeiderne

Medarbeiderne er kommunens viktigste ressurs. Kommunen bygger sin arbeidsgiverstrategi på følgende verdigrunnlag:

- Lojalitet
 - Vi er lojale overfor organisasjonens mål og de beslutninger som tas
- Respekt og omsorg
 - Vi viser respekt og omsorg for hverandre og for brukerne av våre tjenester
- Trivsel og medvirkning
 - Vi skaper trivsel på arbeidsplassen ved at alle medarbeiderne tar ansvaret for helheten og bidrar med sine evner og kunnskaper

Arbeidet med ny arbeidsgiverplattform

For å følge opp og konkretisere organisasjons- og arbeidsgiverpolitikken som er formulert i kommuneplanens samfunnsdel er det i 2016 arbeidet med å konkretisere en arbeidsgiverstrategi, som skal sørge for at ledere og ansatte arbeider i felles retning for å nå kommunens hovedmål: Å gi riktige tjenester til rett tid med rett kvalitet. Den inneholder 5 tema, og under hvert tema er det skissert tiltak.

De 5 temaene og målene er:

Innbyggere	Gausdal kommunes innbyggere opplever at kommunens tjenester er helhetlige og koordinerte, og har innbyggeren i sentrum.
Ledere	Gausdal kommune har ledere som bygger kultur for læring, innovasjon, forenkling og forbedring.
Ansatte	Gausdal kommunes ansatte og tillitsvalgte medvirker aktivt i utviklingsarbeid.
Organisasjonen	Gausdal kommune er en utfordrende arbeidsplass med ansvarsbevisste, myndiggjorte og kompetente medarbeidere, som er kjent med og bruker handlingsrommet.
Folkevalgte	I Gausdal kommune har vi et godt samspill mellom folkevalgte og administrasjonen, god rolleavklaring og respekt for hverandres roller.

Informasjon og service:

Forbrukerrådet har testet kommunene siden 2005. Testene er ikke helt like hvert år, men de er såpass like at de kan si noe om utvikling over tid. Det de i hovedsak måler er hvordan kommunene svarer på spørsmål pr. telefon, spørsmål pr. e-post og informasjon på hjemmesiden. Områdene som er testet er tekniske tjenester, pleie og omsorg, helse, barnehage og skole, kultur og fritid, sosiale tjenester, samt generelle forhold. Utdypende informasjon om testen finnes på Forbrukerrådets hjemmeside.

I 2016 fikk Gausdal kommune en score som gir oss plass nr. 246 av norske kommuner. Selv om det er bedre enn sist måling i 2014, er det ikke på langt nær godt nok. Etter målingen i 2014 satte vi i gang et arbeid med å utarbeide en serviceplakat. Det er ikke sikkert den er nok kjent, og det dårlige resultatet tyder på at den ikke etterleveres i tilstrekkelig grad. En ny offensiv er på sin plass nå. Denne offensiven inkluderer også en nødvendig oppgradering og utvikling av kommunens nettsider, slik at disse blir mer brukervennlige og inneholder god og riktig informasjon om kommunens tjenester. Det legges i årene fremover stor vekt på digitalisering og utvikling av selvbetjeningsløsninger, slik at vår innbyggere gis mulighet til å forvalte sine behov på egne premisser.

Nærvær er viktig.

Kommunen har fortsatt et høyt nærvær blant ansatte. Der det er størst fravær er det egne prosjekter hvor ansatte, ledere og tillitsvalgte, i samarbeid med kompetansemiljøer som Arbeidslivssenteret eller bedriftshelsetjenesten, arbeider med temaer som holdninger og bevisstgjøring i alle ledd.

Fraværet er sjelden knyttet til arbeidsmiljøet, men arbeidsgiver har likevel et ansvar for tilrettelegging og oppfølging. De ansatte har også et ansvar for å bidra til samarbeid om et godt arbeidsmiljø og kommunikasjon med arbeidsgiver om muligheter for tilrettelegging.

Høyt sykefravær koster penger. Noen prosent opp i sykefravær betyr mange hundretusener ut, som da må spares inn. Kommunen betaler blant annet for de første 16 dager ved sykefravær (arbeidsgiverperioden). Deretter dekker folketrygden lønnsutgiftene, men da kun opp til 6 ganger folketrygdens grunnbeløp. Kommunen får ikke kompensert pensjonsutgiftene. For langtidsfravær kan arbeidsgiver betale over 30 % av de totale utgiftene, og for høytlønte arbeidstakere er andelen og beløpet enda høyere. Mange er nok ikke tilstrekkelig oppmerksomme på dette.

Heltidskultur

På den ene siden handler det om å skape større og hele stillinger gjennom ulike typer turnuser og arbeidstidsordninger. På den andre siden handler arbeidet med heltidskultur om hvordan man endrer holdninger om at deltid er «slik vi gjør det her hos oss». Der det er heltidskultur får de ansatte hele tiden bekreftet at de gjør som «alle andre» når de jobber i redusert stilling.

Kommuner som har jobbet godt med dette sier at heltidskultur har effekt både på rekrutteringen og kvaliteten i tjenesten.

En viktig barriere for heltidskultur er strukturelle og individuelle holdninger knyttet til arbeid og fritid. Ledere i kommunesektoren opplever at mange er tilfredse med å jobbe redusert og/eller har en motvilje mot å jobbe flere helger og ubekvemme vakter. Ledere opplever også at ansatte har et individualistisk syn på arbeidstid og kompetanse, og at man må snakke mer om tjenestekvalitet og brukernes behov. En tredje utfordring som flere nevner er knyttet til sammenligning og rettferdighet. Det oppleves uheldig at ansatte kan ha ulike betingelser, knyttet til for eksempel helgejobbing. Videre kan dette komme til uttrykk om det lyses ut en ledig heltidsstilling framfor å fordele stillingen på flere ansatte. Forankring blant de ansatte oppleves som den viktigste nøkkelen for å komme videre i arbeidet med å utvikle heltidskultur. (Kilde: KS).

I Gausdal er det nå i forbindelse med arbeidsgiverstrategi-arbeidet satt fokus på heltidskultur. I 2017 må vi ta sikte på å få kartlagt situasjonen, de ansattes ønsker, og deretter i samhandling mellom ledere og tillitsvalgte forbedre tiltak og turnusplanlegging slik at vi kommer videre. Vi tar sikte på at vi fra 2018 kan sette oss tydelige resultatmål som vi etter hvert kan rapportere på.

Kompetanse

Den trivselen ansatte opplever på jobb er viktig. Kjernen her er at ansatte har oppgaver, roller og ansvar som står i forhold til kompetansen deres. Derfor er det sentralt, særlig i omstillingsarbeidet, at vi som organisasjon også har fokus på mobilisering av den kompetansen vi har. Kompetanse er å ha kunnskaper, ferdigheter, evner og holdninger som passer til oppgavene som skal løses, kravene som settes og målene som skal oppnås. Og ikke minst å ha evne og vilje til å lykkes sammen med andre. Alle planområder har i løpet av 2016/2017 fått utarbeidet en kompetanseplan.

Ny medarbeiderundersøkelse

Vi tar sikte på å innføre en ny medarbeiderundersøkelse i 2017: 10-faktor undersøkelsen. Målet med utvikling av 10-faktor har vært å tilby en medarbeiderundersøkelse som er forskningsbasert, fokusert og avgrenset, medarbeider-, gruppe-, organisasjons-, ledernivå- og utviklingsorientert. KS er en av aktørene som har bidratt i utviklingen av undersøkelsen. Flere kommuner i vårt distrikt har også tatt den i bruk.

De ti faktorene som danner grunnlag for medarbeider-, organisasjons- og lederutvikling er:

1. Oppgavemotivasjon
2. Mestringstro
3. Selvstendighet
4. Bruk av kompetanse
5. Mestringsorientert ledelse
6. Rolleklarhet
7. Relevant kompetanseutvikling
8. Flexibilitetsvilje
9. Mestringsklima
10. Nytteorientert motivasjon

Innen medarbeiderperspektivet vil oppmerksomheten rettes inn mot:

- At arbeidsgiverstrategien “i Gausdal” følges opp i alle ledd i kommunen.
- At ny medarbeiderundersøkelse innføres i 2017: 10-faktor
- At alle ansatte skal kjenne og følge opp kravene i serviceplakaten.

MEDARBEIDERPERSPEKTIVET

	2015	2016	2017	2020
Seniorpolitikk: Gjennomsnittsalder ved pensjonering (AFP/alderspensjon)	Lærer 65 år 1 mnd. Andre 65 år 4 mnd.	Måles ved årets slutt	Lærer 64 Andre 65	Lærer 65 Andre 66
Nærvær	92,4	93,1	93,2	94
Ny medarbeiderundersøkelse tas i bruk				

***) Status etter 2. tertial 2016

OMSTILLING OG OMSTRUKTURERING

Vi skal søke å unngå oppsigelser av fast ansatte som følge av omstillingstiltak, men endringer i arbeidsoppgaver og arbeidssted må påregnes. Utrygghet rundt ansettelsesforholdet kan gjøre at ansatte forsvinner, og det er ofte de beste som forsvinner først. De har vi ikke råd til å miste. Vi må jobbe med tjenestene og oppgavene; hva skal vi kutte ut/ned på. Deretter må vi ta ut stillinger ved hjelp av naturlig avgang, kutt i vikarbruk og kutt i midlertidige stillinger.

Ved nedbemanning og overtallighet følger vi spillereglene, jfr. kommunens retningslinjer som er bygd på arbeidsmiljøloven, Hovedtariffavtalen og Hovedavtalen. Kommunens omstillingsutvalg (2 arbeidsgiverrepresentanter og 3 hovedtillitsvalgte) er i arbeid. Ved ledighet i stillinger skal det være en grundig vurdering av arbeidsoppgaver og alternative løsninger.

Ansatte og tillitsvalgte involveres i prosessene. Den brede involveringen er med bakgrunn i at de ansatte kan se de gode løsningene fordi de kjenner faget, brukerne og rutinene.

Planområdene er i prosessen fram mot rådmannens forslag til årsbudsjett for 2017 blitt utfordret på en rammereduksjon på 3 %, men for enkelte planområder er en slik reduksjon ikke realistisk å få gjennomført, og det er følgelig foreslått en lavere rammereduksjon for disse områdene.

Omstillingstiltakene for å komme ned på rammene på kort og lengre sikt er ulike. Noen tiltak er kurante og kan settes i verk raskt. Noen vil ha halvårsvirkning i 2017 og full virkning fra 2018 eller 2019. Andre tiltak ligger lengre fram i tid fordi de krever større utredninger, samhandling med nabokommuner og politiske vedtak.

Nedenfor følger en oversikt over de større omstillingstiltak som vurderes på de ulike planområdene som følge av redusert ramme i 2017. Ikke alle er kostnadsberegnet ennå. Andre elementer i vurderingen vil også være risikoanalyse og eventuelle kompensierende tiltak.

Rammene for de interkommunale samarbeidene omtales særskilt under planområde 8.

2017:

Planområde 1: Administrative fellestjenester

- Redusert bemanning og omfordeling av oppgavene
- Vurdere interkommunalt samarbeid innen sårbare tjenester, for eksempel post- og arkiv

Planområde 3: Skole

- Fordeling av rammen på skolene skjer som utgangspunkt ut fra elevtall og antall klasser, men det er mulig å gjøre særskilte tilpasninger hvis hensynet til forsvarlig drift krever det.
- Arbeid for større grad av tilpasset opplæring og økt grad av samarbeid med PPT på systemnivå, for å sikre en inkluderende skole for alle, der flest mulig har tilfredsstillende utbytte av ordinær undervisning.

Planområde 4: Barnehage

- Gå gjennom omfanget av og organiseringen av spesialpedagogiske tiltak, med målsetning om å ivareta flest mulig barn innenfor rammene av ordinær bemanning.

Planområde 5: Kultur og fritid

- Justere kulturskoletilbudet.
- Ungdomsklubben skal ikke ha reduserte rammer.

Planområde 6 og 7: Teknisk drift og bygg/eiendom/areal

- Vurdere å fjerne tilskuddet til private vegger

- Prosess for å vurdere muligheten av at egne ansatte tar en større del av rehabiliterings- og vedlikeholdsoppgavene. Det er sentralt at brukerne av byggene er med i prosessen for å avtale nivået på vaktmester- og renholdstjenester.
- Vurdere redusert bruk av eksterne konsulenter der kommunen har egen kompetanse. Det vil føre til at planarbeid tar lengre tid.

Planområde 9: Barn og familie

- Interkommunalt samarbeid innen sårbare tjenester vurderes.

Planområde 10: Sosiale tjenester og sysselsetting

- NAV Lillehammer-Gausdal ble formelt etablert 1. oktober. Det er ikke foreslått justering av rammene for dette samarbeidet nå.

Planområde 11: Helse

- Realisere muligheten for effektivisering som samling av tilbud og tjenester omstillingen rundt Flatland gir, herunder skyss, turnusordning og nattvakt.

Planområde 12: Omsorg

- Vaskeri, - kjøkken og renholdstjenester vurderes.
- Vurdere omfang og priser på praktisk bistand.
- Et større arbeid omstillingsarbeid er i gang, herunder omsorgsplanlegging som skal i gang i 2017.

Fra 2018:

I den omstillingsprosessen som kommunen er inne i vil vi måtte se på både strukturelle grep, nivået på tjenestetilbudet for å balansere kommunens økonomiplan for 2018-2020. Det er lagt opp til reduserte rammer for alle planområder, men hvordan det blir fordelt år for år i økonomiplanperioden vil avhenge av effekt av planlagte omstillingstak og politiske prioriteringer og vedtak.

Gausdal kommunes innbyggere skal oppleve at kommunens tjenester er helhetlige og koordinerte, og har innbyggeren i sentrum. Vi må satse på videreutvikling av tjenestene og det å møte innbyggernes behov på nye måter.

Omsorgsplanleggingen er sentral her. Planarbeidet starter i 2017, jfr. kommunal planstrategi, og her vil en se på blant annet:

- institusjonstjenesten for fremtiden
- hjemmetjenesten for fremtiden, inkludert hverdagsrehabilitering og velferdsteknologi
- nivå på tjenestene (tildelingskriterier)
- interkommunalt samarbeid
- områder staten gir kommunene et større ansvar for: rehabilitering, rus og psykiatri

Et annet område vi må se på er tilbudet for innbyggere som har behov for sammensatte og ressurskrevende tjenester. Kan dette organiseres på en annen måte ved:

- Å vurdere boformer som bofellesskap
- Å se på interkommunale løsninger
- Å vurdere kompetansebehov og omlegging av turnuser

Innen skoleområdet er det arbeidet med økt tilpasset opplæring og lavere andel spesialundervisning som kan gi effekt, - både på kvaliteten på den ordinære undervisningen og ressursbruken.

ØKONOMI

Strategiplanen er retningsgivende for hva som fremmes av nye tiltak i budsjettet og økonomiplanperioden. De forutsetninger som framkommer i Regjeringen Solberg sitt forslag til statsbudsjett for 2017 er lagt til grunn for rådmannens budsjettforslag. **Formannskapetets innstilling** til kommunestyret innebærer en økning av inntektsanslaget knyttet til rammetilskudd og skatt for årene 2018-2020 med 7 mill. kr årlig. **Kommunestyrets vedtak** innebærer at økt inntektsanslag knyttet til rammetilskudd og skatt for årene 2019 og 2020 er nedjustert med 1 mill. kr årlig i forhold til formannskapetets innstilling.

Budsjettet bygger på opprinnelig vedtatt budsjett for 2016. Det vil si at alle tall viser endringer i forhold til 2016-nivået. Rådmannens budsjettforslag, formannskapetets innstilling og kommunestyrets vedtak viser en betydelig økning i kommunens utgifter. Det framlagte budsjettet er uten buffere, og kommunens handlingsrom er tilnærmet borte.

Det er et absolutt krav i Kommuneloven §§ 44 og 46 at både budsjett og økonomiplan skal legges fram i balanse. I tillegg til de innsparingstiltak som konkret er lagt fram i dokumentet, må det ytterligere omstillingstiltak til for å få en drift i balanse. Disse er vist ved å angi hvilke planområder som dette i utgangspunktet vil berøre.

Det er flere forhold som særskilt utfordrer kommunen økonomisk. Det er fortsatt en økning i både antall og netto utgiftsnivå knyttet til ressurskrevende tjenester til brukere med svært omfattende hjelpebehov. Pensjonsutgiftene, renter og avdrag samt reduserte statlige rammeoverføringer trekker også i negativ retning.

Administrasjonen velger også i år å sitere fra kommunebildene som Fylkesmannen i Oppland har lagt fram. For kommunebildene i 2016 står det følgende:

Kommunen har vedtatt et årsbudsjett for 2016 med negativt netto driftsresultat og økonomiplan for perioden 2017-2019 med negativt netto driftsresultat første året, og litt økende mot slutten av perioden. Budsjettene er balansert ved bruk av disposisjonsfond.

Kommunen har også stort akkumulert premieavvik, som påvirker arbeidskapitalen negativt. Kommunen har et bra disposisjonsfond, men årlig bruk av fond til å dekke løpende utgifter er ikke bærekraftig på sikt. Det er behov for å arbeide med omstilling for å få balanse i driften. Da kreves det vurdering både av struktur og tjenestenivå.

Kommunen planlegger omfattende investeringer i perioden, som vil gi ytterligere press på reduksjon i utgiftsnivået for å kunne betjene økning i renter og avdrag. Ved å vedta økonomiske handlingsregler vil det være lettere å vurdere både driftsnivå og investeringer i et helhetlig perspektiv. Det kan også bidra til at administrasjon og politikere bygger sin virkelighetsoppfatning på de samme fakta. God økonomistyring krever kompetanse og lederskap på alle nivåer i organisasjonen. Det er viktig at politikerne fokuserer på utviklingen i de økonomiske nøkkeltallene i sin økonomiplanlegging, og at administrasjonen klarer å lede virksomheten innenfor de tildelte økonomiske rammer.

Kommunen tjener på endringene i kostnadsnøkklene i inntektssystemet fra 2017, men taper mye på graderingen av basistilskuddet. Foreløpige beregninger viser at kommunen vil få en lavere inntektsvekst enn gjennomsnittet fra 2016 til 2017. Dette vil gjøre det enda mer krevende å få balanse i løpende drift framover.

Fylkesmannens totalvurdering av kommuneøkonomien i Gausdal er at den økonomiske handlefriheten er noe begrenset. Driftsutgiftene er for høye i forhold til de løpende inntektene. Høyt disposisjonsfond gjør det mulig å ha ubalanse i driften uten for store negative konsekvenser på kort sikt, men på lang sikt er det ikke bærekraftig. Kommunen har stor

lånegjeld, og kapitalkostnadene utgjør en større og større del av driftsinntektene. Med planlagte investeringer i økonomiplanperioden vil kravet om effektivisering av driften forsterkes ytterligere.

Det vil bli nødvendig å gjennomføre svært omfattende omstillingsprosesser i strategiplanperioden, med mål om å utnytte de ressursene kommunen har på en måte som sikrer gode nok tjenester med lavere ressursinnsats eller nivå enn i dag. Disse prosessene har pågått og vil måtte fortsette i hele perioden.

Det kan ikke forventes at omstilling i den størrelsesorden som kommunen må foreta vil kunne skje uten at det vil få betydning for kommunens tjenester og brukere/innbyggere.

Kommunens budsjett for 2017 har økte utgifter sett opp mot budsjett 2016 med drøye 33 mill. kr. Dette er foreslått saldert med nedjustering av planområdenes driftsrammer, med avvikling av økonomisk ordning for seniortiltak, med økt eiendomsskatt og med betydelig bruk av fond.

Dette framgår av følgende tabell basert på rådmannens forslag (tall i hele 1000 kr):

Sammendrag	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Finansieringsbehov:				
➤ Konsekvensjusteringer i.f.t. budsjett 2016	38 488	44 749	45 104	49 371
➤ Nye tiltak	3 860	1 420	770	770
➤ Statsbudsjettet	-9 084	-8 954	-8 397	-7 579
SUM Finansieringsbehov:	33 264	37 215	37 477	42 562
Saldering:				
➤ Nedtak på planområdene	-7 199	-13 305	-19 809	-19 777
➤ Seniortiltak	-1 979	-2 186	-2 186	-2 186
➤ Økt eiendomsskatt	-5 117	-10 074	-15 074	-20 374
➤ Bruk av disposisjonsfond	-18 970	-11 650	-409	-226
SUM Saldering	-33 264	-37 215	-37 477	-42 562
BALANSE	0	0	0	0

Nedenfor følger tabeller som ytterligere detaljerer disse punktene slik de framgår i rådmannens budsjettforslag. Det presiseres at alle tall er endringer i forhold til kommunestyrets budsjettvedtak for 2016. Tall med negativt fortegn er en økt inntekt eller redusert utgift, et positivt tall medfører en økt utgift eller redusert inntekt.

Følgende tiltak er lagt inn som oppfølging av politiske vedtak og endringer som skjer innen nåværende driftssituasjon:

Konsekvensjusteringer	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Prisvekst, lønn og pensjon	9 350	10 814	11 632	14 612
Renter og avdrag	1 316	5 943	8 650	12 049
Ressurskrevende tjenester	4 125	5 319	5 319	5 319
Samdrift Fjerdum/Engjom - nedlegging Engjom	-2 008	-3 865	-7 274	-7 738
Bemanning bolig for yngre brukere i Follebu	2 100	2 900	2 900	2 900

Konsekvensjusteringer	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Tilskudd private barnehager, gratis kjernetid og redusert foreldrebetaling	1 901	1 901	1 901	1 901
Klassedeling Follebu 2016/2017, helårseffekt	350	350	350	350
Lavere utbytte kraftsektoren	98	987	1 874	1 817
Legetjenesten og miljørettet helsevern	-161	-612	-612	-612
Valg	250	-	661	-
Selvkosttjenester	-500	-1 384	-2 306	-3 186
Økt volum eiendomsskatt med 5 promille	-267	-267	-267	-267
Reversert saldering bruk disposisjonsfond 2016	20 273	20 273	20 273	20 273
Øvrige justeringer	1 661	2 390	2 004	1 954
Sum konsekvensjusteringer	38 488	44 749	45 104	49 371

Det er lagt inn følgende knyttet til nye tiltak:

Nye tiltak	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Retaksring av grunnlag eiendomsskatt - prosjekt	3 000	500	-	-
Mulig klassedeling Follebu høsten 2017, første klasse	260	620	620	620
Delfinansiering stilling fysioterapi	150	150	150	150
Hjelpemidler	150	150	-	-
Gjennomgang ressurskrevende tjenester	300	-	-	-
Sum	3 860	1 420	770	770

I tråd med føringene i statsbudsjettet er følgende tiltak lagt inn i budsjettet / økonomiplanen:

Statsbudsjettet	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Rammetilskudd og skatt	-10 368	-8 878	-8 321	-7 503
Distriktstilskudd Sør-Norge	-	-1 603	-1 603	-1 603
Ikke vedtatt statliggjøring av skatteinnkrevningen i statsbudsjettet for 2016	800	800	800	800
Tidlig innsats skole	174	417	417	417
Helårsvirkning naturfagstime mellomtrinnet 2016/2017	137	137	137	137
Ø-hjelp rus og psykiatri	119	119	119	119
Arbeidsplikt sosialhjelpsmottakere	54	54	54	54
Sum	-9 084	-8 954	-8 397	-7 579

Etter å ha hensyntatt konsekvensjusteringer, nye tiltak og tiltak fra statsbudsjettet har kommunen følgende budsjettutfordring i rådmannens forslag;

	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Finansieringsbehov drift	33 264	37 215	37 477	42 562

Budsjettet og økonomiplanen er i rådmannens budsjettforslag saldert på følgende måte:

Saldering	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Øke sats eiendomsskatt til 6 % i 2017 og 7 % i 2018	-5 117	-10 074	-10 074	-10 074
Anslag økt eiendomsskatt etter retaksring	-	-	-5 000	-10 300
Fjernet økonomiske virkemidler seniorpolitikk	-1 979	-2 186	-2 186	-2 186
Effektivisering renholdstjenesten	-	-300	-300	-300
Ressurskrevende tjenester. Mulig innsparing på sikt	-	-	-2 000	-2 000
Saldering i tjenestene	-7 199	-13 005	-17 509	-17 477
Bruk disposisjonsfond	-18 970	-11 650	-409	-226
Sum saldering	-33 264	-37 215	-37 477	-42 562

Saldering i tjenestene er fordelt slik på planområdene:

Planområde	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
1 Administrative fellestjenester	-	-291	-596	-582
2 Næring og miljø	-	-59	-118	-118
3 Skole	-2 368	-3 207	-4 047	-4 047
4 Barnehage	-250	-686	-1 122	-1 113
5 Kultur og fritid	-96	-100	-106	-106
6 Teknisk drift	-	-448	-906	-897
7 Bygg/eiendom/areal	-250	-649	-1 021	-1 021
9 Barn og familie	-	-193	-385	-385
10 Sosiale tjenester og sysselsetting	-	-126	-253	-253
11 Helse	-1 400	-3 257	-3 812	-3 812
12 Omsorg	-2 835	-3 989	-5 143	-5 143
Sum	-7 199	-13 005	-17 509	-17 477

Det blir i tilknytning til det enkelte planområde gitt mer detaljert informasjon om de endringer som er lagt inn for budsjettåret 2017.

Formannskapet behandlet Strategiplanen for 2017-2020 i sitt møte 22.11.2016, og vedtok der sin innstilling til kommunestyret. Det innebærer følgende endringer i forhold til rådmannens forslag:

Budsjettskjema 2B INVESTERINGER	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Netto effekt i perioden
Heggen boligfelt etp 4	2 000	6 000			8 000
Økt bruk av lån	-2 000	-6 000			-8 000
Sum endring skjema 2B	-	-	-	-	

Budsjettskjema 1A:	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Netto effekt i perioden
Ikke øke eiendomsskatten slik som rådmannen har foreslått	5 117	10 074	10 074	10 074	35 339
Øke eiendomsskatten med 0,5 promille (til 5,5) i 2017	-2 559	-2 559	-2 559	-2 559	-10 234
Øke skatteinntekter 2018-2020		-5 000	-5 000	-5 000	-15 000
Øke ordinært rammetilskudd 2018-2020		-2 000	-2 000	-2 000	-6 000
Økte renter og avdrag som følge av inv.utg Heggen boligfelt	13	63	414	416	906
Konsekvens økte inntekter etter retaksering		-2 500			-2 500
Økt bruk av disposisjonsfond	-2 571		-930	-932	-4 432
Avsetning til disposisjonsfond		1 922			1 922
Sum endring 1A	0	-	-	-	0

Kommunestyret vedtok Strategiplanen i sitt møte 15.12.2016. Følgende endringer ble vedtatt i forhold til formannskapets innstilling:

	Plan- omr.	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Netto effekt i perioden
Budsjettskjema 1A:						
Skatteanslag				1 011	1 194	2 205
Redusert bruk av disposisjonsfond		710	1 420	409	226	2 765
Sum endring 1A		710	1 420	1 420	1 420	4 970
Budsjettskjema 1B						
Generelt nedtak Administrative fellestjenester	1	-300	-600	-600	-600	-2 100
Generelt nedtak Næring og miljø	2	-100	-200	-200	-200	-700
Generelt nedtak Teknisk drift	6	-100	-200	-200	-200	-700
Generelt nedtak Bygg/eiendom/areal	7	-210	-420	-420	-420	-1 470
Sum endring 1B		-710	-1 420	-1 420	-1 420	-4 970
Sum endring drift 1A og 1B		-	-	-	-	-

Samlet saldering av kommunens driftsbudsjett etter *kommunestyrets vedtak* vil dermed være som følger:

Samlet saldering etter kommunestyrets vedtak	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Øke sats eiendomsskatt til 5,5 promille	-2 559	-2 559	-2 559	-2 559
Anslag økt eiendomsskatt etter retaksering	-	-2 500	-5 000	-10 300
Øke skatteinntekt 2018-2020		-5 000	-3 989	-3 806
Øke ordinært rammetilskudd 2018-2020		-2 000	-2 000	-2 000
Økte renter og avdrag som følge av inv.utg Heggen boligfelt	13	63	414	416
Fjernet økonomiske virkemidler seniorpolitikk	-1 979	-2 186	-2 186	-2 186
Effektivisering renholdstjenesten	-	-300	-300	-300
Ressurskrevende tjen. Prosj og innsparing	-	-	-2 000	-2 000
Saldering tjenestene	-7 909	-14 425	-18 929	-18 897
Bruk disposisjonsfond	-20 831	-8 309	-929	-931
	-33 264	-37 215	-37 477	-42 562

Saldering i tjenestene etter *kommunestyrets vedtak* er fordelt slik på planområdene:

Planområde	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
1 Administrative fellestjenester	-300	-891	-1196	-1182
2 Næring og miljø	-100	-259	-318	-318
3 Skole	-2 368	-3 207	-4 047	-4 047
4 Barnehage	-250	-686	-1 122	-1 113
5 Kultur og fritid	-96	-100	-106	-106
6 Teknisk drift	-100	-648	-1106	-1097
7 Bygg/eiendom/areal	-460	-1069	-1 441	-1 441
9 Barn og familie	-	-193	-385	-385
10 Sosiale tjenester og sysselsetting	-	-126	-253	-253
11 Helse	-1 400	-3 257	-3 812	-3 812
12 Omsorg	-2 835	-3 989	-5 143	-5 143
Sum	-7 909	-14 425	-18 929	-18 897

Ordinære skjønnsmidler

Etter at Gausdal kommune ble plassert i arbeidsgiveravgiftssone 1a har kommunen årlig mottatt millionbeløp i skjønnsmidler som kompensasjon for kommunens økte utgifter til arbeidsgiveravgift. I 2013 utgjorde kommunens merutgift grunnet dette hele 7,5 mill. kr. De siste årene har kompensasjonen for dette blitt gradvis lavere og er for budsjettåret 2017 nede i 2,8 mill. kr. Ordningen nedtrappes med ca. 1 mill. kr årlig, dette er tatt hensyn til i økonomiplanen.

Distriktstilskudd Sør-Norge

Gausdal kommune mottok i 2016 i underkant av 1,5 mill. kr i distriktstilskudd Sør-Norge. Dette tilskuddet avhenger av hvordan kommunen kommer ut på distriktsindeksen. For Gausdal sin del svinger indeksen mellom år på en slik måte at kommunen faller utenom ordningen ett år, men kommer inn i ordningen igjen neste år. Dette innebærer at kommunen i 2017 har en så «god» distriktsindeks at

kommunen mister et tilskudd på 1,6 mill. kr. For 2018 er tallene igjen på «rett» side i forhold til dette tilskuddet, og det er derfor lagt inn en økning i rammetilskuddet knyttet til dette på 1,6 mill. kr fra 2018 og ut økonomiplanperioden.

Lønn og pris

Det er i statsbudsjettet lagt inn en deflator på 2,5 %. Dette fordeler seg med 2,7 % lønnsvekst og prisvekst tilsvarende 2,0 %. De siste årene har ikke enhetene blitt kompensert for prisveksten, men administrasjonen foreslår at enhetene blir kompensert for dette i 2017.

Eiendomsskatt

Rådmannens budsjettforslag innebærer å øke eiendomsskatten fra 5 til 6 ‰ i 2017 og ytterligere opp til 7 ‰ i 2018. Det er planlagt satt i verk retaksering av alle bygg og anlegg med tanke på å få justert eiendomsskattegrunnlaget. Dette vil gi rom for økte inntekter. Inntektsøkning som følge av retaksering er lagt inn i 2019 og 2020. Kommunestyret får seg forelagt en egen sak vedrørende dette.

Formannskapet innstiller på en noe annen innretning på eiendomsskatten enn det som rådmannen foreslår. Det legges opp til en økning med 0,5 ‰ fra 2016 til 2017, det vil da innebære en promillesats på 5,5. Denne er foreslått uendret i perioden. Videre innstiller formannskapet på en økt inntekt i 2018 som følge av økt eiendomsskattegrunnlag. **Kommunestyret** sluttet seg til formannskapets innstilling.

Utviklingen av eiendomsskatt er som følger:

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Promille sats	2	3	3	5	5	5	5	5	5,5	5,5	5,5	5,5
Mill. kr	8,0	12,3	12,8	21,3	21,9	22,7	23,2	24,4	27,2	29,7	32,2	37,5

*) For 2016 er det benyttet budsjett-tall.

Renter og avdrag

Følgende rentesatser er lagt inn i budsjettet for 2017 og økonomiplanen 2017-2020:

	2016	2017	2018	2019
Rentesats	2,0	2,25	2,5	2,75

Det er fortsatt tro på et lavt rentenivå i årene som kommer. Som følge av kommunens høye lånegjeld vil dette på den ene siden bidra til å holde nede utgiftene til betjening av gjeld. På den andre siden får kommunen lav avkastning på innestående likvider og pensjonsmidler. For å ha en viss kontroll på denne usikkerheten benytter kommune seg av fastrenteavtaler på deler av låneporteføljen. Det vil innebære en noe høyere utgift «her og nå», men dersom renten øker, vil en del av porteføljen være sikret på et kjent nivå. En renteøkning vil dermed ikke umiddelbart ha kritisk innvirkning på kommunens tjenestetilbud.

Kommunens finansutgifter/-inntekter er oppgitt i 2017-kroner. Det innebærer at beregnede beløp i årene 2018-2019 er deflatert med forventet prisvekst i perioden.

Inntekter fra kraftsektoren

Det er budsjettert med utbytte fra Lillehammer og Gausdal Energi Holding as (LGE Holding as). Dette er i hovedsak utbytte fra Eidsiva Energi as. Det er signalisert fra Eidsiva Energi as lavere utbytter de kommende årene. I tillegg har kommunen budsjettert med rente på lån til LGE Holding as pålydende 23 mill. kr samt lån til Eidsiva Energi as på 57,4 mill. kr.

Følgende inntekter inngår i budsjettet og økonomiplanen:

Tall i hele mill. kr	2016	2017	2018	2019	2020
Renter ansvarlig lån til LGE Holding as	0,5	0,5	0,6	0,6	0,7
Utbytte LGE Holding as	6,7	6,6	5,7	4,7	4,7
Renter ansvarlig lån til Eidsiva as	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0
Sum budsjetterte inntekter fra kraftsektoren	11,3	11,2	10,3	9,4	9,4

Kommunale avgifter, gebyrer og priser

Alle avgifter og gebyrer er i utgangspunktet oppjustert med prisstigningen på 2,5 %. Unntaket er der det legges fram egne saker for kommunestyret eller det er medtatt som eget punkt i budsjettvedtaket.

I statsbudsjettet er det vedtatt å øke maksprisen for en heltids barnehageplass fra 2.655 kr til 2.730 kr per måned. Dette følger rådmannen opp i sitt forslag til satser for 2017. Det er i statsbudsjettet i tillegg vedtatt å videreføre differensiert foreldrebetaling og 20t/uke gratis kjernetid. Disse to ordningene gjelder for familier med lav inntekt og skal sikre alle barn en mulighet til å ha barnehageplass.

De enkelte priser/gebyrer framkommer av eget vedlegg til strategiplanen.

Veiledende satser økonomisk sosialhjelp.

Satsene foreslås økt med 2,5 % i tråd med kommunal deflator.

Pensjon

Kommunens kostnader til pensjon vil øke betydelig i årene framover. Et lavt rentenivå innebærer at avkastningen på kommunens pensjonsmidler blir lavere enn i en situasjon med høyere rentenivå. En større del av sparingen må derfor dekkes av innbetalinger fra arbeidsgiver. I tillegg er det en betydelig økning knyttet til utgifter vedrørende amortisert premieavvik. Dette er innarbeidet i økonomiplanen på bakgrunn av opplysninger fra kommunens leverandører av tjenestepensjon.

Seniortiltak

Kommunen har i flere år hatt en ordning med seniorpolitiske retningslinjer for ansatte mellom 62 og 65 år. Vi ser at vi ikke har økonomisk handlingsrom til å fortsette som nå. Gausdal kommune har ikke direkte økonomiske insentiv for seniorpolitikken, i og med at vi er en del av utjevningsselskapet i KLP. Her betaler vi nå samme sum om det er mange eller få som går av med AFP. Denne omleggingen ble gjort for å få mer forutsigbarhet i de årlige utgiftene og redusere den økonomiske risikoen. Innenfor Statens pensjonskasse (for undervisnings- personalet) har det aldri vært økonomiske insentiver. Det er den ene siden av saken.

Den andre er at det er usikkert om tiltakene virker. Dårlig kommuneøkonomi, og tvil om virkningene har gjort at mange kommuner har endret kurs. På bakgrunn av en lengre evalueringsprosess og enighet fra samarbeidsrådet (der hovedtillitsvalgte møter rådmannen), ble en sak om omlegging av seniorpolitikken lagt fram for partssammensatt utvalg. Det ble enstemmig vedtatt å ta bort muligheten for bonus og redusert stilling med 100 % lønn. I vedtaket er det framholdt at kommunens nye seniorpolitikk i hovedsak består av å bruke handlingsrommet i eksisterende rammeverk på en god og fleksibel måte. Konkrete tiltak og muligheter for tilpasning på arbeidsplassen kan komme i stand gjennom dialog mellom den enkelte ansatte og leder. Seminaret forberedelse til pensjonsalder og tilbud om individuell avtale for pensjonsplanlegging tilbys fortsatt for ansatte 60+.

Kurdøgnpris sykehjem

Som følge av gjennomført forvaltningsrevisjonsprosjekt knyttet til vederlagsbetaling, er kommunen av revisjonen anbefalt å ta med kurdøgnprisen for en sykehjemsplass i budsjettokumentet.

Kurdøgnprisen angir hvor mye en kommunal sykehjemsplass koster pr. døgn. Kommunen kan maksimalt kreve dette beløpet i vederlag fra beboere med vedtak om langtidsplass.

Ingen av beboerne har eller har hatt så høye inntekter at de er i nærheten av å bli avkrevd en så høy vederlagsbetaling. For at det likevel ikke skal være tvil om dette, vil det bli beregnet og fastsatt kurdøgnpris i forbindelse med behandlingen av kommunens årsbudsjett.

Kurdøgnprisen for 2017 er beregnet til å utgjøre 2.839 kr.

INVESTERINGER

Kommunens samlede lånegjeld ved utgangen av 2016 vil være ca. 606 mill. kr. Dette er en betydelig lånegjeld, og gjør kommunen sårbar for svingninger i rentemarkedet. Renter og avdrag utgjør en stor del av driftsutgiftene til kommunen.

I den omstillingsprosessen som kommunen er inne i vil vi måtte se på både strukturelle grep, nivået på tjenestetilbudet og investeringsnivået for å balansere kommunens budsjett i 2017 og i planperioden 2017-2020. Investeringsnivået for 2017 og videre i planperioden 2017-2020 er fortsatt betydelig: De samlede investeringer i anleggsmidler er på 279 mill. kr, og de fem største enkeltinvesteringene er:

- Utbygging på Fjerdum skole og Fjerdum barnehage: 129,1 mill. kr. Av dette utgjør skoleutbyggingen størsteparten av investeringen (119,0 mill. kr). Resten (10,1 mill. kr) er knyttet til opsjon for innredning av underetasjen i det nye skolebygget til barnehageformål, bygging av et mellombygg mot eksisterende barnehagebygg, samt ombygging av underetasjen i eksisterende barnehagebygg og innredning av dette til personalformål.
- Bygging og/eller kjøp av flyktningeboliger: Samlet sett 36,0 mill. kroner over årene 2017-2019.
- Boliger i Heggen-feltet for unge med behov for tilrettelagt botilbud: 30,15 mill. kr. Byggestart her er høsten 2016, og ferdigstilling er satt til sommeren 2017. Av totalbeløpet på 30,15 mill. kr er 20,0 mill. kr budsjettert i 2016.
- Rehabilitering av kommunale bygg, jfr. plan for rehabilitering og vedlikehold av kommunale bygg, som kommer som egen sak til kommunestyret: 12,0 mill. kr (3,0 mill. kr årlig).
- Ombygging på Øvre og Nedre Flatland: 6,0 mill. kr.
- **Formannskapet** har i sin innstilling tatt inn 8 mill. kr til Heggen boligfelt fordelt med 2 mill. kr på 2017 og 6 mill. kr i 2018.

Forannevnte investeringene er i hovedsak angitt med bruttobeløp. Det reelle finansieringsbehovet vil være lavere når en hensyntar tilskudd fra Husbanken, momskompensasjon m.v.

Investeringsnivået utenom forannevnte ligger i gjennomsnitt på 34-35 mill. kr i planperioden, og hvor følgende investeringer er prioritert i 2017 og videre i planperioden:

- Rammebevilgninger vann og avløp
- Rammebevilgninger veg og flomsikring
- Formidlingslån (utlån av startlån)
- Investeringer i samarbeid med andre parter (våre nabokommuner), såkalte 3:1-prosjekter.
- Igangsatte prosjekter gjennomføres i tråd med forutsetningene

Investeringsprosjekter som er forutsatt gjennomført i 2017 bygger i all hovedsak på kalkyler på forprosjektnivå. Det legges til grunn at det ikke er nødvendig med egne oppstartvedtak for prosjekter som er forutsatt gjennomført i 2017, med evt. unntak av bygging/kjøp av flyktningeboliger.

Planområde 1 Administrative fellestjenester

Investeringer knyttet til IKT har sin faglige forankring i gjeldende IKT-strategi med tilhørende handlingsplan, vedtatt i kommunestyrene i regionen. Investeringene i IKT i 2017 er på 4,7 mill. kr, og blant prosjektene som er foreslått er blant annet:

- Digitalisering; oppgradering og utvikling av kommunens nettsider, samt utvikling av selvbetjeningsløsninger.
- Nytt toppsystem for sentral driftsovervåkning (SD-anlegg) for kommunens bygningsmasse.
- Slutføring av arbeidet med å innføre fullelektronisk arkiv.
- Nødvendig videreutvikling av kommunens økonomi- og lønnsystem.
- Nødvendig oppgradering av telefonsentral og Microsoft Office; forprosjekt og start hovedprosjekt.

Planområde 3 Skole og 4 Barnehage

Det foreslås avsatt 0,25 mill. kr i 2017 til utskifting av lekestativer på skolene, og tilsvarende beløp i 2018 for utskifting av lekestativer i barnehagene. Det foreslås videre satt av 0,15 mill. kroner til inventar for en ny klasse ved Follebu skole.

Planområde 6 Teknisk drift

Rammebevilgning for vann og avløp, veg og flomsikring

Bevilgning til vann og avløp budsjetteres på rammenivå og er i tråd med gjeldende rammer i handlingsplanperioden. Ny hovedplan for vann og avløp ble vedtatt i september 2015. I investeringsforslaget som nå fremmes er det nye prosjekter som er forankret i den nye planen. Det er lagt inn 10,65 mill. kr. til investeringer i vann og avløp.

Det er foreslått bevilget 3,3 mill. kr. til veier og flomsikring.

Gangveg ved Svingvoll vurderes i forbindelse med trafikksikkerhetsplanen, som skal på høring før jul, og er derfor ikke tatt inn i investeringsbudsjettet ennå. Gang- og sykkelveg fra Segalstad Bru til Forset er et fylkeskommunalt ansvar, og der et foreløpig kostnadsoverslag ligger i størrelsesorden 60-70 mill. kr, er heller ikke tatt inn i det framlagte investeringsbudsjettet.

Av de større tiltakene som er lagt inn i planperioden nevnes:

Vann:

- Utvidelse av Skei vannverk (høydebasseng).
- Sammenkopling av vannledning fra Lillehammer ved Fedjevegen inkl. trykkøkningsstasjon.
- Vannledning Svingvoll-Skei.
- Høydebasseng for Heggen 4.
- Hovedvannledning Veslesetervegen-Lonan.
- Klevabergan-Skeistølen
- Vannledning Vold-Svingvoll.

Avløp:

- Hovedledning Svingvoll-Skei.
- Utbedring av flaskehals i Follebu.
- Ny hovedledning Vold-Svingvoll.

Det forutsettes at planutvalget, som tidligere, tar stilling til endelig investeringsprogram som grunnlag for oppstart.

Planområde 7 Bygg/eiendom/areal

Arealeffektivisering har et kontinuerlig fokus under planområde 7, og arealer er allerede eller vil bli ledige som følge av de omstillingsprosesser som pågår. Det vil i kommende budsjettår og resten av planperioden være nødvendig å se behovet for arealeffektivisering opp mot føringer gitt i kommuneplanens samfunnsdel om sentrumsutvikling ved Segalstad Bru.

Utbygging på Fjerdum skole:

Kommunestyret fattet i juni 2015 i sak 44/15 følgende vedtak om utbygging av Fjerdum skole for å ivareta elever som per i dag tilhører Fjerdum og Engjom skolekrets, innenfor en kostnadsramme på 98,9 mill. kroner, med følgende finansiering.

- Andel momskomp: 19,7 mill. kr
- Andel bruk fond: 20,6 mill. kr
- Andel bruk lån: 58,6 mill. kr

På bakgrunn av kommunestyrets vedtak i sak 44/15 ble det vinteren/våren 2016 gjennomført en anbudskonkurranse. Denne konkurransen ble avlyst på grunn av manglende konkurranse, og at de mottatte anbud ikke svarte på beskrivelsen og/eller lå for høyt i forhold til vedtatt kostnadsramme.

Kommunestyret fikk deretter saken tilbake, og fattet 28.04.16 i sak 25/16 følgende vedtak:

1. *Det gjennomføres ny konkurranse om utbygging/ombygging av Fjerdum skole.*
2. *Krav om bruk av tre begrenses til bruk av tre i fasader og innslag av tre innvendig.*
3. *Kostnadsrammen for prosjektet økes til 119 mill. kr inkl. mva.*
4. *Finansiering er 23 mill. kr momskompensasjon, 20,6 mill. kr bruk av fond og 75,4 mill. kr bruk av lån.*
5. *I konkurransegrunnlaget legges det inn opsjoner knyttet til eventuell endret barnehagestruktur. Opsjonene gjelder for:*
 - a. *Innredning av nåværende lokaler til barnehagedrift.*
 - b. *Ferdigstillelse/innredning av underetasje på nytt skolebygg til mulig barnehagedrift, samt sammenbygging av skole- og barnehagelokaler.*
 - c. *Riving av tidligere rektorbolig ved Fjerdum skole, som i dag inneholder lokaler for utebarnehagen.*
6. *Engjom skule og Fjerdum skole slås sammen fra skolestart høsten 2016. Bestilling av midlertidige lokaler ved Engjom skule iverksettes umiddelbart.*
7. *Dersom det i løpet av sommeren oppstår behov for å gjøre vedtak knyttet til denne saken, delegeres dette til formannskapet.*

I sak 73/16 om fremtidig skole- og barnehagestruktur i Gausdal kommune, samt utløsning av opsjon i forbindelse med utbygging/ombygging av Fjerdum skole fattet kommunestyret følgende vedtak 29.09.16:

1. *Det vedtas å utløse opsjon knyttet til innredning av underetasjen ved Fjerdum skole.*
2. *Det besluttes av underetasjen ved Fjerdum skole skal benyttes til barnehagedrift.*
3. *Rådmannen bes igangsette en utredning av skolekretsgrenser i Gausdal kommune, med målsetning om å løse kapasitetsutfordringer ved Follebu skole. Videre bes rådmannen om å utrede muligheter for økning av kapasiteten ved Follebu skole. Det legges frem en egen sak for politisk behandling i løpet av 2017, der resultat av utredningen og anbefalte tiltak presenteres.*
4. *Økt investeringsbehov innarbeides i strategiplan for perioden 2017 – 2020.*

Det er i tråd med kommunestyrets vedtak om skole- og barnehageutbyggingen lagt inn 60 mill. kr i 2016, 30,1 mill. kr i 2017, 34,0 mill. kr i 2018 og 5,0 mill. kr i 2019 (i sum 129,1 mill. kr).

Ut fra den økonomiske situasjonen kommunen er i finner Rådmannen det ikke tilrådelig å bruke midler fra disposisjonsfondet (20,6 mill. kr) til utbyggingen, -som forutsatt i kommunestyrets tidligere vedtak, og foreslår at dette i stedet finansieres med låneopptak.

Rehabilitering av kommunale bygg:

I tråd med kommunestyrets budsjettvedtak for 2016 er det nå utarbeidet en plan for rehabilitering og vedlikehold av kommunale bygg. Denne planen kommer til behandling i kommunestyrets møte i november 2016. Rådmannen foreslår i investeringsbudsjettet for planperioden at det legges inn 3,0 mill. kr årlig til rehabilitering av kommunale bygg.

Rammebevilgning utbyggingsområder:

Den økonomiske rammen for utbyggingsområder lagt inn med 0,5 mill. kr for 2016, og er foreslått disponert til asfaltering.

Investeringene for ferdigstilling av etappe 4 i Heggen boligfelt ble ved fjorårets budsjettbehandling framskyndet til 2016 og 2017. Gjennom arbeidet er det avdekket betydelige utfordringer med overvannsproblematikken i dette området, og foreløpige anslag indikerer et kostnadsnivå i størrelsesorden 20-40 mill. kroner. Kommunestyret vil bli forelagt en egen sak om dette våren 2017, som vil bli sett i sammenheng med en sak om kommunens prispolitikk på boligtomter.

Formannskapet innstilte på å legge inn 2 mill. kr i 2017 og 6 mill. kr i 2018 til opparbeidelse av tomter i Heggen boligfelt. **Kommunestyret** sluttet seg til dette.

Øvrige investeringer i bygg og anlegg:

Av øvrige investeringer i bygg og anlegg nevnes bl.a. følgende:

- Nødvendige bygningsmessige investeringer i helse- og omsorgstjenestene: Rammebevilgning på 0,7 mill. kr årlig i planperioden 2017-2020.

Planområde 12 Omsorg

Det er lagt inn en investeringsramme på 0,2 mill. kr årlig i planperioden til nødvendig medisinsk utstyr /pleieutstyr i pleie- og omsorgssektoren.

Planområde 13 Generelle utgifter og inntekter

Det er lagt inn 1,25 mill. kr til pliktig egenkapitaltilskudd til KLP.

PLANOMRÅDENE

01 ADMINISTRATIVE FELLESTJENESTER

OM PLANOMRÅDET

Planområdet inneholder alle utgifter knyttet til den politiske og administrative styringen av kommunen. I planområdet inngår servicetorg, politisk sekretariat, post- og arkiv, personalarbeid, informasjon, økonomistyring, kvalitetssystem, internkontroll og utviklingsoppgaver for enhetene, eldreråd, kontrollutvalget inkludert utgifter til revisjon, tilskudd til 3:1 samarbeid vedrørende skatt/innfordring og lønn/regnskap og innkjøpssamarbeidet, store fellesposter som AFP og forsikringer, frikjøp hovedtillitsvalgte og felles IKT-utgifter.

BUDSJETT

	2016	2017
Netto budsjetttramme	27,6 mill. kr	32,8 mill. kr

Det er en økning i budsjettrammen på planområdet med 5,5 mill. kr fra 2016 til 2017. Hovedforklaringen på økningen knytter seg til forslaget om å gjennomføre retaksering av bygg/anlegg i tilknytning til eiendomsskattegrunnlaget. Det er lagt inn 3 mill. kr til dette i 2017 og 0,5 mill. kr i 2018. Det vil bli lagt fram en egen sak for kommunestyret samtidig med budsjettbehandlingen i tilknytning til dette, det vises også til planområde 13 Generelle utgifter og inntekter.

I forbindelse med Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2016 ble det ikke vedtatt å gjøre skatteinnkrevningen statlig. Dette innebærer at det i 2017 budsjettet er lagt inn igjen 0,8 mill. kr til denne tjenesten. Det er videre lagt inn økte utgifter til valg og politiske utvalg med 0,4 mill. kr. Lønn og prisvekst inkl. utgifter i interkommunale samarbeid på planområdet er lagt inn med 0,8 mill. kr. Avskrivningene er økt med 0,1 mill. kr og det er lagt inn 0,3 mill. kr til kompetanseheving og lederutvikling. Øvrige korreksjoner / omposteringer mellom planområdene utgjør 0,1 mill. kr.

Kommunestyret vedtok å nedjustere driftsrammen på planområdet for 2017 med 0,3 mill. kr.

STATUS OG NØKKELTALL

KOSTRA-TALL / STATISTIKK 2015	Gausdal	Oppland	Gr. 11	Norge
Lønn, administrasjon og styring i % av totale lønnsutgifter	5,1	6,1	6,1	6,5
Netto driftsutgifter pr innb. til administrasjon og styring	4 806	4 288	4 420	4 196
Brutto driftsutgifter pr innb. til administrasjon og styring	4 991	4 925	4 828	4 607
Brutto driftsutgifter til politisk styring, i kr. per innbygger	596	531	486	416

UTVIKLINGEN FOR PLANOMRÅDET OVER TID	2012	2013	2014	2015
Lønn, administrasjon og styring i % av totale lønnsutgifter	4,9	5,1	5,0	5,1
Netto driftsutgifter pr innb. til administrasjon og styring	4 246	4 335	4 255	4 806
Brutto driftsutgifter pr innb. til administrasjon og styring	4 490	4 530	4 512	4 991
Brutto driftsutgifter til politisk styring, i kr. per innbygger	415	475	415	596

Kommentarer til nøkkeltallene:

Kommunen bruker noe mindre enn kommunegruppen og landet for øvrig vedrørende lønn, administrasjon og styring i % av totale lønnsutgifter. Økning i driftsutgifter til administrasjon og politisk styring fra 2014 til 2015 henger i hovedsak sammen med et generelt høyt aktivitetsnivå og kommunereformprosessen, samt gjennomføring av kommune- og fylkestingsvalget.

UTFORDRINGER I PLANPERIODEN 2017 – 2020

Det er behov for en oppgradering av kommunens portalløsning, slik at denne er brukervennlig og i tråd med innbyggernes behov. Videre er det et mål å utvikle gode selvbetjeningsløsninger, slik at kommunens innbyggere kan innhente informasjon og forvalte sine interesser på egne premisser, herunder søke om kommunale tjenester. Dette innebærer et arbeid med å utvikle kommunens internettsider, men også at hver og en av kommunens tjenester sørger for at den informasjon som publiseres er korrekt og i tråd med det som etterspørres fra innbyggere, samarbeidspartnere og andre aktører.

Forbrukerrådets innbyggerundersøkelse 2016, viser at kommunen har et betydelig forbedringspotensial knyttet til innbyggerkontakt. Kommunen har anskaffet programvare som gjør det mulig å selv utvikle elektroniske søknadsskjemaer. Målsetningen er at alle søknadsskjemaer etter hvert skal tilbys som en elektronisk løsning, med integrasjon direkte mot kommunens sak- og arkivsystem og eventuelt mot andre systemer for å forenkle prosesser for innbyggere.

Oppgradering av kommunens nettsider og dets innhold er et omfattende arbeid. Det må dedikeres ressurser i kommunen til å utvikle dette i samarbeid med leverandøren, samt til å bistå organisasjonen for øvrig i arbeidet med informasjon knyttet til den enkelte tjeneste. De av våre innbyggere som ikke har tilstrekkelig digital kompetanse til å benytte seg av digitale løsninger, skal få god bistand og oppfølging fra Gausdal kommune.

Med stadige behov for effektivisering av kommunale tjenester, er det viktig at alle tjenester også vurderer muligheter for effektivisering ved hjelp av teknologi. Noen av disse teknologiske løsningene er utviklet og tilgjengelige. Andre bør kommunen vurdere å bidra til utviklingen av i planperioden, ved å utfordre leverandører til å levere tjenester som dekker kommunens behov. En felles digitaliseringsstrategi for kommunene Gausdal, Lillehammer og Øyer er under utarbeidelse. Denne skal sikre at våre overordnede målsetninger ligger til grunn for slik utvikling, samt at vår innsats på disse områdene har et tilstrekkelig fremtidsperspektiv og både enkeltvis og samlet trekker i den retningen vi ønsker. Også for dette arbeidet er det viktig at det avsettes ressurser, både økonomiske og menneskelige. I handlingsplan til digitaliseringsstrategien vil det være en målsetning at investeringer som gjøres på dette området skal medføre reduserte driftskostnader på sikt, slik at disse i størst mulig grad blir selvfinansierende. Den digitale utviklingen medfører et behov for forsterket fokus på informasjonssikkerhet og personvern. Et nytt styringssystem for informasjonssikkerhet er utarbeidet, og skal implementeres i hele organisasjonen i løpet av 2017.

Det er behov for en varig oppgradering av telefonsentralen som er felles for kommunene Gausdal, Lillehammer og Øyer. I 2016 ble det gjort en midlertidig utbedring av eksisterende sentral, for å sikre et tilstrekkelig antall linjer til å ivareta eksisterende og nye lokasjoner i 3-1 kommunene. Det bør snarest igangsettes et arbeid for å vurdere mulige løsninger. Disse må ses opp mot andre eksisterende og fremtidige systemer, for å sikre en tilstrekkelig fremtidsrettet løsning og for å hente ut eventuelle positive samordningseffekter. Blant annet må telefoniløsning ses opp mot en nødvendig oppgradering av Microsoft Office. En oppgradering til Office 365 gir eksempelvis tilgang til funksjonaliteter som blant annet kan bidra til mer effektiv samhandling internt i organisasjonen og mellom kommunen og andre samarbeidspartnere (Skype for business), samt lavere kostnader knyttet til lagring av data.

FOKUS 2017

- **Videreutvikling av digitale innbyggerløsninger**

Kommunens nettsider endres både når det gjelder layout og innhold, for å forenkle brukeropplevelsen, samt for å sikre at kommunens innbyggere og andre aktører kan finne informasjon de etterspør og forvalte sine interesser på egne premisser. Det utarbeides flere elektroniske søknadsskjemaer som blir tilgjengelige via kommunens nettsider, og den enkelte tjeneste gjennomgår og reviderer publisert informasjon for å sikre at denne er korrekt og tilstrekkelig. Dette er et ressurskrevende arbeid for organisasjonen, men det er nødvendig og vil medføre økt kvalitet og større grad av effektivitet. Det settes forsterket fokus på informasjonssikkerhet og personvern i hele organisasjonen.

- **Etablering av ny telefonsentral**

Det er behov for en oppgradering av eksisterende telefoniløsning. Ny telefonsentral må ses opp mot muligheter som finnes i ulike teknologiske løsninger, herunder hvilke muligheter en oppgradering til Office365 vil gi, herunder Skype for business.

- **Arbeid med fullelektronisk arkiv intensiveres**

Som grunnlag for bedre hjemmesider med flere selvbetjeningsløsninger for innbyggerne, tilfredsstillende informasjonssikkerhet og effektive søkemuligheter for ansatte, intensiveres arbeidet med fullelektronisk arkiv. Målet er at alle enheter skal være fullelektroniske innen utgangen av 2018. Utfordringen her er at det er behov for nye rutiner, kompetanseheving hos mange ansatte, samt flytting av oppgaver og ressurser.

- **Omstilling:**

Organisere og lede prosesser og styre prosjekt som skal til, i samhandling med enhetsledere og hovedtillitsvalgte. Vurdere nye interkommunale samarbeid.

- **Temaplaner:**
Utarbeide planprogram til behandling i tjenestekomiteen for oppvekstplanen, omsorgsplanen og klima- og miljøplanen
- **Stortingsvalget**
- **Informasjon og service**
Lede arbeidet med forbedring av informasjon og service, med utgangspunkt i Serviceplakaten.

STYRINGSKORT

STYRINGSINDIKATORER	STATUS		MÅL	
	2015	2016	2017	2020
TJENESTEPERSPEKTIVET				
Folkevalgte:				
Alt i alt, hvor fornøyd er dere med kvaliteten på saksdokumentene? *	4,7	4,94	5	5,2
Alt i alt, i hvor stor grad er du fornøyd med organiseringen av de politiske møtene, utsendelsen av og innholdet i saksdokumentene	4,6	4,7	4,8	5
Innbyggere:				
Fant du det du søkte etter? (spørsmål brukerundersøkelse portalløsning)	-	NY	4,0	5,0
Opplevd brukervennlighet (brukerundersøkelse portalløsning)	-	NY	4,0	5,0
Implementering av fullelektronisk skjemaløsning (antall skjemaer utviklet og i bruk)	-	NY	30	Alle kommunale skjemaer tilgjengelig elektronisk
Reduksjon i antall telefonhenvendelser til Gausdal kommune, via servicetorget.	-	NY	Redusert med 15 % i perioden 1.8.-31.12., sammenlignet med perioden 1.1.-31.5.	Redusert med 30 %
Gausdal kommune				
Fullelektronisk arkiv er etablert innen 2018	-	-	Prosess planlegges og gjennomføres	
Nytt styringssystem knyttet til informasjonssikkerhet kjent og i bruk	-	NY	I løpet av 2017	
Kurs i informasjonssikkerhet gjennomført for alle ansatte		NY	Gjennomført innen 31.12.	
MEDARBEIDERPERSPEKTIVET				
Nærvær **)	96,8	98,2	97	97

*) Maks score er 6. **) Nærværstallet for 2016 er basert på de to første tertialene i 2016.

02 NÆRING OG MILJØ

OM PLANOMRÅDET

Planområdet omfatter næringsarbeid, miljøvern og utmarksforvaltning. I dette inngår personell innen næringsutvikling, landbruksforvaltning, utmarksforvaltning, turistinformasjon, støtte til næringslivet, og tiltak innen miljøvern, vilt, fisk og friluftsliv.

BUDSJETT

	2016	2017
Netto budsjettramme	5,3 mill. kr	5,6 mill. kr

Det er en økning i budsjettrammen på planområdet med 0,4 mill.kr. Utgifter til interkommunale samarbeid innen næring og landbruk er økt med snau 0,2 mill. kr. Det er lagt inn en korleksjon mellom andre planområder emd 0,1 mill. kr og det er økte utgifter til avskrivninger, lønnsoppgjør og prisvekst med 0,1 mill. kr.

Kommunestyret vedtok å nedjustere driftsrammen med 0,1 mill. kr i 2017.

STATUS OG NØKKELTALL

KOSTRATALL / STATISTIKK 2015	Gausdal	Oppland	Gr. 11	Norge
Netto driftsutgifter fysisk planlegging, kulturminner, natur og nærmiljø per innbygger i kroner	895	633	527	595
Netto driftsutgifter til rekreasjon i tettsteder, per innbygger i kroner	29	114	123	177
Netto driftsutgifter til tilrettelegging og bistand for næringslivet i kroner pr. innbygger	405	100	176	72
UTVIKLINGEN FOR PLANOMRÅDET OVER TID	2012	2013	2014	2015
Netto driftsutgifter fysisk planlegging, kulturminner, natur og nærmiljø per innbygger i kroner	800	814	1 021	895
Netto driftsutgifter til rekreasjon i tettsteder, per innbygger i kroner	28	34	30	29
Netto driftsutgifter til tilrettelegging og bistand for næringslivet i kroner pr. innbygger	414	447	249	405

Kommentarer til nøkkeltallene:

Kommunen har forholdsvis store utgifter til tilrettelegging for næringslivet sett i forhold til andre kommuner. Det henger sammen med bevisst satsing på næringslivsutvikling.

UTFORDRINGER I PLANPERIODEN 2017– 2020

- Bidra lokalt til å nå målet om redusert global oppvarming spesielt en bevisst satsing på det grønne skiftet.
- Stimulere til ny næringsvirksomhet som grunnlag for økt bosetting.
- Stimulere til næringsvekst i kommunen og bruke nye muligheter knytta til Langsua.
- Videreutvikle engasjement og optimisme i landbruket.

FOKUS 2017

- Bidra til at kommuneplanens arealdel legger til rette for utvikling av landbruket og næringsutviklingen i kommunen.
- Iverksette tiltak i henhold til regional næringsplan.

- Bidra til at attraksjonen til destinasjon Skeikampen øker.
- Videreføre prosjekt "Elgland" innen naturbasert reiseliv for etablering av kommersiell drift.
- Medvirke til at næringsutvikling og forvaltningsplan knyttet til Langsua verneområde gir en positiv utvikling i kommunen.
- Markedsføre mulighetene for næringsetablering i kommunen.
- Iverksette tiltak i henhold til kommunedelplan landbruk for å bidra til en offensiv næringsutvikling med spesielt fokus på:
 - Økt produksjon i jordbruket
 - Rekruttering av nye drivere i landbruket.
 - Markedsføre landbruk som en offensiv næring.
 - Økt utnytting av skogressursene og oppbygging av den framtidige virkesforsyningen.
- Følge opp felles søknad med landbrukskontoret i Midt-Gudbrandsdal med mål om å videreutvikle melk- og kjøttproduksjonen i regionen.
- Holde belastningen som rovvilt påfører beitebruken i kommunen på et lavt nivå.

STYRINGSKORT

STYRINGSINDIKATORER	STATUS		MÅL	
	2015	2016	2017	2020
SAMFUNNSPERSPEKTIVET				
Salg av næringsarealer i året (daa)	30		10	10
Areal omdisponert dyrka mark(KOSTRA)	3 (11)	Måles ved årsskiftet	0 (0)	0 (0)
Jordbruksareal i drift (daa)	63 615 (127 109)	63 290 (126 335)	64 000 (130 000)	65 000 (130 000)
Antall søkere av produksjonstilskudd	290 (605)	280 (588)	290 (605)	290 (605)
Hogst av tømmer (m ³)	56 087 (184 793)	Måles ved årsskiftet	60 000 (190 000)	60 000 (190 000)
Planting (foryngelse) (antall planter)	315 205 (946 960)	Måles ved årsskiftet	300 000 (900 000)	300 000 (900 000)
TJENESTEPERSPEKTIVET				
Andel søknader levert elektronisk (produksjonstilskudd) (i %)	94 (95)	95 (96)	95 (95)	98 (98)
Antall klager i forbindelse med produksjonstilskudd / regionalt miljøtilskudd	3 (10)	Måles ved årsskiftet	2 (5)	2 (5)
Brukerne opplever at de får god service	Bra *	Bra*	Meget bra	Meget bra
Brukerne opplever at rådgivningen / saksbehandlingen er god	Bra *	Bra*	Meget bra	Meget bra
Brukerne opplever at de får god informasjon	Bra *	Meget bra*	Meget bra	Meget bra

Tall i parentes er tall for regionen. Gardskartene er under revisjon og er medvirkende til endring i jordbruksareal i drift.

*)Tilbakemeldingene er gitt i dialogmøte. Gode tilbakemeldinger samlet, og aller best på informasjon. Det er ønskelig at landbrukskontoret er mer ute blant brukerne.

03 SKOLE

OM PLANOMRÅDET

Planområdet omfatter undervisning ved skolene i Forset, Engjom/Fjerdum, Follebu, ungdomsskolen, voksenopplæringen, samt skolefritidsordningen ved Forset, Engjom/Fjerdum og Follebu.

BUDSJETT

	2016	2017
Netto budsjettramme	74,4 mill. kr	74,5 mill. kr

Budsjettrammen for 2017 er tilnærmet den samme som for 2016. Det er lagt inn økte utgifter til lønn- og prisvekst med 1,8 mill. kr. I forbindelse med sparte utgifter til undervisning ved samdrift av Fjerdum og Engjom skoler i byggeperioden for ny Fjerdum skole, er det lagt inn en ytterligere netto besparelse på i underkant av 0,7 mill. kr i 2017 (økte skyssutgifter er tatt hensyn til). Det er lagt inn 0,6 mill. kr i forhold til helårseffekt av klassedeling ved Follebu skole for skoleåret 2016/2017 samt mulig ny klassedeling ved samme skole fra skoleåret 2017/2018. Øvrige korreksjoner utgjør i underkant av 0,5 mill. kr.

I forslag til statsbudsjett er det lagt inn helårsvirkning av en økt undervisningstime innen naturfag for mellomtrinnet, dette er lagt inn med 0,14 mill. kr i 2017. Det er også lagt inn forslag til styrking av tidlig innsats i skole, dette er lagt inn med 0,17 mill. kr.

For å saldere driftsbudsjettet er det lagt inn et nedtak på planområdet tilsvarende 3 % av driftsbudsjettet, dette utgjør 2,4 mill. kr.

STATUS OG NØKKELTALL

KOSTRATALL / STATISTIKK 2015	Gausdal	Oppland	Gr. 11	Norge
Netto driftsutgifter til grunnskolesektor pr. innbygger 6 – 15 år	130 251	114 144	110 336	102 843
Netto driftsutgifter til skolefritidstilbud pr. innbygger 6 – 9 år	4 662	3 370	4 385	3 240
Netto driftsutgifter til skolelokaler pr. innbygger 6-15 år	17 417	18 153	16 111	16 855
Netto driftutgifter til skoleskyss pr. innbygger 6-15 år	4 639	3 598	3 104	2 163

UTVIKLINGEN FOR PLANOMRÅDET OVER TID	2012	2013	2014	2015
Netto driftsutgifter til grunnskolesektor pr. innbygger 6 – 15 år	110 975	120 155	125 746	130251
Netto driftsutgifter til skolefritidsordning pr. innbygger 6 – 9 år	5 709	4 648	5 255	4 662
Netto driftsutgifter til skolelokaler pr. innbygger 6-15 år	18 509	19 082	18 532	17 417
Netto driftutgifter til skoleskyss pr. innbygger 6-15 år	4 264	4 188	4 193	4 639

Kommentarer til nøkkeltallene:

Kostra-tallene viser at vi har høyere utgifter på alle punkter enn de vi sammenligner oss med, samtidig som vi ser at økningen fra år til år har stabilisert seg de siste tre årene. Kommunens desentraliserte skolestruktur trekker opp driftsutgiftene for skole. Vedtatt sammenslåing av skolene Fjerdum og Engjom forventes å gi reduserte driftsutgifter fra nye Fjerdum skole er ferdigstilt.

Ved mindre enheter er bemanningen ved SFO høyere enn det vedtatt bemanningsfaktor skulle tilsi, ettersom det uavhengig av antall barn må være to personer på enkelte vakter av sikkerhetsmessige årsaker.

I 2015 kom nye satser vedrørende skoleskys, og det kan være en årsak til økte skyssutgifter som fremgår av tabellen. Midlertidig skole drift ved Engjom skule vil gi høyere utgifter knyttet til skoleskys frem til nye Fjerdum skole er ferdigstilt.

UTFORDRINGER I PLANPERIODEN 2017 – 2020

Læring:

Skolens hovedoppgave er oppdragelse og undervisning, jfr. skolens formålsparagraf. Det kan se ut til at det er en positiv utvikling i læringsresultatene i gausdalsskolen, men det er fortsatt for mange elever under kritisk grense.

Fylkesmannen i Oppland skriver følgende om læringsutbytte i gausdalsskolen i sitt kommunebilde for 2016: *«Som kommunen selv påpeker i sin tilstandsrapport viser resultatene på nasjonale prøver, både på 5. og 8. trinn, at det er for mange elever på de laveste mestringsnivåene i engelsk, lesing og regning. Selv om utviklingen fra 14/15 til 15/16 har gått i riktig retning, er det alvorlig for kommunen at opp mot 40 prosent av elevene på 5. trinn mangler grunnleggende ferdigheter. Det er i tillegg relativt store forskjeller mellom skolene.*

Det er iverksatt en rekke tiltak som skal bedre både kvalitetsvurderinger- og utvikling. Det forventes å se resultater av arbeidet i årene som kommer. Skoleutvikling tar tid, og det er viktig å holde fast ved prioriteringer og langsiktig tenkning.»

Det er mange faktorer som spiller inn på elevresultatene, og det må derfor settes inn tiltak på flere områder. Det blir blant annet viktig å bruke resultatene fra eksamen, grunnskolepoeng, nasjonale prøver og elevundersøkelser aktivt i vurderingen av hva som skal til for å bedre elevenes læringsresultater. Det er viktig med tidlig innsats i barneskolen, og gjennom lovverk og statlige midler er lærerressursen styrket på 1.-4.trinn i fagene norsk og matematikk. Forskning viser at foreldreengasjement og samhandling mellom skole og hjem også er faktorer påvirker elevens læring, trivsel og holdninger til skolen. Derfor må vi i størst mulig grad legge til rette for og invitere til god samhandling. Det vil være et særlig fokus på de grunnleggende ferdighetene lesing og regning i denne perioden, der lesing prioriteres først. Vurderingsarbeidet i skolen skal utvikles til i større grad å fremme læring.

Gausdal kommune deltar skoleåret 2016/2017 i KS-nettverket «En inkluderende skole». Målet med arbeidet er at undervisningen i enda større grad tilpasses elevenes behov og forutsetninger. Det skal i planperioden skapes en større grad av bevissthet knyttet til tiltak for alle elever, og hvilke tiltak som skal iverksettes for noen før en eventuell henvisning til PPT med tanke på spesialundervisning vurderes.

Det er viktig at gausdalsskolen følger i takt med samfunnet og utnytter mulighetene som ligger i bruk av ulike læremidler, herunder digitale læremidler. Gausdalsskolen ønsker å effektivt utnytte digitale verktøy i undervisningen, både fordi det gir oss nye pedagogiske muligheter og fordi digitale ferdigheter en grunnleggende ferdighet som i henhold til Kunnskapsløftet skal inngå i alle fag. Skoleåret 2016/2017 startes forsøk med bruk av lesebrett i undervisningen, og dette vil bli utviklet videre i planperioden.

Kompetanse:

Lærernes kompetanse er en viktig faktor i å bedre elevenes læringsresultater. Fra høsten 2015 er det innført nasjonale krav om at lærere må ha faglig fordypning i norsk, engelsk og matematikk for å undervise i disse fagene. Gausdal kommune må i planperioden aktivt benytte seg av sentrale støtte- og tilskuddsordninger for å sikre tilfredsstillende kompetanse blant lærere i gausdalsskolen og for å oppfylle de nye nasjonale kravene. Med bakgrunn i dette er det utarbeidet en langsiktig kompetanseplan for rekruttering og kompetanseheving i skolen. Lærere er læringsledere, og må derfor også ha god kompetanse innen relasjons- og klasseledelse. Klasseledelse skal fortsatt være en viktig del av skoleledernes veiledning og oppfølging av den enkelte lærer.

Kvalitetsutvikling

Kommunen og skoleeier har ansvar for at krav i opplæringslova med forskrift blir oppfylt. Skoleeiers system for kvalitetssikring i henhold til opplæringslova må kontinuerlig videreutvikles. Det er iverksatt tiltak for å bedre skoleeiers og skolelederes mulighet til å følge opp lovpålagte krav, ressursutnyttelse og elevresultater.

FOKUS 2017

- Læring
 - Tidlig innsats
 - Økt grad av tilpasset opplæring.
 - Fortsatt fokus på lesing som grunnleggende ferdighet i alle fag, med systematisk bruk av verktøyet Systematisk Observasjon av Lesing (SOL).
 - Uprøve nettbrett som pedagogisk verktøy, med fokus på muligheter det gir for å øke graden av tilpasset opplæring.
 - Deltakelse i satsningen Ungdomstrinn i Utvikling, som innebærer arbeid med organisasjonslæring med fokus på lesing som grunnleggende ferdighet. Dette er et prosjekt som skal vare fra 1.8.16 – 1.1.18.
- Skolebasert vurdering - internkontroll.
 - Videreutvikle og sikre systematisk bruk av kvalitetssystemet 1310.no.
 - Skoleeier gjennomfører årlig minitilsyn med skolene for å sikre at lovmessige krav oppfylles. Tema for tilsyn det enkelte år velges ut fra behov, overordnede føringer mv.
- Kompetanse
 - Systematisk fokus på kompetanse for fremtiden i gausdalsskolene, både når det gjelder eksisterende medarbeidere og ved tilsetninger. Videreutvikle kompetanseplan for gausdalsskolen ved behov.
- Videreutvikling og tydeliggjøring av *gausdalsskolen* og felles satsninger for Gausdal kommune
 - Implementering av felles plattform og verdigrunnlag for gausdalsskolen, samt kontinuerlig videreutvikling av felles kvalitet.
 - Fokus på foreldrestøtte, samordne tilbud til familier i Gausdal kommune

STYRINGSKORT

STYRINGSINDIKATORER	MÅL	STATUS	MÅL	
TJENESTEPERSPEKTIVET	2016/17	2016/17	2017/18	2019/20
Eksamensresultat 10.trinn (Skala 1-6)		Klart juni 2017		
• Norsk hovedmål skriftlig	3,3		3,4	3,5
• Matematikk skriftlig	3,3		3,3	3,4
• Engelsk skriftlig	3,6		3,6	3,6
Grunnskolepoeng 10.trinn (Gjennomsnittskaracter×10)	41,9		41,0	41,0
Læringsmiljø 7.trinn (Skala 1-5)		Klart mars 2017		
• Andel elever som opplever mobbing 2-3 ganger i måneden eller oftere	0 %		0 %	0 %
• Vurdering for læring	4,0		4,1	4,3
• Elevdemokrati og medvirkning	4,1		4,2	4,5

STYRINGSINDIKATORER	MÅL	STATUS	MÅL	
• Støtte fra lærer	4,4		4,5	4,6
• Læringskultur	4,2		4,3	4,5
• Mestring	4,2		4,3	4,5
Læringsmiljø 10.trinn (Skala 1-5)		Klart mars 2017		
• Andel elever som opplever mobbing • 2-3 ganger i måneden eller oftere	0 %		0 %	0 %
• Vurdering for læring	3,3		3,5	4,0
• Elevdemokrati og medvirkning	3,3		3,4	3,5
• Støtte fra lærer	3,9		3,9	4,0
• Læringskultur	3,7		3,9	4,0
• Mestring	4,0		4,2	4,5

Elevresultater nasjonale prøver 5. trinn	Andel elever på nivå 1	Andel elever på nivå 3	Gjennomsnittlig resultat nasjonale prøver
Leseferdighet			
Status 2015	36 %	14 %	46
Mål	<25 %	>20 %	48
Regneferdighet			
Status 2015	36 %	8 %	46
Mål	<25 %	>15 %	48
Engelskferdighet			
Status 2015	43 %	7 %	45
Mål	<30 %	>15 %	47
Elevresultater nasjonale prøver 8. trinn	Andel elever på nivå 1 + 2	Andel elever på nivå 5	Gjennomsnittlig resultat nasjonale prøver
Leseferdighet			
Status 2015	37 %	10 %	49
Mål	< 25 %	>15 %	50
Regneferdighet			
Status 2015	32 %	14 %	50
Mål	<25 %	>15 %	50
Engelskferdighet			
Status 2015	36 %	13 %	48
Mål	<30 %	>15 %	50
Elevresultater nasjonale prøver 9. trinn	Andel elever på nivå 1+ 2	Andel elever på nivå 5	Gjennomsnittlig resultat nasjonale prøver
Leseferdighet			
Status 2015	19 %	20 %	54
Mål	<20 %	>20 %	54
Regneferdighet			
Status 2015	33 %	19 %	52
Mål	<20 %	>20 %	54

MEDARBEIDERPERSPEKTIVET	2015	2016	2017	2020
Nærvær *)	97,5	94,8	95	96

04 BARNEHAGE

OM PLANOMRÅDET

Planområdet omfatter Kornhaug, Forset, Myra og Fjerdum barnehager, samt tilskudd til private barnehager.

BUDSJETT

	2016	2017
Netto budsjettramme	38,6 mill. kr	40,9 mill. kr

Det er en økning i budsjettrammen på planområdet med 2,3 mill. kr. Lønn og pris utgjør 0,6 mill. kr og det er lagt inn en økning på 1,9 mill. kr knyttet til tilskudd private barnehager, redusert foreldrebetaling og gratis kjernetid. For å saldere driftsbudsjettet er det lagt inn et nedtak på 0,25 mill. kr på planområdet.

STATUS OG NØKKELTALL

KOSTRATALL / STATISTIKK 2015	Gausdal	Oppland	Gr. 11	Norge
Netto driftsutgifter pr. innbygger 1-5 år i kr, barnehage	127 883	127 181	128 603	130 793
Andel barn 1 – 5 år med barnehageplass	87,7	90,9	91,1	91,0
Andel ansatte med barnehagelærerutdanning.	32,4	36,1	37,1	36,4
Andel styrere og pedagogiske ledere m godkjent førskolelærerutdanning.	94,3	94,6	93,4	92,6
Korrigerte brutto driftsutgifter pr. korrigert oppholdstime i kommunale barnehager i kroner.	50	50	48	48
Antall barn korrigert for alder pr. årsverk til basisvirksomhet i kommunale barnehager	5,9	6,1	6,2	6,1
UTVIKLINGEN FOR PLANOMRÅDET OVER TID	2012	2013	2014	2015
Netto driftsutgifter pr. innbygger 1-5 år i kr, barnehage	109 384	112 505	129 987	127 883
Andel barn 1 – 5 år med barnehageplass	90,2	88,9	91,1	87,7
Andel ansatte med barnehagelærerutdanning	28,4	25,3	31,6	32,4
Andel styrere og pedagogiske ledere m godkjent førskolelærerutdanning.(NY)	86,7	83,3	93,1	94,3
Korrigerte brutto driftsutgifter pr. korrigert oppholdstime i kommunale barnehager i kroner	53	46	49	50
Antall barn korrigert for alder pr. årsverk til basisvirksomhet i kommunale barnehager	6,6	7,4	6,5	5,9

Kommentarer til nøkkeltallene:

- Netto driftsutgifter pr. innbygger 1-5 år med barnehage har gått noe ned fra 2014 til 2015. Gausdal ligger på snitt med Oppland, men med en lavere kostnad enn gruppe 11 og landet for øvrig.
- Kommunen ligger under når det gjelder andel ansatte med barnehagelærerutdanning, men har hatt en positiv utvikling de siste årene.
- Andel barn 1-5 år med barnehageplass har gått noe ned i 2015. Alle med lovbestemt rett til barnehageplass har fått et tilbud.
- Kommunen har en bemanningsnorm på 3 barn under 3 år per ansatt og 6 barn over 3 år per ansatt. Bemanningsnormen følges og variasjoner mellom år knyttet til antall barn per årsverk henger sammen med fordelingen mellom små og store barn.

UTFORDRINGER I PLANPERIODEN 2017– 2020

Tidlig innsats:

Gausdal kommune har fokus på tidlig innsats. Det er viktig at barnehageeier og barnehagemyndighet legger til rette for systematisk utvikling av kvaliteten i alle barnehagene for å sikre at alle barn får et barnehagetilbud som er kvalitativt godt.

Gausdal kommune har en målsetning om å ivareta flest mulig barn med den grunnbemanningen barnehagen disponerer. Dette krever en tilstrekkelig grunnbemanning, kompetanse og et tverrfaglig samarbeid med andre tjenester i kommunen.

Lovendring gjeldende fra 01.08.2016, jfr. barnehageloven § 19c, sier at « *PPT skal bistå barnehagene i arbeidet med kompetanse- og organisasjonsutvikling, for å tilrettelegge barnehagetilbud for barn med særlige behov.* » (i kr. 1. aug 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 679). Dette fordrer en enda tettere samhandling mellom barnehagene og PPT.

Tilpasse antall barnehageplasser etter etterspørsel og behov:

Det ble fra 01.08.16 en utvidelse av lovbestemt rett til barnehageplass, til også å gjelde barn født i september og oktober det året de fyller ett år. Etterspørselen etter barnehageplasser varierer fra år til år. Det er derfor utfordrende å tilpasse antall barnehageplasser etter behov, både for å oppfylle lovmessig rett til plass og for å kunne drive mest mulig kostnadseffektivt.

Det er per 01.11.2016 14 småbarn på venteliste som ikke har lovbestemt rett til barnehageplass. Frem til ny og utvidet Fjerdum barnehage står klar 01.08.2018, vil antall tilgjengelige barnehageplasser kunne utfordre oss. Det er mulig å øke med 3 plasser i Myra barnehage, samt at det kan være noe kapasitet i enkelte av de private barnehagene i Gausdal. Dette vil medføre ekstra kostnader for kommunen. Det er usikkert hva behovet for barnehageplass vil være ved hovedopptaket i 2017, med tanke på antall barn med lovbestemt rett.

Kommunen skal videre bosette flere flyktninger, noe som kan medføre økt behov for barnehageplasser, også i løpet av barnehageåret. På bakgrunn av disse faktorene og kommunens økonomiske situasjon, anbefaler administrasjonen at kommunen prioriterer barn med lovbestemt rett. En eventuell tilleggskapasitet etter hovedopptaket kan utløses dersom vi bosetter flyktninger med behov for barnehageplass for at foresatte skal kunne delta i introduksjonsprogrammet.

Implementering av ny rammeplan:

Det innføres ny rammeplan for barnehagene fra 01.08.2017. Det må settes av tid og ressurser til å implementere rammeplanen i kommende planperiode.

FOKUS 2017

Implementering av ny rammeplan:

Handlingsplan må utarbeides og implementering av ny rammeplan i barnehagene påstartes.

Tidlig innsats:

- Systematiske barnesamtaler videreføres.
- Fortsatt fokus på utvikling av kvalitet i det pedagogiske arbeidet. Barnehagene har årlig et felles fokusområde og felles målsetninger. Barnehagene arbeider systematisk med felles mål, evaluering og refleksjon rundt egen praksis. Dette gir barnehagene et grunnlag for utvikling av en ny og forbedret felles praksis i personalgruppa, og barnehagen er en lærende organisasjon.
- Fokus på foreldrestøtte, samordne tilbud til familier i Gausdal kommune

Tidlig innsats i tverrfaglig samarbeid skal videreutvikles med spesielt fokus på følgende fagpersoner/faggrupper i kommunen:

- Barnefysioterapeut med tanke på drift av Gausdalsmodellen
- Starte arbeidet med å utvikle nye rutiner for samarbeid og systemarbeid i nær samhandling med leder av familie og inkluderingsenheten og PPT.

STYRINGSKORT

STYRINGSINDIKATORER	STATUS		MÅL	
	2015	2016	2017	2020
TJENESTEPERSPEKTIVET				
Alle 4 og 5 åringer skal ha en venn i barnehagen (Bruke veilederen for barnesamtaler)	100 %	-	100 %	100 %
Barnehagen har utarbeidet tiltak ut fra resultater i barnesamtaler		Ny	100 % Innen 1.11.	
Brukerne av de kommunale barnehagene opplever at de får god informasjon	-	5,1	5,1	5.1
Brukerne av de kommunale barnehagene opplever medinnflytelse / medvirkning	-	4,7	4,7	4,7
I hvilken grad er brukerne fornøyd med barnehagen barnet går i, totalt sett.	-	5,2	5,2	5,2
Barnehagene jobber etter rutiner og årshjul for Gausdalsmodellen.	-		100 %	100 %

*)Brukerundersøkelse gjennomføres 2016 og deretter en enkel undersøkelse årlig

MEDARBEIDERPERSPEKTIVET	2015	2016	2017	2020
Nærvær *)	91	92,5	93	93

*Nærværstallet er basert på de to første tertialene i 2016.

05 KULTUR OG FRITID

OM PLANOMRÅDET

Planområdet omfatter: Kulturskole, allmennkultur, frivilligsentral, bibliotek, idrett og ungdomsarbeid.

BUDSJETT

	2016	2017
Netto budsjettramme	10,6 mill. kr	11,5 mill. kr

Det er en økning på 0,9 mill. kr på planområdet fra 2016. Lønn- og prisvekst utgjør drøye 0,1 mill. kr, økt tilskudd til kirkelig fellesråd er lagt inn med 0,3 mill. kr, korreksjoner mellom planområdene utgjør en mindretgift på 1 mill. kr og det er en økning i avskrivningene på 1,2 mill. kr.

I regjeringens forslag til statsbudsjett er det lagt opp til å fjerne det øremerkede tilskuddet til frivilligsentralene. Dette innebærer at det tilskuddet som kommunen tidligere har budsjettet med her på 310.000 kr må reverseres. Kommunens rammetilskudd er økt i stedet.

For å saldere driftsbudsjettet er det lagt inn et nedtak på 0,1 mill. kr.

STATUS OG NØKKELTALL

KOSTRATALL / STATISTIKK 2015	Gausdal	Oppland	Gr. 11	Norge
Nettodriftsutgifter kultursektoren i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter	3,0	3,8	3,3	3,8
Netto driftsutgifter for kultursektoren, kr. pr. innbygger	1 750	2 075	1 870	2 001
Netto driftsutgifter til kommunale musikk- og kulturskoler, kr. pr. innbygger 6-15 år	4 069	3 007	3 044	2 305
Netto driftsutgift idrett, kr. pr. innbygger	62	372	140	189
Netto driftsutgift til folkebibliotek, pr. innbygger	182	341	253	267
Utlån alle medier fra folkebibliotek antall pr. innbygger	4,6	4,8	4,2	4,4
UTVIKLINGEN FOR PLANOMRÅDET OVER TID	2012	2013	2014	2015
Nettodriftsutgifter kultursektoren i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter	2,5	3,2	2,6	3,0
Netto driftsutgifter for kultursektoren, kr. pr. innbygger	1 259	1 798	1 457	1 750
Netto driftsutgifter til kommunale musikk- og kulturskoler, kr. pr. innbygger 6-15 år	3 466	4 562	4 472	4 069
Netto driftsutgift idrett, kr. pr. innbygger	139	103	69	62
Netto driftsutgift for folkebibliotek, pr. innbygger	181	160	192	182
Utlån alle medier fra folkebibliotek antall pr. innbygger	3,4	4,3	4,5	4,6

Kommentarer til nøkkeltallene:

Gausdal kommune bruker en mindre andel av sine **samlede driftsutgifter til kultur** enn de vi sammenligner oss med. Tilsvarende er utgiften per innbygger også lavere.

Netto driftsutgifter til **kommunale musikk- og kulturskoler** er høyere enn de vi sammenligner oss med. Kulturskolen har et høyt aktivitetsnivå og har tilbud om undervisning for elever over 15 år, samt at det er utgifter knyttet til korps i skole som har bidratt til å høyne tallene i statistikken.

Kommunen har lave netto driftsutgifter per innbygger til **idrett** sett i forhold til de vi sammenligner oss med. Kommunens utgifter til idrett består av driftsutgifter/tilskudd til løypebrøyting, noe idrettsutstyr, samt lønnsmidler til håndtering av spillemiddelsøknader. Kostnader knyttet til idrettsbygg/-anlegg inngår ikke i dette tallet.

Kommunens satsing på idrettsområdet vises gjennom tilrettelegging av bygg/anlegg (Gausdal Arena og Linflåa stadion) og kommunestyrets beslutning om lave brukerbetaling ved utlån av disse anleggene. På dette området ligger vi høyere enn de vi sammenligner oss med etter at det blir ført avskrivninger for Gausdal Arena. Kommunens utgifter til idrettsbygg framgår ikke av tabellen over, men KOSTRA-tallene for 2015 vises her for utfyllende informasjon.

Biblioteket har de siste årene hatt en stabil og god vekst i de tjenestene som tilbys, både når det gjelder utlån, arrangementer og aktiviteter/tilbud for øvrig.

UTFORDRINGER I PLANPERIODEN 2017 – 2020

Det er stor aktivitet i lokalmiljøet på Gausdal Arena. Det er en utfordring å bedre koordineringen mellom de kommunale kulturtenestene og de frivillige lag og organisasjoner som benytter seg av lokalene på Gausdal Arena.

Allmenn kultur og idrett: Det er en utfordring, innen eksisterende rammer, å stimulere ytterligere til et aktivt kulturliv og videreutvikle samarbeidet med lag og organisasjoner.

Bibliotek:

Biblioteket som institusjon er i endring. Det forventes at bibliotekene skal kunne tilby et stadig bredere spekter av tjenester og tilbud. Innenfor eksisterende rammebetingelser er dette en utfordring som betinger at biblioteket må være fleksibelt og utviklingsorientert.

Frivilligsentral:

Frivilligheten utøver viktige funksjoner i samfunnet, og i fremtiden kan det bli nødvendig at flere oppgaver skal utføres av frivillige.

En utfordring er å rekruttere nok frivillige og motivere dem til å utføre de oppgavene som trengs. Frivilligsentralen skal være en møteplass for innbyggere i ulike situasjoner. Det er videre en utfordring å ha oversikt over tilbud og etterspørsel i lokalsamfunnet, og skulle organisere det tilbudet som det til en hver tid er behov for.

Kulturskole og ungdom:

Rapporten «Ung i Oppland» viser blant annet at ungdom har ønske om og behov for egenorganiserte møteplasser på fritiden. En av de viktigste utfordringene er å tenke helhetlig, og å samordne gode og trygge møteplasser der barn og unge kan delta, samt skape og opprettholde aktivitet.

Kulturskolen gir barn og ungdom et allsidig tilbud av høy kvalitet. Kulturskolen må holde tritt med den teknologiske utviklingen og den digitale hverdagen. Dette kan innebære alt fra bruk av sosiale medier i informasjonsarbeidet til bruk av ny teknologi i undervisningen. Dette er også en viktig strategi for å beholde og rekruttere ungdom til kulturskolen. Her er det viktig å ha det utstyr som behøves for denne typen undervisning.

«Kulturskole for alle». Dette betyr ikke at alle skal gå i kulturskolen, men at terskelen for å kunne delta skal være lav, og at alle skal kunne søke om plass. Samtidig skal kulturskolen stimulere til talentutvikling, og tilbudet må prioriteres innenfor de til enhver tid gjeldende økonomiske rammer. Samarbeid med grunnskole/SFO og på tvers av kommunegrensene, kan være en mulighet for å gi tilbud som fremmer utvikling av våre tjenester.

FOKUS 2017

- Oppbygging og eventuell videreutvikling av tilbud til innbyggere med flerkulturell bakgrunn ses i sammenheng med prosjekt økt bosetting og god integrering av flyktninger.
- Fokus på foreldrestøtte, samordne tilbud til familier i Gausdal kommune.

Bibliotek:

- Videreutvikling av MerÅpent bibliotek.
- Videreutvikle et bredere arrangementstilbud gjennom samarbeid med frivillige lag og organisasjoner.

Frivilligsentral:

- Ferdigstille strategiplan for Gausdal Frivilligsentral 2017 – 2021, og denne vil danne grunnlaget for videreutvikling av tilbudet.
- Rekruttere flere frivillige, og ta vare på de frivillige gjennom teama-samlinger og samtaler.
- Tilrettelegge for at innbyggere kan melde seg som flyktningguider, og kobles sammen med nyankomne flyktninger.

Kulturskole og ungdomsarbeid:

- Legge til rette for, samt stimulere og oppfordre ungdom til å ta del i utvikling av selvorganiserte aktiviteter og møteplasser. Ungdomsrådet involveres i dette arbeidet.
- Vurdere om ny rammeplan for kulturskoler skal legges til grunn for driften (ikke lovpålagt).
- Prioritere tilbudet innenfor ramme og ut fra ungdommers interesser. Bedre kompetansen i bruk av digitale verktøy, samt vurdere digitale undervisningstilbud. Samarbeid med foreldregruppen for drift av skolekorps og rekruttering av nye elever til korpsaktiviteter.

STYRINGSKORT

STYRINGSINDIKATORER	STATUS		MÅL	
	2015	2016	2017	2020
TJENESTEPERSPEKTIVET				
Antall brukere av meråpent bibliotek.		NY	200	300
Brukeropplevd kvalitet av bibliotekets tilbud		NY	4,9	5,0
Brukeropplevelse av kvaliteten på undervisningstilbudet i kulturskolen		NY	5,0	5,0
Brukere opplever at kulturskolen gir god informasjon om tjenestene.		NY	5,0	5,0
Antall frivillige tilknyttet Frivilligsentralen.	100	113	115	120
MEDARBEIDERPERSPEKTIVET			2017	2020
Nærvær *)	90	98,7	98,7	99

*) Nærværstallet er basert på de to første tertialene i 2016.

06 TEKNISK DRIFT

OM PLANOMRÅDET

Planområdet omfatter prosjektering, veger, miljø- og trafikksikkerhetstiltak, brannvern og feiing, vann- og avløpsanlegg, renovasjon og septik.

BUDSJETT

	2016	2017
Netto budsjettramme	7,7 mill. kr	7,9 mill. kr

Utgiftene på planområdet er økt med 0,3 mill. kr siden 2016. Lønn- og prisvekst er lagt in med 0,2 mill. kr. Det er lagt inn økte avskrivninger med 0,5 mill. kr, netto økte inntekter knyttet til selvkosttjenestene med 0,5 mill. kr, økte utgifter brannvesen samt 110-sentralen med snau 0,2 mill. kr, øvrige korreksjoner utgjør 0,1 mill. kr i reduserte utgifter.

Kommunestyret vedtok å nedjustere driftsrammen på planområdet for 2017 med 0,1 mill. kr.

STATUS OG NØKKELTALL

KOSTRATALL / STATISTIKK 2015	Gausdal	Oppland	Gr. 11	Norge
Netto driftsutgifter i kr pr. innb. kommunale veger og gater	950	974	1 242	952
Netto driftsutgifter til brannberedskap og utrykning i kr pr innb.	809	792	788	707
Årsgebyr for vannforsyning	3 525	3 752	2 982	3 381
Årsgebyr for avløpstjenesten	4 702	4 934	3 574	3 784
Årsgebyr for avfallstjenesten	2 216	2 068	2 616	2 616

UTVIKLINGEN FOR PLANOMRÅDET OVER TID	2012	2013	2014	2015
Netto driftsutgifter i kr pr. innb. kommunale vegger og gater	951	1 221	1 132	950
Netto driftsutgifter til brannberedskap og utrykning i kr pr innb.	798	807	824	809
Årsgebyr for vannforsyning	3 875	3 875	3 875	3 525
Årsgebyr for avløpstjenesten	3 550	3 786	4 089	4 702
Årsgebyr for avfallstjenesten	1 944	2 056	2 176	2 216

Kommentarer til nøkkeltallene:

Netto driftsutgifter til kommunale vegger og gater viser at vi ligger på landsgjennomsnittet. Utviklingen de siste årene viser at vi lå høyt i 2013 pga. flommen, og vi lå høyt i 2014 pga. store utgifter til brøyting og strøing. 2015 var et «normalår» som viser at vi ligger under sammenlignbare kommuner i Oppland.

Gebyret som har økt mest de siste årene er årsgebyr for avløpstjenesten. Dette skyldes i hovedsak den nye avtalen med Lillehammer kommune om påslipp av avløpsvann på deres renseanlegg. Årsgebyr for vann har gått litt ned da det her over år har bygd seg opp et positivt selvkostfond. Ellers er økningene stort sett i samsvar med prisstigningen.

UTFORDRINGER I PLANPERIODEN 2017 – 2020.

- Arbeide med trafikksikkerhet.
- Kostnadseffektiv drift og forvaltning av VAR-tjenesten for å unngå for store økninger i de årlige gebyrene.
- Opprettholde standard og kvalitet på VA nettet.
- Opprettholde standarden på kommunale vegger.
- Sikre tilgang til byggeklare tomter i kommunens tettsteder.
- Flomforebyggende arbeid.
- Holde stadig fokus på samfunnssikkerhet og beredskapsarbeidet.

FOKUS 2017

- Fullføre revisjon av trafikksikkerhetsplan.
- God kvalitet på ledningsnettet for å redusere lekkasjer inn/ut på ledningsnettet.
- Gjennomgå rutiner, og fokus på internkontroll for å prøve å redusere overtidsbruken.
- Utbedring av ledningsnettet Skei – Svingvoll.
- Fullføre planlegging av tiltak for overvannsproblematikk i forbindelse med utbygging av boligfeltet Heggen 4, samt andre relevante områder.
- God timing på arbeid (grusveger) v/god dialog med entreprenør.
- Aktsomhetssoner i regulerte områder – sjekke ut eksisterende planer.
- Utarbeide handlingsplan for samfunnssikkerhet og beredskap 2017 – 2020

STYRINGSKORT

STYRINGSINDIKATORER	STATUS		MÅL	
	2015	2016	2017	2020
TJENESTEPERSPEKTIVET				
Avvik på levering av vann i tilfredsstillende mengde og kvalitet i henhold til gjeldende lover og forskrifter. (Serviceerklæring.)	2	2	0	0
Avvik på bortledning og rensing av avløpsvann i henhold til standard fastsatt i serviceerklæring.	2	2	< 3	< 3
Avvik på vedlikehold (sommer/vinter) av kommunale vegger i henhold til avtalt standard. (Serviceerklæring)	5	5	< 5	< 5

STYRINGSINDIKATORER	STATUS		MÅL	
	2015	2016	2017	2020
MEDARBEIDERPERSPEKTIVET				
Nærvær *)	94,1	95,8	96	96,1

*Nærværstallet er basert på de to første tertialene i 2016. Omfatter også ansatte på planområde 7.

07 BYGG/EIENDOM/AREAL

OM PLANOMRÅDET

Planområdet omfatter omsorgsboliger, sosiale boliger, støtteordninger, utleievirksomhet, byggesak, oppmåling, arealplanlegging, egen næringsvirksomhet og utbyggingsområder for boliger. Hele kommunens bygningsmasse er nå samlet på dette planområdet.

BUDSJETT

	2016	2017
Netto budsjettramme	44,3 mill. kr	42,5 mill. kr

Det er lagt inn en reduksjon i budsjettrammen på planområdet med 1,6 mill. kr. Lønn- og prisvekst er lagt inn med 1 mill. kr. Avskrivningene er nedjustert med 0,4 mill. kr og det er lagt inn en reduksjon i utgiftene til midlertidige lokaler ved samdrift av Fjerdum og Engjom skoler med 1,35 mill. kr i forhold til nivå 2016. Det er lagt inn en økning i inntektene knyttet til byggesak og kart/oppmåling med 0,8 mill. kr. Utgifter til planarbeid er lagt inn med 0,4 mill. kr, det er da trukket fra ledige midler fra avsluttede planarbeid. Øvrige korreksjoner er lagt inn med en reduksjon på 0,2 mill. kr.

For å saldere budsjettet for 2017 er det lagt inn et kutt i budsjettrammen med 0,25 mill. kr.

Kommunestyret vedtok å ytterligere legge inn 0,21 mill. kr i redusert driftsramme for 2017.

STATUS OG NØKKELTALL

KOSTRATALL / STATISTIKK 2015	Gausdal	Oppland	Gr. 11	Norge
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid, byggesaker med 12 ukers frist (kalenderdager)	21	38	...	39
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid, byggesaker med 3 ukers frist (kalenderdager)	13	18	17	18
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for opprettelse av grunneiendom (kalenderdager)	27	41	...	51
Netto driftsutgifter til bygge- delesaksbehandling og seksjonering, per innbygger i kroner	132	53	10	8
Netto driftsutgifter til kart og oppmåling, per innbygger i kroner	182	117	89	85
UTVIKLINGEN FOR PLANOMRÅDET OVER TID	2012	2013	2014	2015
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid, byggesaker med 12 ukers frist (kalenderdager)	14	12	18	21
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid, byggesaker med 3 ukers frist (kalenderdager)	29	11	13	13
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for opprettelse av grunneiendom (kalenderdager)	291	55	34	27
Netto driftsutgifter til bygge- delesaksbehandling og seksjonering, per innbygger i kroner	231	185	226	132
Netto driftsutgifter til kart og oppmåling, per innbygger i kroner	800	314	346	182

Kommentarer til nøkkeltallene:

Saksbehandlingstiden for byggesaker har gått noe opp. Dette skyldes at byggeaktiviteten spesielt innen hyttemarkedet har tatt seg opp. I tillegg er stillingsressursen på byggesak redusert noe i forhold til tidligere år. Men fortsatt ligger Gausdal godt an på saksbehandlingstid i forhold til sammenlignbare kommuner og landsgjennomsnittet.

Når det gjelder netto driftsutgifter til byggesak og kart/oppmåling ser en at kostnadene er kraftig redusert de siste årene. Men Gausdal ligger fortsatt godt over snittet i Oppland. Dette skyldes blant annet noe feilføring av lønn, samt at alle utgifter til interkommunalt GIS-samarbeid er belastet her.

UTFORDRINGER I PLANPERIODEN 2017 – 2020

- Overholde saksbehandlingstid for byggesaker i henhold til Plan- og bygningsloven.
- Best mulig kvalitet på opplysninger og data vedrørende eiendommer som finnes i matrikkelen.
- Omstillingsprosess for å redusere driftskostnader eller øke inntekter.
- Sikre avsetning av tilstrekkelige ressurser/midler til rehabilitering og verdibevarende vedlikehold av kommunens bygningsmasse.
- Bedre systemer, rutiner og internkontroll på ulike nivå.
- Skaffe nok boliger for flyktninger.
- Gjennomføre gode og kostnadseffektive byggeprosjekter

FOKUS 2017

- Fullføre kommuneplanens arealdel.
- Sikre tilstrekkelig kapasitet innen byggesaksbehandling.
- Fortsette arbeidet med å bedre kvaliteten på opplysninger i matrikkelen.
- Fortsette arbeidet med handlingsplan for rehabilitering og verdibevarende vedlikehold av kommunens bygningsmasse.
- Arealeffektivisering av bygningsmassen. Vurdere om bygningsmassen kan utnyttes bedre, og om noe kan selges.
- Internkontrollrutiner for bygningsdrift.
- Vurdere kjøp og- eller bygging av boliger.
- Sikre gode lærings- og arbeidsarenaer ved nye Fjerdum skole og barnehage.

STYRINGSKORT

STYRINGSINDIKATORER	STATUS		MÅL	
	2015	2016	2017	2020
TJENESTEPERSPEKTIVET				
Andel saker innenfor lovpålagt saksbehandlingstid (søknader, meldinger, planforslag) (%)	96,8	87	100	100
Hvor fornøyd er du med kvaliteten i saksbehandlingen i byggesaker.	4,8	*	5	5,1
Hvor fornøyd er du med servicen du får fra byggesaksavdelingen	5	*	5,1	5,2
Hvor fornøyd er du med saksbehandlingstiden på byggesaker	4,5	*	5	5,1

* Brukerundersøkelse for 2016 er ikke gjennomført enda, legges inn ved årsslutt.

08 INTERKOMMUNALT SAMARBEID

OM PLANOMRÅDET

Området omfatter utgifter knyttet til interkommunalt samarbeid. Dette innebærer i praksis utgifter og inntekter til Regionrådet for Lillehammer-regionen, felles Landbrukskontor for Lillehammer-regionen, EIOFF-samarbeid i tilknytning til SD-anlegg og Regional Frisklivssentral. Utgiftene og inntektene her skal både i budsjettet og regnskapet balansere. Kommunens tilskudd til deltakelse i fellesskapene føres på de respektive planområdene, det vil si planområde 2 næring og miljø for landbrukskontoret og tilskudd til Regionrådet, planområde 7 for samarbeidet i tilknytning til SD-anlegg og planområde 11 for tilskudd til Regional Frisklivssentral.

BUDSJETT

	2016	2017
Netto budsjetttramme	-	-

Budsjettene til de ulike samarbeidene blir balansert med inntekter som er like store som utgiftene. Både budsjett og regnskap vil dermed gå i null.

STYRINGSINDIKATORER	STATUS		MÅL	
	2015	2016*	2017	2020
MEDARBEIDERPERSPEKTIVET *1)				
Nærvær (%) *	99,4	99,2	99	99
Medarbeiderundersøkelse **			9	9

* Dette gjelder **regionalt landbrukskontor**. Nærværetallet er basert på de to første tertialene i 2016.

**Ny medarbeiderundersøkelse i 2017 – 10- faktor.

MER OM INTERKOMMUNALE SAMARBEID.

I kommunal sektor er det stor frihet til å organisere virksomheten. Rettsgrunnlag er kommuneloven og særlover som aksjeloven

- Egen driftsorganisasjon
 - Selvstendige rettssubjekter
 - Kjøp av tjenester
 - Interkommunalt samarbeid
-
- Det overordnede ansvaret ligger alltid
Hos kommunestyret

Siden 2003 har interkommunalt samarbeid (basert på felles IKT-løsninger) vært et strategisk valg for kommunene i Lillehammer-regionen, for:

- Gevinstrealisering
- Større fagmiljø for å løse samfunnsoppgaver
- Større fagmiljø for å redusere sårbarhet
- Større fagmiljø for rekruttering
- Å håndtere sentrale føringer: for eksempel samhandlingsreformen

Noen av samarbeidene omfatter flere kommuner også, og noen samarbeid omfatter Gausdal og Lillehammer kommuner. For samarbeidene i Helseregion Sør-Gudbrandsdal kommer det en egen sak vinteren 2016/2017 for oppdatering / justering av vedtekter/samarbeidsavtaler, herunder at legevakten blir et vertskommunesamarbeid og ikke kjøp av tjenester som i dag.

Oversikt over interkommunale samarbeid og budsjettet for 2017.

I eierstrategien og eiermeldingene omtales aksjeselskap og IKS nærmere.

Oversikten nedenfor viser de ulike samarbeidene, hvilken kommune som er vertskommune, kort om hva samarbeidene omfatter, på hvilket planområde kommunens utgift blir belastet samt budsjettert utgiftsnivå i 2017.

Navn på samarbeidet og organisering	Verts-kommune	Omfatter	Plan-omr.	Utgift i budsjett
Interkommunale samarbeid § 28 i kommuneloven:				<i>Tall i hele 1000 kr</i>
Fellesenhet Økonomi	Lillehammer	Regnskap, lønn, fakturering, skanning	1	2 674
Fellesenhet skatt/innfordring	Øyer	Skatt, arbeidsgiverkontroll og innfordring	1	1 298
Lillehammer regionen Vekst	Lillehammer	Næringsrådgivning	2	888
Felles Landbrukskontor i Lillehammer-regionen	Gausdal	Saksbehandling og rådgivning innen skog og landbruk	2	3 045
Idrett i skole	Lillehammer	Fysisk aktivitet for barn i skolen	3	357
DIG3 samarbeid	Lillehammer	Drift av felles IT-løsning innen skole	3	125
Eioff SD-anlegg	Gausdal	Sentral driftsstyringsanlegg bygninger	7	165
GIS-samarbeid	Lillehammer	Samarbeid innen geografiske informasjonssystem	7	476
NAV Lillehammer - Gausdal	Lillehammer	NAV	10	6 300
Regional Frisklivssentral	Gausdal	Veiledning fysisk aktivitet, ernæring, livsstil	11	245
Helseregion Sør-Gudbrandsdal	Lillehammer og Gausdal	Intermediære plasser, KAD, Friskliv, kreft-koordinator, SU-enhet	11, 12	3 045
Kjøp av tjenester:				
Lillehammer legevakt	Lillehammer	Legevakt	11	1 842
Innkjøp – kjøp av tjenester	Lillehammer	Innkjøp	1	370
Overgrepsmottak	Lillehammer	Mottak for overgrepsutsatte	11	66
Interkommunalt samarbeid § 27 i kommuneloven:				
IKA Opplandene	Oppland fylkes-kommune	Arkivsamarbeid	1	-
Kontrollutvalgssekretariatet Innlandet	Oppland fylkes-kommune	Sekretariat for kontrollutvalg	1	234
INNOFF		Innkjøpssamarbeid	1	-
Lillehammer Regionen Brannvesen	Lillehammer	Brann- og feiervesen	6	6 665
Partnerskapsavtale				
Regionrådet i Lillehammer-regionen	*)	Utviklingsarbeid i regionen	2	333

Navn på samarbeidet og organisering	Verts-kommune	Omfatter	Plan-omr.	Utgift i budsjett
Interkommunale selskap (IKS):				
Innlandet revisjon IKS		Revisjonstjenester	1	927
GLØR IKS		Renovasjonstjenester	6	8 939
Gudbrandsdalen Krisesenter IKS		Krisesenter	9	409
				32 103

*Oppland fylkeskommune har arbeidsgiveransvaret, Gausdal kommune fører regnskapet. For fellesenhetene – det vil si samarbeidet etter § 28 i kommuneloven og felles brann- og redningsvesen – vertskommunesamarbeid, er budsjettgrunnlaget kommet fram gjennom innspill fra enhetslederne, kvalitetssikring av økonomisjefene, og deretter til felles rådmannsgruppemøte. Konklusjonene herfra blir innarbeidet i kommunenes budsjettgrunnlag.

09 BARN OG FAMILIE

OM PLANOMRÅDET

Planområdet består av pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT), helsestasjons- og skolehelsetjeneste, svangerskapsomsorg, barnefysioterapi, barneverntjeneste og familieteam.

BUDSJETT

	2016	2017
Netto budsjetttramme	16,0 mill. kr	17,9 mill. kr

Planområdet har 1,9 mill. kr i økte utgifter fra 2016. Lønn- og prisvekst utgjør 0,4 mill. kr og korreksjoner mellom planområdene utgjør 0,5 mill. kr. Den største utgiftsøkningen på 1 mill. kr knytter seg til en svært krevende barnevernssak.

STATUS OG NØKKELTALL

KOSTRATALL / STATISTIKK 2015	Gausdal	Oppland	Gr. 11	Norge
Andel undersøkelser m/behandlingstid innen 3 mnd. (prosent)	97	78	77	82
Brutto driftsutgifter pr. barn	60 481	44 853	...	43 254
Brutto driftsutgifter pr. barn som ikke er plassert av barnevernet	22 452	36 333	...	33 347
Brutto driftsutgifter pr. barn som er plassert av barnevernet	349 364	376 357	...	376 823
Netto driftsutgifter pr. innbygger til sammen, barnevernstjenesten	1 338	1 839	1 880	1 827
Andel barn med barnevernstiltak ift. innbyggere 0 – 17 år	4,3	5,4	...	4,8
Helsestasjon/skolehelsetjeneste:				
Årsverk i alt pr. 10.000 innbyggere 0 – 5 år	161,6	155,7	159,8	125,7

UTVIKLINGEN FOR PLANOMRÅDET OVER TID	2012	2013	2014	2015
Andel undersøkelser m/behandlingstid innen 3 mnd. (prosent)			78	97
Brutto driftsutgifter pr. barn	54 136	71 188	43 895	60 481
Brutto driftsutgifter pr. barn som ikke er plassert av barnevernet	18 275	24 208	33 173	22 452
Brutto driftsutgifter pr. barn om er plassert av barnevernet	187 400	317 154	342 137	349 364
Netto driftsutgifter pr. innbygger til sammen, barnevernstjenesten	1 297	1 568	1 764	1 338
Andel barn med barnevernstiltak ift. innbyggere 0 – 17 år	6,7	5,2	4,8	4,3
Helsestasjons/skolehelsetjeneste:				
Årsverk i alt pr. 10.000 innbyggere 0 – 5 år	137,7	130,9	121,9	161,6

Kommentarer til nøkkeltallene:

Gausdal har hatt en jevn utvikling på linje med Oppland og Norge når det gjelder barnevern. For Gausdal ligger brutto utgifter per barn med tiltak (i eller utenfor egen familie) under snitt for Norge og Oppland. Samtidig ligger brutto driftsutgifter per barn litt over. Dette kan skyldes en mindre barnepopulasjon enn mange andre kommuner. Gausdal har også få barn som er plassert utenfor egen familie sett i forhold til innbyggertall. I netto driftsutgifter per innbygger, er den totale kostnaden for å drive barneverntjenester i Gausdal godt under gjennomsnittet for Norge.

Når det gjelder årsverk i helsestasjonen samla, dvs. lege, helsesøster, jordmor og barnefysioterapi, ligger Gausdal over snittet for Norge og omtrent på snittet for kommunegruppe 11.

UTFORDRINGER I PLANPERIODEN 2017– 2020

Gausdal kommune har tidlig innsats, folkehelse og et godt forebyggende arbeid som fokusområder for innsats i tjenestene. Planområdets utfordrings- og fokusområder avspeiler denne satsningen.

I dagens samfunn er det en utfordring at foreldrerollen er svært kompleks. For å skape et grunnlag for å hjelpe foreldre med å håndtere usikkerhet i sin foreldrerolle ønsker vi å ha fokus på videreutvikling og gjennomføring av både primære og universelle forebyggende tiltak. Eksempler på slike er COS-P (Trygghets sirkelen/Trygge barn), foreldreforbereidende kurs og annen foreldreveiledning.

Det er en utfordring å identifisere barn som er utsatt for risiko knyttet til eks. foreldres psykiske helse, foreldrekonflikter og rusproblematikk tidlig nok. For å se disse barna - og legge til rette for godt samarbeid på tvers - bør vi utvikle en helhetlig modell for samordning og tverrfaglig samhandling.

Gausdal kommune har satt et mål om at flest mulig barnehagebarn skal bli ivaretatt innenfor rammen av ordinær bemanning og skoleelever innenfor rammen av ordinær opplæring. PPT har en lovfestet plikt til å bistå barnehager og skoler i arbeidet med kompetanse- og organisasjonsutvikling. Målet er å tilrettelegge barnehage- og skolehverdagen for barn med særlige behov og å sørge for at undervisning og læring tilpasses elevenes behov og forutsetninger. Dette fordrer en enda tettere samhandling mellom PPT og samarbeidende tjenester, skole og barnehage for å nå disse målene.

Det er ungdom i Gausdal kommune som ikke gjennomfører videregående opplæring på normert tid. En måte å jobbe med dette på er veiledning/innsats på systemnivå med mål om å redusere frafall. Dette må sees i sammenheng med planområdets forebyggende innsats og være del av en god samordning mellom skolehelsetjeneste, PPT, skole/barnehage, elevtjenesten i videregående skole, ungdomskoordinator i NAV, oppfølgingstjenesten i videregående skole og Ungdomsbasen i Lillehammer.

Gausdal kommune har et vedtak på å øke kommunens bosetting av flyktninger. For at vi skal lykkes med dette arbeidet i lys av ønsket om at flyktningene vil ønske å bli boende i kommunen over tid, så krever det at vi har et målrettet fokus på integrering og inkludering av nye innbyggere i Gausdal.

FOKUS 2017

- Etablering, videreutvikling og gjennomføring av universelle, forebyggende tiltak.
- Fokus på foreldrestøtte, samordne tilbud til familier i Gausdal kommune.
- Samhandling med skole/barnehage på utvikling av gode rutiner og systemarbeid.
- Videreføring av Gausdalsmodellen (fysioterapi og helsestasjon).
- Prosjekt vedrørende tverrfaglig samarbeid ved mottak av flyktninger.
Særskilt fokus på god inkludering i Gausdalsamfunnet.
- Fokus på tema: Bedre Tverrfaglig Samhandling – hvordan samhandle bedre rundt barn/familier med behov for flere tjenester samtidig.
- Fokus på tema: forebygging og håndtering av vold i nære relasjoner. Foreldreveiledning til nyankomne flyktninger som del av introduksjonsprogram, tilbud om COS-P til alle foreldre med barn i alderen 0-6 år.
- Deltakelse i interkommunalt samarbeid om lovpålagt barnevernsvakt.

STYRINGSKORT

STYRINGSINDIKATORER	STATUS		MÅL	
	2015	2016	2017	2020
TJENESTEPERSPEKTIVET				
Andel barn i tiltak under barnevernet som har tiltaksplan	100 %	100 %	100 %	100 %
Andel barn, henvist til PPT, som får sakkyndig vurdering innen 3 måneder	*	*	100 %	100 %
Andel førstegangsfødende som får hjemmebesøk innen 2 uker	*	100 %	100 %	100 %
Barn over 7 år: Har barnevernstjenesten snakket med deg om det som er vanskelig hjemme?	*	*	100 %	100 %
Andel foreldre som ber om COS-P (Trygghetssirkelen/ Trygge barn) og får tilbud om kurs innen 4 uker	*	*	80 %	100 %

*) ny indikator)

MEDARBEIDERPERSPEKTIVET	2015	2016	2017	2020
Nærvær	84,5	91,3*	95	95

*Nærværstallet er basert på de to første tertialene i 2016.

10 SOSIALETJENESTER OG SYSSELSETTING (INKL NAV)

OM PLANOMRÅDET

Planområdet består av gjeldsrådgivning, bostøtte, saksbehandling av Husbankens låne- og tilskuddsordninger, sosial rådgivning, økonomisk sosialhjelp, tilbud til rusmisbrukere, flyktningetjeneste, sysselsetting, aktivitets og arbeidstilbud for funksjonshemmede, oppfølgingstjeneste for ungdom, samt GAVO.

BUDSJETT

	2016	2017
Netto budsjettramme	13,2 mill. kr	13,7 mill. kr

Det er en økning i utgiftene på planområdet fra 2016 til 2017 med 0,5 mill. kr. Av dette utgjør 0,25 mill. kr lønn- og prisvekst. Husleieøkning dagaktivitetstilbud i Follebu (Krysset Gjenbruk) utgjør 0,15 mill. kr og øvrige korreksjoner mellom planområdene utgjør i underkant av 0,1 mill. kr.

Regjeringen har i sitt forslag til statsbudsjett inntatt krav om arbeidsplikt for sosialhjelpsmottakere under 30 år. Dette har kommunen fått 54.000 kr for i rammetilskuddet til å administrere ordningen.

STATUS OG NØKKELTALL

KOSTRATALL / STATISTIKK 2015	Gausdal	Oppland	Gr. 11	Norge
Netto driftsutg. til økonomisk sosialhjelp pr. innb 20-66 år i kr.	735	1 584	1 529	1 615
Gjennomsnittlig utbetaling pr. Stønads måned	6 866
Andelen sosialhjelpsmottakere i alderen 20-66 år i prosent av innbyggere 20-66 år	2,0
Korrigerte driftsutgifter til sosialtjenesten pr. mottaker	67 395	40 058
UTVIKLINGEN FOR PLANOMRÅDET OVER TID	2012	2013	2014	2015
Netto driftsutg. til økonomisk sosialhjelp pr. innb 20-66 år i kr.	587	774	883	735
Gjennomsnittlig utbetaling pr. Stønads måned	4 661	5 111	7 018	6 866
Andelen sosialhjelpsmottakere i alderen 20-66 år i prosent av innbyggere 20-66 år	3,1	2,7	2,3	2,0
Korrigerte driftsutgifter til sosialtjenesten pr. mottaker	39 400	45 907	56 033	67 395

Kommentarer til nøkkeltallene:

Det har vært en positiv utvikling i andel mottakere av økonomisk sosialhjelp fra 2012 til 2015. Gjennomsnittlig utbetaling pr. stønadsmåned har gått ned fra 2014 til 2015. Økning i driftsutgifter pr. mottaker henger sammen med at bemanningen har vært stabil selv om andel sosialhjelpsmottakere har gått ned. En nøkkelfaktor for å holde utgiftene nede, er å kunne jobbe tett med brukerne for å hindre at man blir gående på passiv sosialhjelp over tid.

UTFORDRINGER I PLANPERIODEN 2017 – 2020

- Videreutvikling og fornying av tilbud og tjenester ut fra innbyggernes mål og behov.

FOKUS 2017

- **Fremmedspråklige**
Etablere teamet «Arbeidsintegrering» som skal jobbe med brukere med fluktbakgrunn der språk og kulturelle utfordringer er til hinder for arbeid. Teamets målsetting er raskere overgang til arbeid/utdanning etter endt Introduksjonsprogram.
- **Lavinntektsfamilier**
NAV Lillehammer-Gausdal er med i et forskningsprosjekt i regi av Arbeids- og

velferdsdirektoratet og HiOA (Høyskolen i Oslo og Akershus) hvor det skal prøves ut en metode for helhetlig oppfølging av lavinntektsfamilier. Prosjektperioden går fra 2016 til 2018. Familiene som trekkes ut til å være med i prosjektet vil bli fulgt opp av familiekoordinator ansatt på NAV og disse vil ha fokus på områdene arbeid, økonomi, bolig og barnas situasjon. Dette vil kreve informasjon og involvering av alle samarbeidende tjenester i begge kommuner. Prosjektets målsetting er å forhindre sosial arv, og forebygge at barn i familier med lav inntekt forblir fattige på grunn av manglende utdanning, arbeidsmuligheter og manglende sosial integrering.

- **Aktivitetsplikt**
Fra 01.01.17 iverksettes aktivitetsplikten for sosialhjelpsmottakere under 30 år. I Gausdal er det stilt krav til aktivitet over flere år, men utfordringen knytter seg spesielt til egnede tiltak for unge rusmisbrukere. Lillehammer har et samarbeid med Frelsesarmeen som skal videreføres. Det må i 2017 jobbes med tilbud som også favner unge sosialhjelpsmottakere i Gausdal.
- I 2017 skal **organisasjonsendringene** for NAV Lillehammer-Gausdal iverksettes. Dette innebærer opprettelse av nye avdelinger og team, innplassering av medarbeidere i team/avdelinger, rutiner og fagutvikling.
- Gausdal kommune har et vedtak på å øke kommunens **bosetting av flyktninger**. For at vi skal lykkes med dette arbeidet i lys av ønsket om at flyktingene vil ønske å bli boende i kommunen over tid, så krever det at vi har et målrettet fokus på integrering og inkludering av nye innbyggere i Gausdal.

STYRINGSKORT

STYRINGSINDIKATORER	STATUS		MÅL	
	2015	2016	2017	2020
TJENESTEPERSPEKTIVET				
Ventetid for å få svar på henvendelse i publikumsmottaket		-	5	5
Jeg opplever å bli behandlet med respekt		-	5	5
Veileder la vekt på det jeg hadde å si		-	5	5
Andel som er langtidsmottakere med økonomisk sosialhjelp som viktigste kilde til livsopphold pr. måned (6 av de 12 siste måneder)*	-	0,3	0,5	0,5
Andel unge (18-24 år) som har mottatt økonomisk sosialhjelp pr. måned*	-	1,2	1	1
Andel som har mottatt økonomisk sosialhjelp		0,6	0,6	0,6
Antall deltakere i KVP (kvalifiseringsprogrammet)	3		5	5

*) Brukerundersøkelse gjennomføres i uke 45.

11 HELSE

OM PLANOMRÅDET

Planområdet omfatter bofellesskapene Flatland og Bjørkvin, GAVO, Kulturkafeen, vernepleietjeneste, kommunale tiltaksplasser, psykisk helsearbeid (psykisk helsetjeneste og dagsenter), fysioterapitjeneste, ergoterapitjeneste, dagsenter for eldre, frisklivsentrall (folkehelse), utgifter knyttet til kommunelegetjenesten, legevakt, miljørettet helsevern, teknisk hygiene, smittevern og forebyggende edruskapsarbeid, inklusiv inntekter/utgifter knyttet til skjenkebevillinger.

BUDSJETT

	2016	2017
Netto budsjettramme	46,8 mill. kr	49,6 mill. kr

Det er en økning i driftsramma på planområdet med hele 2,8 mill. kr. Av dette utgjør lønn- og prisvekst nær 1 mill. kr. Det er en ytterligere økning i kommunens utgifter til ressurskrevende tjenester, det er netto lagt inn 1,8 mill. kr på denne posten. Det er lagt inn økte avskrivninger med 0,3 mill. kr, interne omposterings med andre planområder tilsvarende en reduksjon på nær 1,8 mill. kr og en netto reduksjon i legetjenesten med 0,1 mill. kr i forhold til 2016-nivået. Øvrige korreksjoner utgjør 0,2 mill. kr.

Bofellesskapet som bygges i Heggen boligfelt til yngre brukere vil bli ferdig sommer/høst 2017, det er per nå lagt inn en økning på 2,1 mill. kr for å bemanne opp tjenesten her. Hva som vil være rett nivå vites ikke sikkert nå, men det vil bli klarlagt i løpet av våren.

Som følge av at kommunen har høye og økende utgifter innen ressurskrevende tjenester (jamfør også planområde 12), er det avsatt 0,3 mill. kr i 2017-budsjettet til å gjennomføre et prosjekt / en kartlegging for å se om tjenestene kan ytes på en annen og mindre kostnadskrevende måte.

Det er lagt inn 0,15 mill. kr til fysioterapitjenesten og 0,15 mill. kr i 2017 og 2018 for å kjøpe inn nye hjelpemidler til hjelpemiddelsentralen.

I regjeringens forslag til statsbudsjett er det lagt inn midler til kommunene for øyeblikkelig hjelp-tilbud innen rus/psykiatri. Det følger 0,1 mill. kr i rammetilskuddet til kommunen og dette er dermed lagt inn i budsjettrammen på planområde 11.

I forbindelse med framlegg av opptrappingsplanen for habilitering og rehabilitering (2016) foreslår Regjeringen å øke rammebudsjettet til kommunene med 100 mill. i 2017. Samtidig har Regjeringen i sitt budsjettforslag for 2017 lagt frem et forslag om å fjerne diagnoselisten og innføre lavere tak og automatisering av frikort 2. Når kommunene nå pålegges å kreve inn egenandeler, svares dette opp med en reduksjon i kommunenes rammetilskudd tilsvarende kr 175 mill. for 2017.

Sakene ble fremmet gjennom statsbudsjettet og er til behandling i Stortinget nå. Helse- og omsorgskomiteen vil avgi sin innstilling 2. desember. Hvis det trekkes kr 175 mill. i rammen (forslag om fjerning av diagnoselisten), så har flere kommuner signalisert at et slikt kutt vil føre til kutt i fysioterapitilbudet for 2017. Dette er foreløpig ikke innarbeidet i det framlagte budsjettforslaget for 2017 for Gausdal kommune, men vil bli lagt fram som egen sak dersom det blir vedtatt.

Som saldering av driftsbudsjettet er det lagt inn et kutt tilsvarende 1,4 mill. kr.

STATUS OG NØKKELTALL

KOSTRATALL / STATISTIKK 2015	Gausdal	Oppland	Gr. 11	Norge
Legeårsverk pr. 10.000 innbyggere, kommunehelsetjenesten	11,0	11,9	11,7	10,5
Fysioterapiårsverk pr. 10.000 innbyggere, kommunehelsetjenesten	9,0	11,3	9,6	9,1
Netto driftsutgifter pr. innbygger i kroner, kommunehelsetjenesten	3 888	2 746	2 613	2 381
Netto driftsutgifter til diagnose, behandling og rehabilitering pr. innb.	2 929	1 992	1 881	1 657
Netto driftsutgifter til forbyggende arbeid, helse pr. innb.	344	182	166	170
UTVIKLINGEN FOR PLANOMRÅDET OVER TID	2012	2013	2014	2015
Legeårsverk pr. 10000 innbyggere, kommunehelsetjenesten	8,1	9,5	9,7	11,0
Fysioterapiårsverk pr. 10000 innbyggere, kommunehelsetjenesten	8,6	9,1	7,5	9,0
Netto driftsutgifter pr. innbygger i kroner, kommunehelsetjenesten	2 555	3 223	3 985	3 888
Netto driftsutgifter til diagnose, behandling og rehabilitering pr. innb.	1 935	3 257	2 867	2 929
Netto driftsutgifter til forbyggende arbeid, helse pr. innb.	115	199	446	344

Kommentarer til nøkkeltallene:

1. Netto driftsutgifter pr innbygger i kroner, kommunehelsetjenesten

Ut fra tabellen ser vi at Gausdal bruker langt mer enn landsgjennomsnittet (i kroner per innbygger) på kommunehelsetjenesten. Gausdal har satset målrettet på forebyggende tiltak til yngre, og funksjon 232 (forebygging, skole og helsestasjon) viser at Gausdal har gode måletall på dette området. Fra 2011 til i dag har vi nesten fordoblet driftsutgiftene til kommunehelsetjenesten, og noe av dette kan tilskrives en gradvis opptrapping av legetjenesten.

2. Fysioterapiårsverk pr 10 000 innbyggere, kommunehelsetjenesten

Fysioterapiårsverk (9,0 pr 10 000 innbyggere) i Gausdal ligger litt over landsgjennomsnittet, og godt under gjennomsnittet i Oppland (som er 11,3). Når det gjelder utviklingen av fysioterapiårsverk i Gausdal over tid, viser denne at antall årsverk er svakt økende.

3. Legeårsverk pr 10 000 innbyggere, kommunehelsetjenesten

Måletall for legeårsverk (pr 10 000 innbyggere) i Gausdal (2015) ligger høyere enn landsgjennomsnittet, men lavere enn Oppland og kommunegruppen. Nøkkeltall for legetjenesten har vært økende i perioden; fra 8,6 (2012) til 11 (2015). Gausdal har pr. 2015 6 fastlegehjemler, inkludert 0,5 stilling som kommuneoverlege. I tillegg kommer egen stilling som sykehjemslege.

4. Netto driftsutgifter til forebyggende helsearbeid, helse pr innbygger

Måletall reflekterer blant annet kommunens satsing på miljørettet helsevern, bedriftshelsetjeneste og annet forebyggende arbeid. Ut fra måletall ser vi at Gausdal (344) ligger langt over landsgjennomsnitt (170) og gjennomsnitt for Oppland (182).

UTFORDRINGER I PLANPERIODEN 2017–2020

1. Flere eldre innbyggere utfordrer både rehabiliteringstjenestene og legetjenesten.
2. Rehabiliteringsplasser legges ned i spesialisthelsetjenesten.
3. Langtidsplasser / andre døgnplasser for psykisk syke legges ned i spesialisthelsetjenesten.
4. Flere yngre funksjonshemmede (ressurskrevende brukere) med behov for boliger med tilrettelagte tjenester.
5. Samhandling og koordinering av tjenester.
6. Økende behov for komplekse tjenester – med reduserte økonomiske rammer.

FOKUS 2017

Alle tjenester på planområdet skal arbeide kontinuerlig med fokus på kvalitetsforbedring og internkontroll.

1. Forebygge mer og reparere mindre

- Satsing på hverdagsrehabilitering og tidlig innsats
- Videreutvikle lavterskel tilbud

2. Legetjenesten

- Regionalt samarbeid rundt legevakt og KAD-plasser.
- Internt samarbeid: Videreutvikle forum for samarbeid mellom fastlegetjenesten og kommunale helsetjenester.
- Ressursutnyttelse internt i legesenteret; oppgavedeling og felles kulturbygging.

3. Regionalt samarbeid / Helseregion Sør-Gudbrandsdal

- Kompenserende tiltak for reduserte rehab-døgnplasser i spesialisthelsetjenesten, f.eks. vurdere å spisse intermediaærplasser mot rehabilitering.
- Etablere regionale KAD-plasser for psykisk helse og rus fra 01.01.17.
- Kompenserende tiltak for reduserte døgnplasser i spesialisthelsetjenesten innen psykiatrien, blant annet i forhold til ressurskrevende brukere psykisk helse og rus (for eksempel etablering av ambulanseteam).

4. Omstilling og utvikling av habiliteringstjenesten (i tråd med anbefalinger fra RO = Ressurscenter for omstilling i kommunene)

- Ombygging av øvre og nedre Flatland: Samorganisering av drift bofellesskap og dagsenter (mer ressurseffektiv drift).
- Krysset Gjenbruk bygges om; fokus på å inkludere flere målgrupper, herunder aktivitetsplikt for sosialstønad.
- Lage / følge opp prosjektplan for etablering av drift i Heggen bofellesskap (yngre); innflytting høst 2017 (med innovasjonsfokus).

6. Utvikling av psykisk helsetjeneste

- Styrke kompetanse på rus / psykisk helse (herunder dobbeltdiagnoser).
- Økt fokus på brukertilbakemeldinger og effektivitet; hva oppleves å være til nytte for bruker?
- Veiledning og faglig utvikling (lærende organisasjon).

7. Internkontroll

- Kontinuerlig fokus på internkontroll rutiner i alle tjenester.
- Oppdatere plan for Internkontroll, utvide til også å gjelde informasjonssikkerhet og personvern.

STYRINGSKORT

Fra 2017 er det utarbeidet noen nye indikatorer for å si noe om status og retning på det utviklings- og omstillingsarbeid de ulike tjenestene på dette planområdet er inne i. Dette er et arbeid som ikke er ferdigstilt, og det er foreløpig begrenset både med indikatorer og bakgrunnsdata.

STYRINGSINDIKATORER	STATUS		MÅL	
	2015	2016	2017	2020
TJENESTEPERSPEKTIVET				
Frisklivssentralen: Antall henvisninger fra Gausdal *	74	75	80	100
Psykisk helsetjeneste: Behandlingseffekt livskvalitet: Andel betydelig bedring / ikke betydelig bedring / forverring Mål: Betydelig bedring	-	Ny	60 %	60 %
Psykisk helsetjeneste: Behandlingseffekt – nytte av tiltak: Andel god nytte /liten nytte / ingen nytte. Mål: God nytte	-	Ny	60 %	60 %
Utvikling av psykisk helsetjeneste (rask hjelp): Andel samtaler som er gjort innen to uker	-	Ny	100 %	100 %
Utvikling av psykisk helsetjeneste: Andel samtaler der vi benytter Klient- og Resultatstyrt praksis (KOR).	-	Ny	100 %	100 %
Utvikling av psykisk helsetjeneste: Andel som har fått brukerundersøkelse med avslutning	-	Ny	100 %	100 %
MEDARBEIDERPERSPEKTIVET	2015	2016	2017	2020
Nærvær **	86,2	89,9	92	94

*) Tallet for 2016 er estimert ut fra antall henvisninger pr. 12.10.16.

***) Nærværstallet er basert på de to første tertialene i 2016. Langtidsfravær er hovedårsak til lavt nærvær.

Forklaring til måletall /brukerundersøkelse psykisk helsetjeneste:

Brukerundersøkelsen vi benytter er ny fra sen høst 2016. Vi har derfor ikke måletall for 2016.

12 OMSORG

OM PLANOMRÅDET

Planområdet omfatter kommunens pleie- og omsorgstilbud, og inneholder sykehjemsdrift, hjemmesykepleie, hjemmehjelp, omsorgsboliger, bofellesskap, omsorgslønn, brukerstyrt personlig assistanse, trygghetsalarm, tildelingskontor, kjøkkendrift i institusjon og matlevering til hjemmeboende.

BUDSJETT

	2016	2017
Netto budsjettramme	93,4 mill. kr	95,5 mill. kr

Det er økning i budsjettrammen på planområdet med 2,1 mill. kr. Av dette utgjør lønn- og prisvekst 1,4 mill. kr og økte avskrivninger 0,1 mill. kr. Netto økte utgifter til ressurskrevende tjenester utgjør 1,4 mill. kr og ompostering fra andre planområder 2 mill. kr.

For å få saldert driftsbudsjettet er det lagt inn et kutt på 2,8 mill. kr i budsjettrammen for 2017.

STATUS OG NØKKELTALL

KOSTRATALL / STATISTIKK 2015	Gausdal	Oppland	Gr. 11	Norge
Netto driftsutgifter til pleie- og omsorg pr. innbygger 80 år og over (kr.)	329 753	357 191	362 032	371 889
Institusjoner, andel av netto driftsutgifter til pleie- og omsorg (%)	57	44	42	44
Tjenester til hjemmeboende, andel av netto driftsutgifter til pleie- og omsorg (%)	36	51	53	50
Andel plasser i kommunen i skjermet enhet for aldersdemente (%)	37,5	26,5	29,4	26,3
UTVIKLINGEN FOR PLANOMRÅDET OVER TID	2012	2013	2014	2015
Netto driftsutgifter til pleie- og omsorg pr. innbygger 80 år og over (kr.)	270 486	288 276	304 957	329 753
Institusjoner, andel av netto driftsutgifter til pleie- og omsorg (%)	60	59	57	57
Tjenester til hjemmeboende, andel av netto driftsutgifter til pleie- og omsorg (%)	32	34	36	36
Andel årsverk i brukerrettede tjenester med fagutdanning fra videregående skole (%)	73	53	49	...
Andel årsverk i brukerrettede tjenester med fagutdanning fra høyskole/universitet (%)	20	22	22	...
Andel plasser i kommunen i skjermet enhet for aldersdemente (%)	37,5	37,5	37,5	37,5

Kommentarer til nøkkeltallene:

Netto driftsutgifter til pleie- og omsorg viser gjennomgående en økning i utgiftene på ca. 5,8 %. Bakgrunn for økningen ligger blant annet i samhandlingsreformen og fellessatsinger som har vært gjennomført i regionen, blant annet intermediærseger og øyeblikkelig hjelp-plasser. Til tross for denne økningen bruker pleie- og omsorg i Gausdal kommune mindre enn Oppland generelt, kommunegruppa og landsgjennomsnittet. Tallene viser at vi bruker ca. 42 000 kroner mindre pr. innbygger enn landsgjennomsnittet, og ca. 27 000 kroner mindre pr. innbygger enn de andre kommunene i Oppland.

Årsaken til dette kan være lav grunnbemanning og lav andel med høyskoleutdannet personell. En annen faktor kan være at vi fortsatt har mange tjenestemottakere som mottar lite tjenester, noe som kan ha en forebyggende effekt. Tidlig innsats på lavt nivå i omsorgstrappen forsinker behov for omsorgstjenester på et høyere nivå, som f.eks. sykehjemsplass.

Videre viser tabellen ovenfor at profilen på tjenesten vår er institusjonsbasert. Sammenlignet med andre kommuner bruker vi ca. 15 % mer av ressursene våre i institusjoner, og tilsvarende mindre i den hjemmebaserte tjenesten. Dette er en utvikling som vi over tid har forsøkt å endre. Det er gjennom en styrket hjemmetjeneste at vi evner å redusere presset og etterspørselen på institusjonsplasser. Per dato er hjemmetjenesten ikke tilstrekkelig rigget eller dimensjonert for å kunne yte tilstrekkelig hjelp til tjenestemottakere med omfattende hjelpebehov.

UTFORDRINGER I PLANPERIODEN 2017 – 2020

- **Faglighet og kvalitet**

Det kreves mer spesialisering i tjenesten, og vi får stadig flere pasienter med komplekse og sammensatte behov. Dette utfordrer oss i forhold til faglighet, og vi trenger ansatte med helsefaglig utdanning og spesialutdanning. Rekruttering og fokus på å beholde ansatte er

nødvendig. Slik det er i dag er det ingen begrensninger for antall pasienter i hjemmesykepleien, men volumøkningen er ikke i takt med ressurstilgangen. Det er derfor nødvendig å ta en gjennomgang og oppgavefordeling internt på planområdet, utvide samarbeid, og avstemme forventninger med pårørende og frivillige. Pasienter og pårørende forventer faglighet og kvalitet, så vi må sørge for at de får tjenester på rett omsorgsnivå, til rett tid og med rett kompetanse. Samhandlingsreformen innen rus- og psykiatri vil utfordre pleie- og omsorgstjenesten fordi det er døgnkontinuerlig drift.

- **Internkontroll, pasientrettigheter- og sikkerhet**

Det stilles høyere og høyere krav til dokumentasjon av det direkte pasientrettede arbeidet. Samtidig krever tilsynsmyndighetene at vi gjør risikovurderinger for å hindre og forebygge uønskede hendelser. Dette tar tid, og går på bekostning av direkte pasientkontakt. Det er viktig å forbedre og få på plass gode internkontrollrutiner.

- **Ledelse**

Pleie og omsorg har svært lav ledertetthet. Dette utfordrer oss i forhold til oppfølging av personalet, organisering, fagutvikling og administrative oppgaver. I snitt har hver avdelingssykepleier 35 ansatte som de har et direkte lederansvar for, og hvor definert tid til ledelse er kun 30 % av stillingen. Dette kombinert med at tjenesten har døgnkontinuerlig drift bidrar ytterligere til å forsterke utfordringene med lav ledertetthet.

- **Omstilling**

Med de foreslåtte rammer i årene framover må det foretas radikale endringer og tilpasninger. Dagens strukturer, kvalitet og omfang på tjenester blir utfordret. Mer konkret vil utfordringene i planperioden blant annet være:

- Øke innsatsen på hjemmebaserte tjenester, og redusere antall institusjonsplasser.
 - Herunder vil et også være både naturlig og nødvendig å gjennomføre organisatoriske endringer.
 - Innføre og videreutvikle satsingen på hverdagsrehabilitering og velferdsteknologi.
- Heve terskelen for tildeling av tjenester.
- Øke kompetanse i tjenesten – økt sykepleierdekning / andre fagressurser for kunne håndtere nye og mer komplekse pasienter.

FOKUS 2017

1. Omstilling 2017

- Styrking av hjemmebaserte tjenester, for på sikt å kunne redusere antallet sykehjemsplasser.
- Økt sirkulasjon på korttids- og langtids plasser.
- Tverrfaglig samarbeid, hverdagsrehabilitering og forebygging.
- Opprettholde fokus på et godt inkluderende faglig og sosialt arbeidsmiljø og øke nærværet.
- God samhandling og kommunikasjon med pårørende/pasienter.
- Ledelse; vurdere å skille fag og ledelse.
- Vurdere endret organisering.
- Utarbeide nye kriterier for tjenestetildeling.
- Informere og skape tillit hos innbyggerne.

2. Faglighet og kvalitet

- Sikre økt fagkompetanse – høgskoleutdanning generelt
- Sikre spisskompetanse – rehabilitering/diabetes/kreft etc.
- Innføre hverdagsrehabilitering som arbeidsform i tjenesten.
- Øke bruken av trygghetsskapende teknologi og teknologi som øker brukernes mestring, frihet og sosiale deltakelse.

3. Pasientrettigheter- og sikkerhet

- Dokumentasjon.
- Internkontroll.

STYRINGSKORT

For 2017 og framover har det vært arbeidet med å få fram nye indikatorer for å si noe om status og retning på det utviklings- og omstillingsarbeid sektoren er inne i. Dette er et arbeid som ikke er ferdigstilt, og det er foreløpig begrenset både med indikatorer og bakgrunnsdata.

Antall pasienter i hjemmetjenesten, med trygghetsalarm og hverdagsrehabilitering vil vise om vi får dreid tjenesten fra institusjon til hjemmetjenesten. Og i hvor høy grad vi klarer å ta i bruk nye arbeidsformer og velferdsteknologi.

Sammenlignet med andre kommuner har vi lav grunnbemanning. Vi har et mål om å komme høyere, og ønsker gjennom denne indikatoren å vise utviklingen på dette området.

Opphold i institusjon: Antall liggedøgn pr. innleggelse på korttidsplasser ligger høyt, og det arbeides for å få dette måltallet ned i tråd med ønsket om en utvikling i retning av mer aktive sykehjemsplasser. Etter en omlegging av tildelingspraksisen på intermediaertilbudet, der kommunen fra 2017 disponerer én seng, vil vi tilstrebe å følge opp våre mest pleietrengende pasienter der framfor å bemanne opp ved eget sykehjem. Dette vil gi en vesentlig økning av disse plassene i planperioden.

Departementet krever at kommunene skal følge opp med ventelister for langtidsopphold, og vi har derfor innført en egen indikator på dette.

Antall døgn ferdigbehandlet på sykehus er et resultat av om vi greier å holde oppe kapasiteten på de ovennevnte plassene, og om vi har god nok kompetanse i hjemmetjenesten til å ta imot disse pasientene.

Antall klagesaker (og antall med medhold) sier noe om kvaliteten på tjenestetildelingen; om vedtakene er i tråd med lover, regelverk og kriterier, samt hvordan fylkesmannen vurderer klagesakene.

TJENESTEPERSPEKTIVET	2015	2016 *)	2017	2020
Alt i alt hvor fornøyd er du med tjenesten du får **	-	4	4	4
Antall pasienter i hjemmetjenesten	271	359	375	380
Antall pasienter med trygghetsalarm	114	138	150	160
Antall pasienter med hverdagsrehabilitering***	-	4	10	20
Grunnbemanning i sykehjem	0,62	0,62	0,62	0,70
Antall liggedøgn på korttidsplasser pr. innleggelse	46,7	23,8	17	10
Antall liggedøgn på interkommunale plasser:				
- KAD	26	46	60	70
- Intermediær	171	167	350	200
Antall på venteliste for langtidsopphold	0	0	0	0
Antall døgn, utskrivningsklare pasienter på sykehus ****	62	48	10	0
Antall klagesaker på tildeling av tjenester	-	5	6	9
- Herav med medhold	-	5	6	9

MEDARBEIDERPERSPEKTIVET	2015	2016	2017	2020
Nærvær (%) *****	91,5	91,2	92	93,5

*Data pr. oktober 2016

** Enkle brukerundersøkelser skal gjennomføres hvert år, men i ulike deler av tjenesten. I løpet av høsten 2016 blir det brukerundersøkelse i hjemmetjenesten.

*** Oppstart 1.november 2016.

**** Tall er per august/september 2016

***** Nærværstallet er basert på de to første tertialene i 2016.

13 GENERELLE UTGIFTER OG INNTEKTER

OM PLANOMRÅDET

Planområdet omfatter inntekter fra skatt og rammetilskudd samt andre generelle statstilskudd. Her føres også rente- og avdragsutgifter samt renteinntekter fra likviditet og avkastning fra kraftsektoren. Generell bruk og avsetning til fond, driftsfinansiering av investeringer og bruk av tidligere års regnskapsmessige overskudd/inndekking av underskudd hører også hjemme her. Premieavvik pensjon føres her. Budsjettreserver som ikke er fordelt ut på de øvrige planområdene plasseres også her.

STATUS OG NØKKELTALL

KOSTRATALL / STATISTIKK 2015	Gausdal	Oppland	Gr. 11	Norge
Brutto driftsresultat i % av brutto driftsinntekter	-2,0	1,2	2,0	2,2
Netto driftsresultat i % av brutto driftsinntekter	-0,8	2,2	2,1	2,7
Netto lånegjeld i % av brutto driftsinntekter	80,8	64,2	80,3	72,9
Arbeidskapital ex. Premieavvik i % av brutto driftsinntekter	24,8	21,0	14,2	17,8
UTVIKLINGEN FOR PLANOMRÅDET OVER TID	2012	2013	2014	2015
Brutto driftsresultat i % av brutto driftsinntekter	2,4	-1,2	-0,7	-2,0
Netto driftsresultat i % av brutto driftsinntekter	8,6	-1,7	1,6	-0,8
Netto lånegjeld i % av brutto driftsinntekter	78,5	76,0	76,3	80,8
Arbeidskapital ex. Premieavvik i % av brutto driftsinntekter	38,8	30,7	26,3	24,8

Gausdal kommune ligger vesentlig lavere enn de vi sammenligner oss med når det gjelder både brutto og netto driftsresultat. Tilsvarende er også tilfellet for netto lånegjeld. Dette er en utvikling som ikke kommer overraskende, da dette er forhold som har pågått over tid og er belyst i kommunens styringsdokumenter. I strategiplanen for 2017-2020 framgår det at vesentlige grep må gjennomføres i kommunens tjenestetilbud for å få kommunens drift i balanse.

Kommunen hadde ved utgangen av 2015 fortsatt bra med fondsmidler, noe som medfører at kommunen har et akseptabelt nivå på arbeidskapitalen. Dette vil bli redusert som følge av at det fortsatt er nødvendig å bruke betydelige beløp av disposisjonsfondene for å få saldert driftsbudsjettet i planperioden.

Utfordringer i planperioden 2017 - 2020

Gausdal kommune var en av flere kommuner som fikk økt arbeidsgiveravgift som følge av flytting til annen avgiftssone (1a). Bedrifter i Gausdal betaler lav sats (10,6 %) opp til et nivå på 450.000 kr, deretter betales det høy sats (14,1 %). Denne endringen innebar at kommunen fikk en betydelig økning i de sosiale utgiftene. Kommunen har fått kompensert mye av dette via ordinære skjønnsmidler tidligere. Denne kompensasjonsordningen nedtrappes, og kommunen vil måtte påregne en årlig

reduksjon i denne kompensasjonen i størrelsesorden 1 mill. kr. Dette er en betydelig nedtrapping av tilskudd og vil få betydning for tjenestene.

Kommunen har i 2016 fått **reduisert distriktstilskudd Sør-Norge**, og faller utenom tilskuddsordningen i 2017. Dette er som følge av at kommunen har bedre resultater på distriktsindeksen enn tidligere. Distriktsindeksen for 2016 er nå klar, og den medfører at Gausdal vil komme inn under tilskuddsordningen i 2018 igjen. Det medfører et økt tilskudd i 2018 på 1,6 mill. kr. Kommunen befinner seg med andre ord helt i utkanten av tilskuddsordningen og vil måtte påregne usikkerhet knyttet til denne inntekten fra år til år.

Det **nye inntektssystemet** er innført fra og med 2017. Det har vært beregnet at Gausdal kommune har tapt ca. 2,2 mill. kr på denne innføringen.

Kommunens utgifter til **pensjon** vil øke betydelig de kommende år som følge av at det stadig blir større utgifter til amortisering av tidligere års premieavvik. Dette er kjente forhold, og de økte utgiftene er lagt inn i økonomiplanen.

Som det også er kommentert i tidligere strategiplaner, er det betydelige utfordringer med å få **tilpasset utgiftsnivået** til kommunens inntekter. De grep kommunen kan velge å benytte seg av, i tillegg til å redusere driftsutgiftene, er å øke eiendomsskatten samt å bruke av kommunens disposisjonsfond.

Det er varslet fra Eidsiva Energi AS at **utbytte** fra selskapet må reduseres i årene framover. Dette medfører lavere utbytte fra LGE Holding as til kommunen i årene som kommer. I 2019 vil utbyttet kunne være ca. 2 mill. kr lavere enn i 2016. For mer informasjon om dette vises det til kapitlet Økonomi lenger fram i Strategiplanen.

Eiendomsskatten i Gausdal er per nå på 5 % og kan økes til 7 %. Rådmannens budsjettforslag innebærer en økning i eiendomsskatten med 1 % per år i 2017 og 2018. Eiendomsskattesatsen vil da være fullt opptrappet allerede i 2018.

I 2018 er det 10 år siden kommunen innførte eiendomsskatt. Dette innebærer at det er tid for retaksering av eiendomsskattegrunnlaget. Administrasjonen foreslår at retakseringen blir gjennomført i 2017, med virkning fra og med 2018. Det knytter seg usikkerhet til hvor stor økningen i grunnlaget vil være, men det er anslått en økning på ca. 40 %. Rådmannen har derfor ikke lagt inn noen økning som følge av retakseringen i 2018, men det er lagt inn en økning i 2019 og 2020.

Rådmannen vurderer det som nødvendig å **bruke disposisjonsfond** for å få saldert økonomiplanen. Det er i den forbindelse lagt inn en forutsetning knyttet til endring av finansiering på nybygg/tilbygg Fjerdum skole. Det er i den saken forutsatt at 20,6 mill. kr av investeringen skal finansieres med bruk av disposisjonsfond. Som følge av den budsjettutfordringen kommunen har, foreslår rådmannen at det blir fremmet et forslag til kommunestyret vedrørende endret finansiering av investeringen Fjerdum skole. Endringen vil gå ut på at det ikke lenger blir forutsatt bruk av disposisjonsfond som finansiering av investeringen, og bruk av lån må dermed økes tilsvarende. Dette er allerede innarbeidet i rådmannens forslag til budsjett for 2017 og økonomiplan for 2017-2020.

I forbindelse med **formannskapetets innstilling** til kommunestyret er det noen forandringer på finansieringen i forhold til det som rådmannen har foreslått. Følgende salderingsforslag er lagt inn på planområdet i **formannskapetets** innstilling til budsjett og økonomiplan:

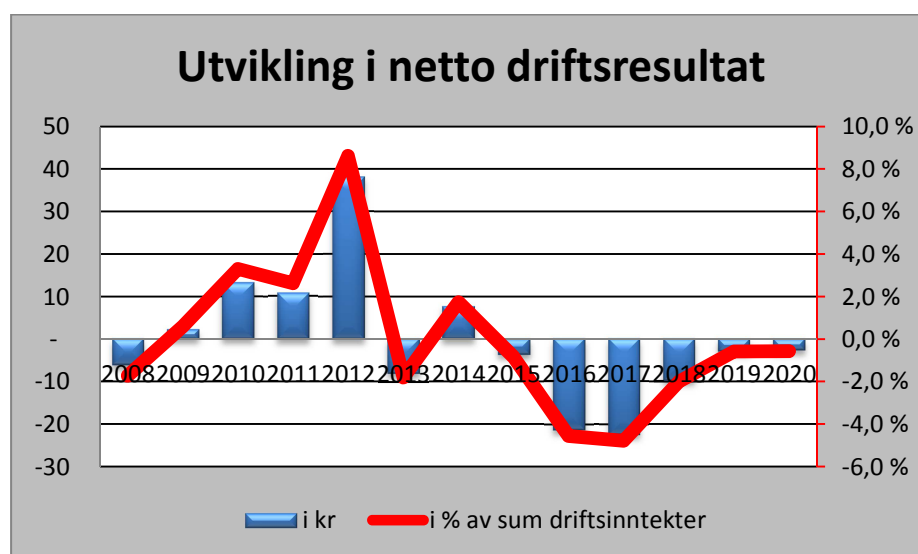
Tall i hele 1000 kr	År 2017	År 2018	År 2019	År 2020
Økt rammetilskudd		-2.000	-2.000	-2.000
Økt inntekt skatt/inntektsutjevning		-5.000	-5.000	-5.000
Øke eiendomsskatten med 0,5 promille	-2.559	-2.559	-2.559	-2.559
Økt eiendomsskatt etter retaksering		-2.500	-5.000	-10.300
Bruk av disposisjonsfond	-21.541	-9.728	-1.338	-1.157

I forbindelse med *kommunestyrets behandling* ble det i tillegg vedtatt følgende endringer på planområde 13 Generelle utgifter og inntekter, dette i forhold til formannskapetets innstilling:

Tall i hele 1000 kr	År 2017	År 2018	År 2019	År 2020
Redusert inntekt skatt/inntektsutjevning			1.011	1.194
Redusert bruk av disposisjonsfond	710	1.420	409	226

Som også påpekt tidligere; det å bruke av kommunens **disposisjonsfond** i denne størrelsesorden er alvorlig. Kommunens reserver vil i all hovedsak bli brukt opp, og uforutsette hendelser vil måtte finansieres med å foreta umiddelbare kutt i tjenestene. Rådmannen har likevel valgt denne løsningen for å kunne planlegge og å styre omstillingsprosessen på en forsvarlig måte.

Utviklingstrekk i handlingsplanperioden

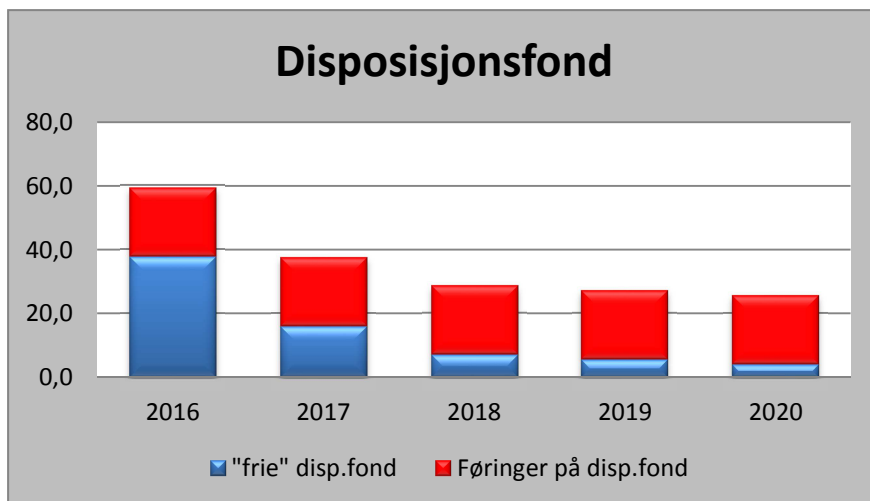

Kommunen har et driftsnivå som er høyere enn det kommunen har økonomi til å håndtere. For å kunne få et resultat i balanse må det i løpet av de første årene i planperioden planlegges, vedtas og gjennomføres vesentlige omstillingstiltak med sikte på å få drifta i balanse igjen.

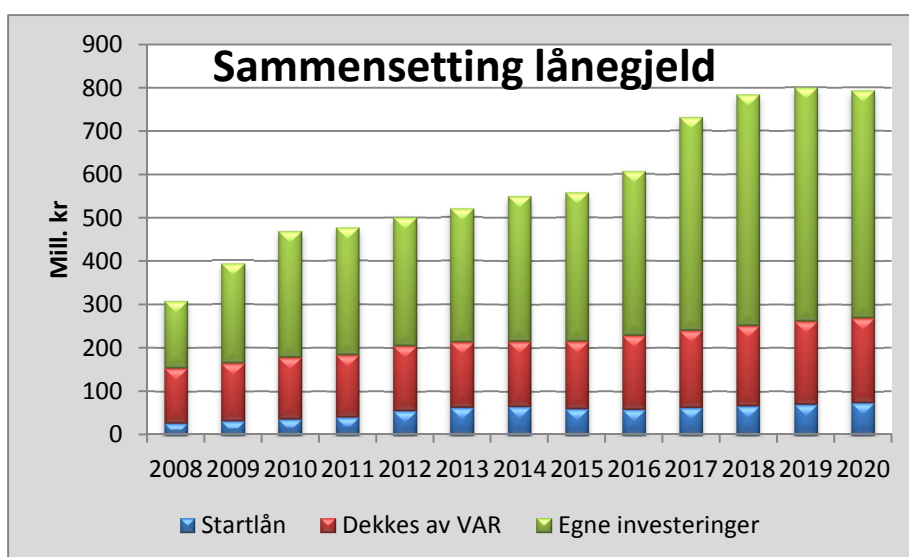
Kommunen har gjennom år bygd opp igjen disposisjonsfondene for å kunne ha buffere. Dette bidrar til at kommunen kan bruke litt tid på å planlegge og å gjennomføre omstillingstiltak med nødvendig involvering av brukere og ansatte. Det er i dokumentet skissert hvilke grep som er aktuelle og planområdene dette berører.

I denne økonomiplanperioden er det inntektsført bruk av fond med 33,8 mill. kr for å få et budsjett i balanse. I tillegg er det forutsatt en årlig finansiering av tilskudd til Skeikampen pluss med 725.000 kr. Dette innebærer at tilnærmet alt av disposisjonsfond, som det ikke allerede knytter seg bindinger til, blir tømt. Følgende nivå på disposisjonsfondet vil være gjeldende ved årets slutt de ulike år etter at ovennevnte bruk av fond er tatt hensyn til:

Disposisjonsfond	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ved utgangen av året	73 mill. kr	59 mill. kr	37 mill. kr	29 mill. kr	27 mill. kr	26 mill. kr
Herav fond øremerket tiltak av kommunestyret	29 mill.kr	22 mil. Kr	21 mill. kr	22 mill. kr	22 mill. kr	22 mill. kr

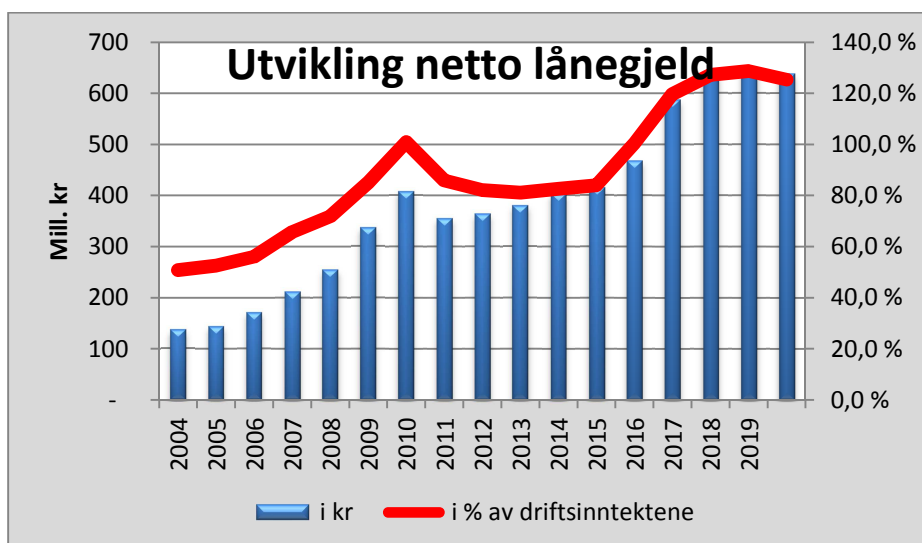

Utvikling i ikke-disponert del av disposisjonsfond framgår også av denne figuren.

Lånegjelden omfatter også lån til investeringer på selvkostområdene og lån opptatt til videre utlån (startlån). Lån til selvkostområdene blir dekket inn av gebyrene, og startlån finansieres ved videre utlån. Disse lånene vil dermed ikke ha vesentlig effekt på kommuneøkonomien. Det som i hovedsak belaster driftsnivået er lån til kommunens egne investeringer.

Det framgår av tabellen at lånegjelden vokser kraftig fra 2016-2018. Dette henger i hovedsak sammen med låneopptak til ny skole på Fjerdum og boliger for yngre personer i Follebu. For nærmere utdyping av investeringene vises det til eget kapittel i dokumentet. Fra og med 2020 vil kommunens årlige avdrag være større enn budsjetterte investeringer, og lånegjelden vil da bli redusert.

Netto lånegjeld i % av driftsinntektene forteller noe om kommunens handlingsrom. Gausdal vil i økonomi-planperioden få en utflating i netto lånegjeld i % av driftsinntektene. Dette fordi investeringsnivået da flater ut. Nivået er i seg selv svært høyt.

Administrasjonen har tidligere påpekt at det isolert sett kan være forsvarlig å øke lånegjelden dersom det er en tilsvarende inntektsvekst, eller at investeringene bidrar til å gjennomføre effektivisering av bygningsmassen og/eller tjenestetilbudet. Kommunens inntektsvekst blir spist opp av nye statlige krav og behov for tjenester hos innbyggerne. Det er derfor muligheten til å effektivisere driften som gjør at de investeringene som kommunen legger opp til kan forsvares.

Resultatmål økonomiperspektivet:

ØKONOMIPERSPEKTIVET	2015	2016	2017	2020
Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter	-0,8 %	Måles ved årets slutt	-4,8 %	-0,6 %
Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter	84 %	Måles ved årets slutt	120 %	126 %

OBLIGATORISKE BUDSJETTSKJEMA

BUDSJETTSKJEMA 1A - DRIFTSREGNSKAPET

Tall i 1000 kroner	Regnskap 2015	Oppr. budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
FRIE DISPONIBLE INNTEKTER						
Skatt på inntekt og formue	-129 805	-131 949	-139 857	-144 857	-143 846	-143 663
Ordinært rammetilskudd	-189 221	-192 920	-195 490	-198 253	-197 696	-196 878
Eiendomsskatt annen eiendom	-2 007	-1 757	-1 757	-1 757	-1 757	-1 757
Eiendomsskatt boliger og fritidsboliger	-21 200	-22 600	-25 426	-27 926	-30 426	-35 726
Andre direkte eller indirekte skatter	-1 702	-1 300	-1 300	-1 300	-1 300	-1 300
Andre generelle statstilskudd	-5 596	-4 837	-4 837	-4 837	-4 837	-4 837
Sum frie disponible inntekter	-349 531	-355 363	-368 667	-378 930	-379 862	-384 161
FINANSINNTEKTER/-UTGIFTER						
Renteinntekter og utbytte	-16 508	-15 957	-14 729	-13 990	-13 244	-13 157
Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0	0	-	-	-	-
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	14 735	15 562	14 802	17 354	19 221	18 819
Tap på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0	0	-	-	-	-
Avdrag på lån	17 962	18 910	19 869	22 144	23 476	27 135
Netto finansinntekter/-utgifter	16 190	18 515	19 942	25 508	29 453	32 797
AVSETNINGER OG BRUK AV AVSETNINGER						
Til dekning av tidligere års regnskapsmessige merforbruk	0	0	-	-	-	-
Til ubundne avsetninger	12 282	0	-	-	-	-
Til bundne avsetninger	2 047	1 300	1 300	1 300	1 300	1 300
Bruk av tidligere års regnskapsmessige mindreforbruk	-11 186	0	-	-	-	-
Bruk av ubundne avsetninger	-14 263	-20 998	-21 556	-9 033	-1 654	-1 656
Bruk av bundne avsetninger	0	0	-	-	-	-
Netto avsetninger	-11 120	-19 698	-20 256	-7 733	-354	-356
FORDELING						
Overført til investeringsregnskapet	0	0	-	-	-	-
Til fordeling drift	-344 462	-356 546	-368 981	-361 155	-350 763	-351 720
Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	337 619	356 546	368 981	361 155	350 763	351 720
Regnskapsmessig merforbruk/mindreforbruk	-6 843	0	0	0	0	0

BUDSJETTSKJEMA 1B - DRIFTSREGNSKAPET

FRIE DISPONIBLE INNTEKTER	Regnskap 2015	Opprinnelig budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Planområde:						
1 Administrative fellestjenester	27 556	27 634	32 768	29 427	29 283	28 636
2 Næring og miljø	4 702	5 325	5 633	5 474	5 415	5 415
3 Skole	75 244	74 513	74 472	72 834	70 312	70 312
4 Barnehage	39 077	38 571	40 865	40 274	39 621	39 166
5 Kultur og fritid	11 960	10 606	11 479	11 575	11 569	11 569
6 Teknisk drift	8 518	7 737	7 856	6 374	5 044	4 123
7 Bygg/eiendom/areal	36 779	44 257	42 454	43 000	42 487	48 001
8 Interkommunale samarbeid	0	0	0	0	0	0
9 Barn og familie	16 027	15 981	17 940	17 613	17 421	17 421
10 Sosiale tjenester og sysselsetting	12 540	13 172	13 747	13 427	13 214	13 214
11 Helse	41 928	46 763	49 606	51 075	48 370	48 370
12 Omsorg	87 454	93 421	95 468	94 275	93 121	93 121
13 Generelle utgifter og inntekter.	-24 165	-21 434	-23 308	-24 193	-25 094	-27 628
	337 619	356 546	368 981	361 155	350 763	351 720

OBLIGATORISKE NOTER TIL DRIFTSBUDSJETTET 2015.

1. Grunnlaget for skatteanslaget og anslått beløp for inntektsutjevning.

Budsjettet bygger på de forutsetninger som ligger til grunn for regjeringen Solberg sitt forslag til statsbudsjett for 2017. Kommunen benytter seg av KS sin prognosemodell for beregning av skatt, inntektsutjevning samt rammetilskudd. Postene er budsjettert slik i 2017:

Skatt på formue og inntekt	139,9 mill. kr
Inntektsutjevningstilskudd	29,9 mill. kr
Rammetilskudd	165,5 mill. kr

2. Andre forventede fiskale inntekter.

Gausdal kommune mottar årlig konsesjonsavgifter som avsettes til næringsfondet. Dette er budsjettert med 1,3 mill. kr.

3. Forventede generelle statstilskudd.

Det er budsjettert med følgende generelle statstilskudd:

Momskompensasjoninntekt drift	4,1 mill. kr
Kompensasjon renter og avdrag	1,8 mill. kr
Integreringstilskudd flyktninger	3,0 mill. kr *)

*) Kommunestyret har vedtatt at kommunen skal ta imot flere flyktninger enn tidligere. Det vil generere økte utgifter og økte inntekter. Det er norsktilskuddet og integreringstilskuddet som vil være hovedinntektene til kommunen. Ettersom kommunestyret la som en forutsetning at økte utgifter til inkludering og bosetting skal dekkes av økte inntekter, er det per nå ikke lagt inn verken økning i utgifts- eller inntektssiden.

4. Forventet avkastning fra kommunalt eide selskaper.

Det er budsjettert med slik avkastning fra kraftsektoren:

Renter ansvarlig lån til LGE Holding as	0,5 mill. kr
Utbytte LGE Holding as	6,6 mill. kr
Renter ansvarlig lån til Eidsiva as	4,0 mill. kr
Sum budsjetterte inntekter fra kraftsektoren	11,1mill. kr

5. Bundne avsetninger og bruk av slike avsetninger.

Det er forutsatt følgende bruk og avsetning av **bundne** midler i driftsregnskapet:

Avsetning til bundne fond	År 2017
Næringsfond – avsette konsesjonsavgifter	1 300
Friluftsliv og fiske	37
Avkastning bundne fond	804
Sum bruk av næringsfond	2 141

Bruk av bundne fond	År 2017
Næringsfond:	
Turistinformasjon	346
Sommerjobb for ungdom	130
Gausdal næringsforum	50
Lillehammerregionen Vekst (LRV)	360
Tilskudd investering i løypenett Vestre Gausdal	100
Tilskudd Skeikampen pluss	200
Tiltaks konto	50
Sum bruk av næringsfond	1236
Øvrige fond:	
Koordinator familieråd	539
Selvkostfond vann	303
Selvkostfond avløp	543
Selvkostfond slam	39
Selvkostfond renovasjon	70
Øvrig	-5
Sum bruk øvrige bundne fond	1 489
Sum bruk bundne fond totalt	2 725

Det er forutsatt følgende bruk og avsetning av **frie midler** i driftsbudsjettet:

Avsetning frie fond	
Forsikringsfond	150
Sum avsetning frie fond	150

Bruk disposisjonsfond	År 2017
Kommunale planer. Ubenyttede midler av tidligere avsetninger.	320
Korps i skole	100
Tilskudd Skeikampen pluss	725
Saldering drift	20 831
Sum	21 976

Øvrige noteopplysninger

6. Budsjettreserver.

Budsjettet inneholder følgende budsjettreserver og inntekter/utgifter som ikke er fordelt ut på planområdene (*beløp i hele tusen kr*):

	Beløp
Formannskapets tilleggsbevilgningspost	310
Lønnsreservepost, inkl. deler av lønnsoppgjør 2016 som ikke er fordelt ut på planområdene.	7 334
Seniortiltak – kun for januar måned, ordningen er vedtatt avviklet	207
Egenandel lærlinger	425
Pensjon, fordeles på planområdene senere	4 215
Avsetning til tap på fordringer	135

BUDSJETTSKJEMA 2A - INVESTERINGSBUDSJETTET

Tall i 1000 kroner	Regnskap 2015	Oppr. Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
FINANSIERINGSBEHOV						
Investeringer i anleggsmidler	67 776	133 050	82 350	80 400	40 250	21 500
Utlån og forskutteringer	1 652	6 000	8 000	8 000	8 000	8 000
Kjøp av aksjer og andeler	1 059	1 050	1 250	1 250	1 250	1 250
Avdrag på lån	8 121	3 800	3 600	3 850	4 100	4 350
Avsetninger	7	0	350	350	350	350
Årets finansieringsbehov	78 614	143 900	95 550	93 850	53 950	35 450
FINANSIERING						
Bruk av lånemidler	-47 523	-115 036	-67 548	-79 170	-44 800	-26 230
Inntekter fra salg av anleggsmidler	-3 600	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Tilskudd til investeringer	0	0	-9 702	-8 280	-2 050	-1 220
Kompensasjon merverdiavgift	-9 926	-21 364	-17 300	-5 400	-6 100	-7 000
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	-15 045	-6 500	0	0	0	0
Andre inntekter	-1	0	0	0	0	0
Sum ekstern finansiering	-76 095	-143 900	-95 550	-93 850	-53 950	-35 450
Overført fra driftsregnskapet	0	0	0	0	0	0
Bruk av avsetninger	-2 519	0	0	0	0	0
Sum finansiering	-78 614	-143 900	-95 550	-93 850	-53 950	-35 450
Udekket / Udisponert	0	0	0	0	0	0

BUDSJETTSKJEMA 2B - INVESTERINGSBUDSJETTET

Investeringer i anleggsmidler (fra skjema 2A)	Oppr. budsj. 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Planområde 1:					
Investering i IKT	3 500	4 700	3 200	2 100	1 500
Oppgradering av nettverksutstyr	1 100				
Sum planområde 1 Administrative fellestjenester	4 600	4 700	3 200	2 100	1 500
Planområde 2:					
Trafo Bjørndalsvollen næringsområde	400				
Sum planområde 2 Næring og miljø	400	-	-	-	-
Planområde 3:					
Inventar - ny klasse på Follebu skole	150	150			
Utskifting av lekestativ o.l.	-	250	-	-	250
Sum planområde 3 Skole	150	400	-	-	250
Planområde 4:					
Nødvendig utskifting av lekestativ i barnehagene	-	-	250		250
Sum planområde 4 Barnehage	-	-	250	-	250
Planområde 5:					
Investeringstilskudd kirkelig fellelsråd, tåkeanlegg kirker	350				
Sum planområde 5 Kultur og fritid	350	-	-	-	-
Planområde 6:					
Rammebevilgning vann og avløp	19 200	10 650	14 600	14 150	12 100
Øvrig teknisk område		-	-		300
Rammebevilgning veg og flomsikring	3 700	3 300	3 300	3 100	3 200
Sum planområde 6. Teknisk drift	22 900	13 950	17 900	17 250	15 600
Planområde 7 Bygg / Eiendom / Areal					
Rammebevilgning - Utbyggingsområder:	5 600	2 500	6 000	-	-
Investeringer - kommunale bygg:					
EPC / Rehabilitering av kommunale bygg, jmf. plan.	11 600	3 000	3 000	3 000	3 000
Arkivlokaler administrasjonshuset - pålegg etter tilsyn		625			
Dokumentasjon brannstrategi - pålegg etter branntilsyn		625			
Kjøp/bygging av flyktningeboliger		12 000	12 000	12 000	-
Barnehager:					
Fjerdum barnehage	500				
Skoler:					
Ny skole Fjerdum/opsjon barnehage	60 000	30 100	34 000	5 000	
Utvidelse skole Fjerdum - plass til også Forset	-	-			
Garderøber Gausdal ungdomsskole	2 100				
Rehabilitering/habilitering					
Bygging av ungdomsboliger	20 000	7 000	3 150		

Investeringer i anleggsmidler (fra skjema 2A)	Oppr. budsj. 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Ny heis. Omsorgsboliger Follebutunet omsorgssenter	950				
Arbeidsbil hjelpemidler		350			
Ombygging Øvre/Nedre Flatland		6 000			
Bygging av bolig(er) langtidsplasser rus/psykiatri for eldre. Forprosjekt	-	200			
Omsorg:					
Omsorg, rammebudsjett	3 700	700	700	700	700
Sum planområde 7. Bygg/eiendom/areal	104 450	63 100	58 850	20 700	3 700
PLANOMRÅDE 12					
Rammebudsjett omsorg - investeringstiltak av ikke-bygningmessig karakter	200	200	200	200	200
Sum planområde 12 Omsorg	200	200	200	200	200
Sum investering i anleggsmidler	133 050	82 350	80 400	40 250	21 500
Øvrige investeringer i budsjettskjema 2A som ikke inngår i posten Investering i anleggsmidler:	Oppr. budsj 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Planområde 6 Teknisk drift					
Andel investering brannsamarbeid		350	350	350	350
Planområde 7 Bygg / eiendom / areal					
Utlån startlån	6 000	8 000	8 000	8 000	8 000
Avdragsutgifter startlån	3 800	3 600	3 850	4 100	4 350
Planområde 13 Generelle utgifter og inntekter					
Egenkapitaltilskudd KLP	1 050	1 250	1 250	1 250	1 250
Sum øvrige investeringer som ikke inngår i posten Investering i anleggsmidler	10 800	13 200	13 450	13 700	13 950
Sum investeringer totalt	143 900	95 550	93 850	53 950	35 450

Finansiering av investeringer					
Salg av tomt/grunn	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Refusjoner fra private	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Tilskudd fra ENOVA vedr EPC-kontrakt	-1 300	-1 300			
Tilskudd fra Husbanken - omsorgsboliger for yngre		-10 000			
Tilskudd fra Husbanken - ombygging/tilbygg øvre og nedre Flatland		-1 000			
Momskompensasjon investeringer	-21 364	-9 702	-8 280	-2 050	-1 220
Avdragsinntekter startlån	-3 200	-3 000	-3 400	-4 100	-5 000
Bruk av lånemidler – startlån	-6 000	-8 000	-8 000	-8 000	-8 000
Bruk av lånemidler - egne investeringer	-109 036	-59 549	-71 170	-36 800	-18 230
Sum finansiering	-143 900	-95 550	-93 850	-53 950	-35 450

BUDSJETTSKJEMA 3 - ØKONOMISK OVERSIKT DRIFT

Tall i 1000 kroner	Regnskap 2015	Oppr. budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
DRIFTSINNTEKTER						
Brukerbetalinger	-19 302	-18 099	-18 277	-18 277	-18 277	-18 277
Andre salgs- og leieinntekter	-58 627	-60 489	-61 919	-63 823	-65 386	-66 661
Overføringer med krav til motytelse	-63 177	-31 992	-42 330	-38 988	-38 988	-38 988
Rammetilskudd	-189 221	-192 920	-195 490	-198 253	-197 696	-196 878
Andre statlige overføringer	-7 809	-4 837	-4 837	-4 837	-4 837	-4 837
Andre overføringer	-1 575	-164	-164	-164	-164	-164
Inntekts- og formuesskatt	-129 805	-131 949	-139 857	-144 857	-143 846	-143 663
Eiendomsskatt	-2 007	-1 757	-1 757	-1 757	-1 757	-1 757
Eiendomsskatt boliger og fritidsboliger	-21 200	-22 600	-25 426	-27 926	-30 426	-35 726
Andre direkte og indirekte skatter	-1 702	-1 300	-1 300	-1 300	-1 300	-1 300
Sum driftsinntekter	-494 425	-466 107	-491 358	-500 183	-502 678	-508 252
DRIFTSUTGIFTER						
Lønnsutgifter	245 882	256 540	262 293	257 907	255 508	255 508
Sosiale utgifter	68 772	65 715	68 307	69 740	70 558	73 538
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunens tjensteproduksjon	69 114	60 266	61 898	55 307	48 235	48 027
Kjøp av tjenester som erstatter kommunens tjensteproduksjon	76 356	78 951	91 280	91 424	91 785	90 960
Overføringer	28 622	15 317	16 414	16 414	16 414	16 414
Avskrivninger	22 221	25 649	27 542	29 684	31 403	36 917
Fordelte utgifter	-6 794	-7 984	-6 393	-6 393	-6 393	-6 393
Sum driftsutgifter	504 173	494 454	521 341	514 082	507 510	514 971
Brutto driftsresultat	9 748	28 346	29 983	13 900	4 832	6 719
EKSTERNE FINANSINNTEKTER						
Renteinntekter og utbytte	-16 508	-15 957	-14 729	-13 990	-13 244	-13 157
Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på lån	0	-85	-85	-85	-85	-85
Sum eksterne finansinntekter	-16 508	-16 042	-14 814	-14 075	-13 329	-13 242
EKSTERNE FINANSUTGIFTER						
Renteutgifter og låneomkostninger	14 753	15 562	14 802	17 354	19 221	18 819
Tap finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	17 962	18 910	19 869	22 144	23 476	27 135
Utlån	0	112	112	112	112	112
Sum eksterne finansutgifter	32 715	34 584	34 783	39 610	42 809	46 066
Resultat eksterne finanstransaksjoner	16 207	18 542	19 969	25 535	29 480	32 824
Motpost avskrivninger	-22 221	-25 649	-27 542	-29 684	-31 403	-36 917
Netto driftsresultat	3 735	21 239	22 410	9 751	2 909	2 626

Tall i 1000 kroner	Regnskap 2015	Oppr. budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
BRUK AV AVSETNINGER						
Bruk av tidligere års regnskapsmessige mindreforbruk	-11 186	0	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	-17 267	-20 998	-21 976	-9 033	-1 654	-1 656
Bruk av bundne fond	-8 001	-2 680	-2 725	-3 008	-3 546	-3 689
Sum bruk av avsetninger	-36 454	-23 677	-24 701	-12 042	-5 200	-5 345
AVSETNINGER						
Overført til investeringsregnskapet	0	0	0	0	0	0
Avsatt til dekning av tidligere års r.messige merforbruk	0	0	0	0	0	0
Avsatt til disposisjonsfond	13 674	150	150	150	150	150
Avsatt til bundne fond	12 203	2 288	2 141	2 141	2 141	2 569
Avsatt til likviditetsreserven	0	0	0	0	0	0
Sum avsetninger	25 877	2 438	2 291	2 291	2 291	2 719
Regnskapsmessig mer-/mindreforbruk	-6 843	0	0	0	0	0
Netto driftsresultat i % av driftsinntektene	-0,76 %	-4,56 %	-4,56 %	-1,95 %	-0,58 %	-0,52 %

BUDSJETTSKJEMA 4 - ØKONOMISK OVERSIKT INVESTERING

Tall i 1000 kroner	Regnskap 2015	Opprinnelig budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
INNETEKTER						
Salg driftsmidler og fast eiendom	-2 710	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Andre salgsinntekter	0	0	0	0	0	0
Overføringer med krav til motytelse	-8 196	-3 300	-14 300	-2 000	-2 000	-2 000
Kompensasjon for merverdiavgift	-9 926	-21 364	-9 702	-8 280	-2 050	-1 220
Statlige overføringer	0	0	0	0	0	0
Andre overføringer	0	0	0	0	0	0
Renteinntekter, utbytte og eieruttak	-1	0	0	0	0	0
Sum inntekter	-20 834	-25 664	-25 002	-11 280	-5 050	-4 220
UTGIFTER						
Lønnsutgifter	2 730	0	0	0	0	0
Sosiale utgifter	58	0	0	0	0	0
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunens tjenesteproduksjon	52 461	132 700	82 350	80 400	40 250	21 500
Kjøp av tjenester som erstatter kommunens tjenesteproduksjon	2 015	0	0	0	0	0
Overføringer	10 511	350	0	0	0	0
Renteutgifter og omkostninger	1	0	0	0	0	0
Fordelte utgifter	0	0	0	0	0	0
Sum utgifter	67 776	133 050	82 350	80 400	40 250	21 500

FINANSIERINGSTRANSAKSJONER						
Avdrag på lån	8 121	3 800	3 600	3 850	4 100	4 350
Utlån	1 652	6 000	8 000	8 000	8 000	8 000
Kjøp av aksjer og andeler	1 059	1 050	1 250	1 250	1 250	1 250
Dekning av tidligere års udekkede merforbruk	0	0	350	350	350	350
Avsatt til ubundne investeringsfond	0	0	0	0	0	0
Avsatt til bundne investeringsfondfond	7	0	0	0	0	0
Sum finansieringstransaksjoner	10 838	10 850	13 200	13 450	13 700	13 950
Finansieringsbehov	57 780	118 236	70 548	82 570	48 900	31 230
FINANSIERING						
Bruk av lån	-47 523	-115 036	-67 548	-79 170	-44 800	-26 230
Salg av aksjer og andeler	-889	0	0	0	0	0
Bruk av tidligere års udisponerte mindreforbruk	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån	-6 849	-3 200	-3 000	-3 400	-4 100	-5 000
Overført fra driftsregnskapet	0	0	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	0	0	0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	-381	0	0	0	0	0
Bruk av ubundne investeringsfond	-1 207	0	0	0	0	0
Bruk av bundne fond	-931	0	0	0	0	0
Sum finansiering	-57 780	-118 236	-70 548	-82 570	-48 900	-31 230
Udekket / Udisponert	0	0	0	0	0	0

VEDLEGG 1 - PLANSTRATEGI 2016-2019 - PLANOVERSIKT FOR GJELDENE PLANER OG PLANBEHOV – VEDTATT I KOMMUNESTYRET 27. OKTOBER 2016

Navn på plan	Status	Kommentar
Gausdal kommune		
Kommuneplanen Samfunnsdelen - Arealdelen	- Vedtatt 2014 - Revisjon pågår	Samfunnsdelen: Oppstart og planprogram skjer i forbindelse med utarbeidelse av ny planstrategi i 2019/2020
Strategiplanen = kommuneplanens handlingsdel	Årlig rullering	Innbefatter økonomiplan og årsbudsjett
Kommunal planstrategi	Vedtatt i 2012 for 2012-2015	Erstattes av planstrategi 2016-2019
Kommunedelplan for Skei	Vedtatt 2010	Revisjon i løpet av planstrategiperioden 2016-2019
Kommunedelplan for Veslesetra	Vedtatt 2016	
Kommunedelplan for Nyseterkjølen	Vedtatt 2011	
Overordnet risiko- og sårbarhetsanalyse	Vedtatt 2016	
Kulturminneplan	Ny plan	En del av arealplanprosessen
Kommunedelplan for idrett, fysisk aktivitet og naturopplevelse 2016-2019	Vedtatt 2011	Revisjon pågår
Energi- og klimaplan	Vedtatt 2009	Revisjon med oppstart i 2017
Hovedplan for vann og avløp 2015-2026	Vedtatt 2015	
Beitebruksplan	Under utarbeidelse	
Løypeplan	Under utarbeidelse	
Arkivplan	Vedtatt 2013	Oppdateres i 2017
Informasjon- og kommunikasjonsplan	Vedtatt 2014	Oppdateres 2018
Plan for hjortevilt	Vedtatt 2013	Revisjon i 2017
Trafikksikkerhetsplan	Vedtatt 2011	Revisjon er i oppstartsfasen. Handlingsplan oppdateres årlig.
Rehabiliteringsplan for kommunale bygg	Vedtatt 2014	Oppdatering sees i sammenheng med EPC (energiøkonomisering)

Navn på plan	Status	Kommentar
Helse- og omsorgsplan med delplaner Aktuelle delplaner: - Demensplan, handlingsplan oppdateres nå - Rus og psykiatri, vurderes som en del av arbeidet i helseregion Sør-Gudbrandsdal - Rehabilitering, vurderes som en del av arbeidet i helseregion Sør-Gudbrandsdal	Omsorgsplan vedtatt 2009	Forprosess i regi av helseregion Sør- Gudbrandsdal «Omsorg 3.0. Oppstart i 2017 for egen plan for Gausdal kommune
Beredskapsplan -Smittevernplan – oppdateres nå -Helseberedskapsplan – må utarbeides	Vedtatt 2014	Oppdateres årlig
Nye planer		Kommentar
Temaplan tidlig innsats inn mot barn og unge - oppvekstplan		Oppstart 2017
Interkommunale planer	Status	Kommentar
Kommunedelplan for landbruk	Vedtatt 2014	Revideres 2018
Regional næringsplan	Vedtatt 2014	Revideres 2016/2017
Bolig- og næringsområder i Lillehammerregionen	Ny	I første omgang en utredning - 2017
Studentpolitikk i Lillehammerregionen	Ny	I første omgang en utredning
Digitalisering/IKT	Oppstart høst 2016	Foreslås i samarbeid med Lillehammer og Øyer
Indre Østland – som utviklingsområde og avlastningsregion.		Regional samarbeid – Mjøs-regionen

ØKNING AVGIFTER OG GEBYRER 2017.						Økning sosialhjelp 2017 : 2,50 %				
						Generell prisøkning 2017 : 2,50 %				
						Byggesaksbehandling 2017: 10,00 %				
						Kart og oppmåling 2017: 10,00 %				
						Private reguleringsforslag 2017: 10,00 %		Plansaker		
Arealplanlegging, byggesak, kart og oppmålingsarbeider										
Tjeneste		Satser 2016		Satser 2017			Økning i kroner			
Reguleringsplaner fritidsbebyggelse										
Fast gebyr for plan, inntil 10 tomter		43 612		47 973			4 361			
Tillegg pr. tomt fra 11 - 20		2 180		2 398			218			
Tillegg pr. tomt > 20		1 091		1 200			109			
Planendring som krever offentlig ettersyn		43 612		47 973			4 361			
Planendring som ikke krever offentlig ettersyn		21 804		23 984			2 180			
Reguleringsplan utenom fritidsbebyggelse										
Fastgebyr planareal under 75daa		43 612		47 973			4 361			
Tillegg for areal mellom 75 daa og 125 daa		9 912		10 903			991			
Tillegg for areal over 125 daa		9 912		10 903			991			
Gebyr for opplysning til eiendomsmegler		1 577		1 616			39			
Byggesaksbehandling										
Søknad om tillatelse i tiltaksklasse 1,2 og 3 etter PBL §93 for oppføring, tilbygg og vesentlig reparasjon av										
		Kl. 1	Kl. 2	Kl. 3	Kl. 1	Kl. 2	Kl. 3	Kl. 1	Kl. 2	Kl. 3
Areal 0 – 50m ²		4 152	6 862	10 924	4 567	7 548	12 016	415	686	1 092
Areal 51 – 100m ²		9 596	12 379	16 446	10 556	13 617	18 091	960	1 238	1 645
Areal 101 – 200m ²		13 739	18 233	20 149	15 113	20 056	22 164	1 374	1 823	2 015
Tillegg pr. påbegynt 100 m ² utover 200 m ²		1 355	1 355	1 355	1 491	1 491	1 491	136	136	136
A. Melding etter PBL § 81, 85 og 86a				0,5						
B. Kaldtlager, garasjer m.v.				0,5						
C. Bruksendring/omdisponering				0,5						
D. Enkle tiltak, PBL § 95b (1. trinns behandling)				0,75						
E. Rammetillatelse (1. trinns behandling)				1						
F. Igangsettelsestillatelse (2. trinns behandling)				0,25						
G. Dersom et arbeid begynner før igangsettelsestillatelse er gitt gis et										
H. Ufullstendige søknader gis et tilleggsgebyr på 0,25 av behandlingsgebyr										
Varige konstruksjoner og anlegg, grøfter, terrenginngrep, veg, avkjøring og andre søknader som ikke relateres til areal fastsettes etter tabell 1, under areal 0 m ²										

Tjeneste	Satser 2016			Satser 2017			Økning i kroner		
	Kl. 1	Kl. 2	Kl. 3	Kl. 1	Kl. 2	Kl. 3	Kl. 1	Kl. 2	Kl. 3
Tekniske installasjoner, ovn, pipe, sanitær, ventilasjon m.v.	674	2 608	5 350	741	2 869	5 885	67	261	535
Riving			1 325			1 458			133
Fasadeendring			1 325			1 458			133
Skilt			1 325			1 458			133
Skilt i strid med vedtektene og som krever behandling i planutvalget			4 087			4 496			409
Innhegning mot veg			658			724			66
Delingstillatelse			2 798			3 078			280
Deling av enkelttomter i h.h.t. reguleringsplan			1 325			1 458			133
Brukstillatelse/ferdigattest			1 325			1 458			133
Brukstillatelse/ferdigattest mindre tiltak §20-4			600			660			60
Ferdigattest når brukstillatelse er gitt			830			913			83
Tillegg for oversendelse til andre myndigheter, gebyr pr.oversendelse			1 325			1 458			133
Tillegg for behandling av dispensasjon og unntak			5 337			5 871			534
Tillegg for behandling av dispensasjon, enkle dispensasjoner			1 325			1 458			133
Tillegg for behandling av dispensasjon, tyngre dispensasjoner			9 200			10 120			920
Grunnundersøkelse			2 599			2 859			260
Utslippstillatelse			2 067			2 274			207
Behandling av forurensningsskader etter saksbehandl. forskrift			26 678			29 346			2668
Behandling av lokal godkjenning av foretak:									
a. Første behandling pr. funksjon og pr. faglig leder			690			759			69
b. Senere behandling av identisk søknad			690			759			69
c. Søknad om ansvarsrett pr. foretak			460			506			46
d. Søknad om personlig godkjenning pr. funksjon			11 130			12 243			1113
Behandling etter eierseksjonsloven, uten befaring (3x rettsgebyret)			Statlig regulert			3 075			
Behandling etter eierseksjonsloven, med befaring (5x rettsgebyret)			Statlig regulert			5 125			
Dersom gebyret blir urimelig i forhold til det arbeidet bygningsmyndigheten har, kan enhetsleder for teknisk drift fastsette et passende gebyr. Klager på slik fastsetting behandles av formannskapet, jfr. forvaltningslovens § 28.2									
For avslåtte saker regnes 75% av fullt gebyr. Gebyret skal ikke overstige kr. 7211,-									
Forlengelse av utgått tillatelse der plangrunnlaget ikke er endret			1325			1 458			133
Endring med tillatelse på bakgrunn av reviderte planer som medfører behandling. Dersom det er et nytt bygg med ny plassering regnes fullt gebyr. Evt. gebyr for ansvarsrett kommer i tillegg.			1403			1 543			140
Bruksendring mellom bolig og hytte der den omsøkte bruken har vært godkjent tidligere og all krav åpenbart er oppfylt			545			600			55
Bruksendring fra bolig til hytte			545			600			55

Tjeneste	Satser 2016	Satser 2017	Økning i kroner
6.1.1 Oppretting av grunneiendom og festegrunn			
areal fra 0 – 250 m ²	5 750	6 325	575
areal fra 251– 500 m ²	9 200	10 120	920
areal fra 501 – 2000 m ²	15 562	17 118	1556
areal fra 2001 m ² – økning pr. påbegynt da. (areal ut over 5000 m ² faktureres etter medgått tid, d.v.s. kr.18.339,- + timesats etter medgått tid)	1 416 pr. da.	1 558 pr. da.	142
punktfeste med oppmålingsforretning	5 658	6 224	566
Grunneiendom og festegrunn uten oppmålingsforretning gjelder hvis vilkår i matrikkellovens § 10 fjerde ledd er oppfylt. Hvis deler av grense likevel må måles/merkes, faktureres evt. oppmåling av disse grensene etter medgått tid, dvs. 4.519 + timesats etter medgått tid			
Punktfeste med oppmålingsforretning	2 829	3 112	283
6.1.2 Matrikulering av eksisterende umatrikulert grunn			
areal fra 0 – 500 m ²	2 829	3 112	283
areal fra 501 – 2000 m ²	4 245	4 670	425
areal fra 2001 m ² – økning pr. påbegynt da.	-	-	0
6.1.3 Oppmåling av uteareal på eierseksjon			
Gebyr for oppmåling av uteareal pr. eierseksjon			
areal fra 0 – 250 m ²	5 750	6 325	575
areal fra 251 – 500 m ²	9 775	10 753	978
areal fra 251 – 2000 m ²	14 853	16 338	1485
areal fra 2001 m ² – økning pr. påbegynt da.	1 416 pr. da	1 558	142
6.1.4 Oppretting av anleggseiendom			
Gebyr som for oppretting av grunneiendom.			
Volum fra 0 -2000m ³	16 976	18 674	1698
Volum fra 2001 m ³ -økning påbegynt 1000m ³	1 416 pr. 1000m ³	1 558 pr. 1000m ³	142
6.1.5 Registrering av jordsameie			
Gebyr for registrering av eksisterende jordsameie faktureres etter medgått tid.			
Minstegebyr	4 245	4 670	425

Tjeneste	Satser 2016	Satser 2017	Økning i kroner
6.2 Oppretting av matrikkelenhet uten fullført oppmålingsforretning			
Viser til 6.1.1, 6.1.2, 6.1.4 og 6.1.5. Tillegg for oppretting av matrikkelenhet på grunn av at oppmålingsforretning må utsettes.			
På grunn av klimatiske forhold, opparbeidelse av veier m.m.			
Matrikkelloven §6 andre ledd kr.	0	0	0
6.2.1 Avbrudd i oppmålingsforretning eller matrikulering			
Gebyr for utført arbeid når saken blir trukket før den er fullført, må awises, ikke lar seg matrikkelføre på grunn av endrede hjemmelsforhold eller av andre grunner ikke kan fullføres, settes til 1/3 av gebyrsatsene etter 6.1 og 6.2			
6.3 Grensejustering			
6.3.1 Grunneiendom, festegrunn og jordsameie			
Ved gebyr for grensejustering kan arealet for involverte eiendommer justeres med inntil 5 % av eiendommens areal. (Maksimalgrensen er satt til 500m2). En eiendom kan imidlertid ikke avgi areal som i sum overstiger 20%av eiendommens areal før justeringen, For grensejustering til veg eller jernbaneformål kan andre arealklasser gjelde.			
areal fra 0 -250 m2	5 750	6 325	575
areal fra 251 - 500 m2	9 775	10 753	978
6.3.2 Anleggseiendom			
For anleggseiendom kan volumet justeres med inntil 5 % av anleggseiendommens volum, men den maksimale grensen settes til 1000 m³			
volum fra 0 -250m3	5 658	6 224	566
volum fra 251 - 500m3	8 488	9 337	849
6.4 Arealoverføring			
6.4.1 Grunneiendom, festegrunn og jordsameie			
Ved arealoverføring skal oppmålingsforretning og tinglysing gjennomføres. Arealoverføring utløser dokumentavgift som kommer i tillegg. Dette gjelder ikke arealoverføring til veg- eller jernbaneformål			
areal fra 0 -500 m2	12 859	14 145	1286
areal fra 501 -1000 m2	15 562	17 118	1556
arealoverføring pr. nytt påbegynt da. medfører en gebyrøkning på kr	1 416 pr. da	1 558 pr. da	142
Areal utover 5000 m2 faktureres etter medgått tid, dvs. kr. 21.787 + timesats etter medgått tid			
6.4.2 Anleggseiendom			
For anleggseiendom kan volum som skal overføres fra en matrikkelenhet til en annen, - ikke være registrert på en tredje matrikkelenhet. Volum kan kun overføres til en matrikkelenhet dersom vilkårene for sammenføring er tilstede. Matrikkelenheten skal utgjøre et sammenhengende volum			
volum fra 0 -250m3	6 439	7 083	644
volum fra 251 - 500m3	9 003	9 903	900
volumoverføring pr. nytt påbegynt 1000 m³ medfører en økning av gebyret på kr.	1 287 pr. 1000m3	1 416 pr. 1000m3	129

Tjeneste	Satser 2016	Satser 2017	Økning i kroner
6.5 Klarlegging av eksisterende grense der grensen tidligere er koordinatbestemt ved oppmålingsforretning			
For inntil 2 punkter	2 829	3 112	283
For overskytende grensepunkter, pr. punkt	285	314	29
6.6 Klarlegging av eksisterende grense der grensen ikke tidligere er koordinatbestemt / eller klarlegging av rettigheter			
Gebyr for klarlegging av eksisterende grenser faktureres etter medgått tid.			
Minstegebyr er	2 739	3 013	274
6.7 Privat grenseavtale			
For inntil 2 punkter eller 100 m grenselengde	2 123	2 335	212
For hvert nytt punkt eller påbegynt 100 m grenselengde	-	-	-
Billigste alternativ for rekvirent velges. Alternativt kan gebyr fastsettes etter medgått tid.			
6.8 Urimelig gebyr			
Dersom gebyret åpenbart er urimelig i forhold til de prinsipper som er lagt til grunn, og det arbeidet og de kostnadene kommunen har hatt, kan administrasjonssjefen eller den han/hun har gitt fullmakt, av eget tiltak fastsette et passende gebyr.			
Fullmaktshaver kan under samme forutsetninger og med bakgrunn i grunnlagt søknad fra den som har fått krav om betaling av gebyr, fastsette et redusert gebyr			
6.9 Betalingstidspunkt			
Kommunen vedtar at gebyret skal kreves etterskuddsvis.			
6.10 Forandringer i grunnlaget for matrikkelføring av saken			
Gjør rekvirenten under sakens gang forandringer i grunnlaget for matrikkelføring av saken, opprettholdes likevel gebyret.			
6.11 Utstedelse av matrikelbrev			
Matrikelbrev inntil 10 sider	244	268	24
Matrikelbrev over 10 sider	485	534	49
Endring i maksimalsatsene reguleres av Statens kartverk i takt med den årlige kostnadsutviklingen			
Timesatser			
Timesats oppmålingsingeniør	921	1 013	92
Timesats for et målelag	1 627	1 790	163

Barnehage				
Tjeneste	Satser 2016 (pr. mnd.)		Satser 2017 pr. mnd.	Endring i kroner
Barnehage full tid, 5 dager pr. uke	2 655		2 730	75
Barnehage deltid, 3 dager pr. uke	1 752		1 802	50
Barnehage deltid, 2 dager pr. uke	1 168		1 201	33
Søskenmod. barnehage, uansett antall	Moderasjon på 30% for første barn, 50% for de neste			
Kost barnehage, pr. mnd.	412		422	10
Skolefritidsordningen				
Tjeneste	Satser 2016 (pr. mnd.)		Satser 2017 pr. mnd.	Endring i kroner
Skolefritidsordning 4 - 5 dager pr. uke	2 237		2 293	56
Skolefritidsordning 1 - 3 dager pr. uke	1 638		1 679	41
Skolefritidsordning timesats	75		77	2
Blir barna hentet etter stengetid 16.30, faktureres pr. påbegynt halvtime	349		358	9
Søskenmoderasjon skolefritidsordning, uansett antall	50 %		50 %	
Kost skolefritidsordning, 4 - 5 dager pr. uke	276		283	7
Kost skolefritidsordning, 1 - 3 dager pr. uke	166		170	4
Bibliotek				
Tjeneste	Satser 2016		Satser 2017	Økning i kroner
Purregebyr, 1. gangs puring	31		32	1
Purregebyr, 2. gangs puring	51		52	1
Purregebyr, 3. gangs puring	103		106	3

Idrettshallene/Linflåa idrettspark.				
Lag og foreninger med en ikke-kommersiell aktivitet betaler ikke moms. For andre kommer moms i tillegg til oppsatt pris.				
Tjeneste	Satser 2016		Satser 2017	Økning i kroner
GAUSDALHALLEN, innen bygds.				
Lån av hel hall hverdager, pr. time, innenbygds	53		54	1
Lån av hel hall lør/søn, pr. time, innenbygds	53		54	1
Lån pr. enhet i salen (1/3-2/3) Gjelder bare når begge enheter er i bruk. Pr. time hverdager	53		54	1
Lån pr. enhet i salen (1/3-2/3). Gjelder bare når begge enheter er i bruk. Pr. time lørdag/søndag	53		54	1
Skytebanen, månedskort gruppe over 5 personer	677		694	17
GAUSDALHALLEN, utenbygds.				
Leie av hel hall, pr. time hverdager	496		508	12
Leie av hel hall lør/søn, pr. time lør/søn	777		796	19
Leie pr. enhet i salen (1/3). Pr. time hverdager	226		232	6
Leie pr. enhet i salen (1/3). Pr. time lør/søn	359		368	9
Leie pr. enhet i salen (2/3) Pr. time hverdager	295		302	7
Leie pr. enhet i salen (2/3). Pr. time lør/søn	466		478	12
Skytebanen, månedskort gruppe over 5 personer	677		694	17
GAUSDAL ARENA, innenbygds.				
Flerbrukshallen, hel hall pr. time	53		54	1
Flerbrukshallen, 1/2 hall, pr. time	53		54	1
Styrkerom, månedskort enkeltpersoner	166		170	4
Leie av styrkerom, månedskort grupper over 5 personer	1 090		1 117	27
Spinningrom time	53		54	1
Skumgrop, i tillegg til hall, hverdager	53		54	1
Dansesal	53		54	1
Klubbrom	53		54	1
Møterom m/kjøkken, C102	53		54	1
Øvingsrom Akustikk 1 - 5, C106 - 110	53		54	1
Ungdomshus	53		54	1
Husleie Klubbrom betales kun for lukket møtevirksomhet/arrangement				
Husleie for større arrangementer, slik som fester, messer, utstillinger, kulturarrangementer, m.v. avtales for hvert enkelt tilfelle				
Bruk av kiosken er innbakt i leieprisene. Ved samtidige arrangementer må bruk av kiosk avtales særskilt				
Skytebanen leies ut til Ø. Gausdal skytterlag. Evt. utleie til andre må avtales med skytterlaget og Gausdal kommune				

GAUSDAL ARENA, utenbygds.	Satser 2016		Satser 2017	Økning i kroner
Flerbrukshallen, hverdager hel hall pr. time	496		508	12
Flerbrukshallen, lør/søn hel hall pr. time	777		796	19
Flerbrukshallen, hverdager 1/2 hall, pr. time	249		255	6
Flerbrukshallen, lør/søn 1/2 hall, pr. time	391		401	10
Styrkerom, månedskort enkeltpersoner	166		170	4
Leie av styrkerom, månedskort grupper over 5 personer	1090		1 117	27
Spinningrom hverdager, time	249		255	6
Spinningrom lør/søn, time	391		401	10
Skumgrop, i tillegg til hall, hverdager	249		255	6
Skumgrop, i tillegg til hall, lør/søn	391		401	10
Dansesal hverdager pr. time	249		255	6
Dansesal lør/søn pr. time	391		401	10
Klubbrom, hverdager pr. time	249		255	6
Klubbrom, lør/søn pr. time	391		401	10
Møterom m/kjøkken, hverdager pr. timeC102	249		255	6
Møterom m/kjøkken, lør/søn pr. timeC102	391		401	10
Øvingsrom Akustikk 1 - 5, C106 - 110, hverdager pr. time	249		255	6
Øvingsrom Akustikk 1 - 5, C106 - 110, lør/søn pr. time	391		401	10
Ungdomshus, hverdager pr. time	496		508	12
Ungdomshus, lør/søn pr. time	777		796	19
Tjeneste	Satser 2016		Satser 2017	Økning i kroner
Utleie Linflåa kunstgressbane, lag utenfor Gausdal kommune og private				
Kamp kunstgress, pr. økt	1 634		1 675	41
Barn og unge pr. time	452		463	11
Senior, pr. time	752		771	19
Utleie Linflåa stadion m/gressbane, lag utenfor Gausdal kommune og private:				
Kamp gress, pr. økt	1 363		1 397	34
Barn og unge gress pr. time	299		306	7
Barn og unge friidrettsbane pr. time	152		156	4
Senior, gress pr. time	615		630	15
Senior, friidrettsbane pr. time	305		313	8
Arrangement, friidrettsbane pr. time	681		698	17
Utleie kulturhuset og kommunestyresalen				
Tjeneste	Satser 2016		Satser 2017	Økning i kroner
Innenbygds:				
Kultursalen inkl. flygel/talelyd	1 587		1 627	40
Lydutstyr	1 164		1 193	29
Garderober	529		542	13
Kommunestyresalen inkl. talelyd	1 058		1 084	26

Utenbygds:								
Kultursalen inkl. flygel/talelyd	2 645					2 711		66
Lydutstyr	2 327					2 385		58
Garderober	846					867		21
Salgsmesse kultursalen	4 231					4 337		106
Kommunestyresalen inkl. talelyd	1 587					1 627		40
Salgsmesse kommunestyresalen	3 173					3 252		79

Kulturskole				
Tjeneste	Satser 2016		Satser 2017	Økning i kroner
Dans	1 461		1 498	37
Gruppeundervisning/rockeverksted	1 934		1 982	48
Individuell undervisning	2 690		2 757	67
Søskenmoderasjon individuell undervisning	25%, uansett antall			
Jord- og skogbruk				
Tjeneste	Satser 2016		Satser 2017	Økning i kroner
Jordprøvetakning pr. uttatt prøve	90		92	2
Gjødselplan, pr. plan med bruk av husdyrgjødsel (eks. mva)	1 269		1 301	32
Gjødselplan, pr. plan uten bruk av husdyrgjødsel (eks. mva)	900		923	23
Gjødselplan, pr. plan tillegg pr. skifte utover 10 (eks. mva)	79		81	2
Vegplanlegging, pr. time	477		489	12
Økonomisk planlegging, pr. time	477		489	12
Individuell rådgivning, pr. t. utover 2 timer	477		489	12
Pleie- og omsorg				
Tjeneste	Satser 2016		Satser 2017	Økning i kroner
Trygghetsalarm, pr. måned	106		300	194
Frokost/kveldsmat, pr. porsjon	25		26	1
Middagsporsjoner til hjemmeboende, pr. porsjon	73		75	2
Full kost, bofelleskap m.v., pr. måned	2 884		2 956	72
Hjemmehjelp for brukere med inntekt under 2G	190		190	Fastsettes sentralt i des.
Hjemmehjelp for brukere med inntekt mellom 2G – 3G	630		646	16
Hjemmehjelp for brukere med inntekt mellom 3G – 4G	1 070		1 097	27
Hjemmehjelp for brukere med inntekt under 4G – 5 G	1 662		1 704	42
Hjemmehjelp for brukere med inntekt >5 G	2 071		2 123	52
Timesats hjemmehjelp	141		145	4
Langtidsopphold sykehjem. Satsen er avhengig av den enkeltes inntekt/utgift. Beregning hjemlet i Lov og forskrift				
Korttidsopphold sykehjem (satser fastsatt av stortinget)	150,- pr. døgn		150,- pr. døgn	Fastsettes sentralt i des.
Dag/nattopphold sykehjem (satser fastsatt av stortinget)	80,- pr. dag/natt		80,- pr. dag/natt	Fastsettes sentralt i des.
Kurdøgnpris sykehjem	3.199 pr. døgn		2.839 pr. døgn	

Rehabilitering				
Tjeneste	Satser 2016		Satser 2017	Økning i kroner
Skyss dagsenter tur/retur	49		50	1
Skjenkebevilling				
Tjeneste	Satser 2016		Satser 2017	Økning i kroner
Behandlingsgebyr ambulerende bevilling	212		217	5
Arrangementer som varer 1 - 2 dager	600		615	15
Arrangementer som varer 3 - 7 dager	1200		1 230	30
Skoleanlegg				
Tjeneste	Satser 2016		Satser 2017	Økning i kroner
Leie av skolelokaler, pr. semester	701		719	18
Leie av skolelokaler, pr. kveld	280		287	7
Barn- og ungdom leier gratis				
Vann- avløp- renovasjon og feiing				
Tjeneste	Satser 2016		Satser 2017	Økning i kroner
Vann, satser eksklusive mva				
Abonnementsgebyr bolig/næring pr. år, pr. abonnement.	1 410		1 410	0
Abonnementsgebyr hytter	2 114		2 114	0
Forbruksgebyr, all bebyggelse	14,10		14,10	0,00
Tilknytningsgebyr hytter pr, m2	450		450	0
Tilknytningsgebyr låg sats	105		105	0
Tilknytningsgebyr høg sats	310		310	0
Avløp, satser eksklusive mva				
Abonnementsgebyr bolig/næring pr. år, pr. abonnement	1 628		1 758	130
Abonnementsgebyr hytter	2 441		2 637	196
Forbruksgebyr, all bebyggelse	20,49		22,13	1,64
Tilknytningsgebyr hytter pr, m2	396		396	0
Tilknytningsgebyr låg sats	144,50		144,50	0
Tilknytningsgebyr høg sats	428		428	0
Slam, satser eksklusive mva				
Tømming av septikslam, pr m ³ .	638,40		435,00	-203,40
Stoppagebyr	0		800	800

Tjeneste	Satser 2016		Satser 2017	Økning i kroner
Renovasjon, satser eksklusive mva				
3-beholdersystem med restbeholder 140 liter	1 732		1 748	16
3-beholdersystem med restbeholder 240 liter	2 216		2 292	76
3-beholdersystem med restbeholder 360 liter	3 448		3 636	188
Sambruk (360l/2 ab.)	1 960		1 964	4
Nedgravd/containere fellesløsning, liten (ny 2016) pr. år			1 748	0
Nedgravd/containere fellesløsning, middels pr. år	2 216		2 292	76
Nedgravd/containere fellesløsning, stor (ny 2016)	3 448		3 636	188
Hytter, kategori 1, pr. år og og setrer per ab., eks. mva	648		664	16
Hytter, kategori 2, pr. år, eks. mva	1 692		1 748	56
Papp/papir, økning med 100 l. til 240 l. beholder	212		216	4
Papp/papir, økning med 220 l. til 360 l. beholder	376		376	0
Matavfall, økning med 100 l. til 240 l. beholder	216		216	0
Henting 3 - 10 m.	368		396	28
Økt henteavstand over 10 m - 30 m	616		660	44
Restavfall:				
100 liter ekstrasekk (grønn)	60		64	0
Ekstratømming beholdere pr. 5 beholdere (ny 2016)	360		360	0
Ekstratømming pr. stk. nedgravd/containere (ny 2016)	560		560	0
Levering restavfall gjenvinningsstasjoner	2 320		2 376	0
Etableringsgebyr beholdere/fellesløsning	1 624		1 672	0
Feiing, satser eksklusive mva				
Feieavgift, pr. pipe	390		410	20
Gassfyringsanlegg	305		300	-5
Øvrige tjenester utført av feiervesenet betales etter medgått tid og følgende timepris	534		547	13
Sosialhjelp - veiledende satser.				
Tjeneste	Satser 2016		Satser 2017	Økning i kroner
Enslig med egen husholdning	6 011		6 161	150
Hjemmeboende ungdom	4 006		4 106	100
Ektepar/samboende	9 630		9 871	241
Samboende - en person	4 817		4 937	120
Barn 0 - 5 år	2 214		2 269	55
Barn 6 - 10 år	2 920		2 993	73
Barn 11 - 17 år	3 689		3 781	92
Nødhjelp pr. dag pr. person	82		84	2
Nødhjelp pr. ekstra familiemedlem	30		31	1

Omsorgslønn									
Tjeneste	Satser 2016				Satser 2017			Økning i kroner	
Timesats	174				178,70			4,70	